

Yeni
6 bahar
2024
sayı

Dönüm

Kabataş Erkek Lisesi • dönümlük edebiyat dergisi

Adı, soyadı
Açılır parantez
Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti
Kapanır parantez.

B. Necatigil

DÖNÜM

Dönümlük Edebiyat Dergisi
Yeni Nesil Sayı:6
Bahar' 2024

KURUCUSU:
Behçet Necatigil

SAHİBİ:
Kabataş Erkek Lisesi Adına
Okul Müdürü
Dr. Muharrem Bayrak

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:
Ayşe Erzen
Dr. Ş. Şeker

YAYIN KURULU:
Türk Dili ve Edebiyat Zümresi
Abdurrahim Karakaya
Deniz Can
Ezgi Akyüz
Mehmet Musab Dilek
Çağrı Hakim Yıldız
Tuana Özkan

KAPAK TASARIM:
Hakan Sümer

KAPAK RESMİ:
Hakan Sümer

İÇ KAPAK RESMİ:
Pelin Su Çalık

RESİM DANIŞMANI:
Nurcan Gültekin Torun

TASARIM:
Erkam Kadioğlu
İrem Emiroğlu
Ece Yeter

E-POSTA:
donumdergisi@gmail.com

İSTEME ADRESİ:
Kabataş Erkek Lisesi
Çırağan Caddesi No: 40
Ortaköy - Beşiktaş / İSTANBUL
Tel: 0212 259 91 12

Kabataş Erkek Lisesi
Eğitim Vakfı
Kültür Hizmetidir

- 2 – TAKDİM
3 – KUMRU / Fatih Canpolat
4 – DÖRTLÜK / Yiğit Ömer Konuk
8 – UNUTULMUŞLAR KASABASI / Kartal Bora Önat
9 – SEVGİLİ AYSUN / Zeynep Afra Yılmaz
12 – SATICININ ÖLÜMÜNDE MEKÂN ÜZERİNDEN
KAPİTALİZM ELEŞTİRİSİ / Ahmet Cemal Müftüoğlu
14 – KİMİN HAYATINI YAŞIYORUZ? / Buse Ceylin Ayyıldız
16 – İSTANBUL KÜLTÜRÜ / Ali Şükrü Çoruk-Ezgi Akyüz, Selim Birışık
19 – GECELERİ / Sıla Yaman
20 – PERA PARMA'DA BİR GECE YARISI CİNAYETİ / Necati Siyahhan
24 – GİT! / Selin Ece Mutlu
25 – YA BU "KUZUYU" GÜTMELİ YA BU DİYARDAN GİTMELİ / Deniz Can
27 – BALİNALAR / Tuğberk Özçelik
28 – KARACAOĞLAN' IN ŞİİRLERİNDE
KULLANILAN MOTİFLER / Cennet Bilge Aydın
30 – KARACAOĞLAN'IN GEZDİĞİ COĞRAFYA / Nazlım Deniz Yılmaz
32 – SEVGİLİYE SON SESLENİŞ / Sude Görkem Tiken
33 – İSTASYONUN BİR PARÇASI / Nehir Serttaş
36 – BABALAR VE OĞULLAR, IVAN TURGENYEV, 1861 / Gülnihal Delice
38 – ALABORA / Arda Çakan
39 – RÜYA / Dilay Arslantürk
41 – İMZASIZ MEKTUP / Ebubekir Taha Karagöz
44 – SESSİZ ARAYIŞ / İpek Çetin
45 – SAATÇİ / Ahmet Erkan
46 – MÜLKSÜZLER / Ezgi Akyüz
48 – İZBANDUTLAR / Alper Dede
50 – SEN HER AKŞAM YİNE DEN DOĞUYORSUN / Necati Siyahhan
52 – KUŞ / Begüm Sezer
54 – ELİMDE KALANLAR / Deniz Can
55 – KAYBEDENLER / Yiğit Ömer Konuk
57 – KIRLANGIÇ MEKTUPLARI / Aysima Gezin
60 – UMUT / Buğra Aslantürk
63 – YOLUMUZU AYDINLATAN FENER / Kartal Bora Önat
65 – SEFER VAKTİ YAKLAŞTI / Erdem Çağıl
66 – FRANSIZ TOPLUMUNA BİR HİCİV / Elif Demir
68 – BİLMİYORUM / Nilay Abacı
70 – YAŞAR KEMAL'İN HÜYÜKTEKİ NAR AĞACI
ESERİNDE ANTROPOSEN ELEŞTİRİSİ / Muhammed Kerim Arlı
72 – ATEŞTEN GÖMLEK ADLI ESERİN TAHLİLİ VE MİLLÎ
MÜCADELE AÇISINDAN İNCELENMESİ / Kayra Ege Altun
74 – KAYSERİ GEZİSİ / Efe Orçan
75 – SAHRA'NIN KEŞFİ / Yiğit Taha Gül
79 – İSTANBUL'UN TONLARI / Elif Zeynep Akca
81 – TÖKEZLEYEN UMUTLAR / Ecrin Duman
82 – ETKİSİZ BİR RÜYA / Nesim Turgut
84 – BAŞLIKSIZ ŞİİRLER /Göz, Fakireyn, Çağrı Hakim Yıldız,
Mehmet Mushab Dilek
85 – BEŞİKTAŞ'LA BULUŞMA / Arda Can Kılıç
87 – EYLÜL 1854, KIRIM / Halil İbrahim Bayındır
90 – XI. YÜZYILDAN BİR HAZİNE :
DÎVÂNU LUGÂTİ'T-TÜRK / Melih Baykara
92 – ALİ KUŞÇU / Yiğit Turan
94 – FUAT SEZGİN / Ömer Eren Yılmaz
96 – TRUVALILAR TÜRK MÜDÜR? / Berrak Derin Tüzün

Takdim

dönüm

Edebiyatın “toplumu yansıtan bir ayna” olduğu hükmü bugün mütearife hükmündedir. Genel manasıyla sanatın, hususen de edebiyatın çeşitli cepheleriyle “muhitinin bir görünüşü” olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Edebi eserleri okuyucuyla buluşturan önemli vasitalardan biri de her ne kadar günümüzde etki sahası nispeten daralsa da dergilerdir. Geçmiş, an ve geleceğin iç içe olduğu dergiler zamanının olay, duyuş, düşünüş ve kişilerini içerir; dil anlayışını gösterir. Dergiler, ait oldukları muhitin kültür, sanat ve düşünce hayatını yansıttıkları oranda bütün bu unsurları şekillendiren bir hususiyeti de haizdirler.

Yayın hayatına Behçet Necatigil’in öncülüğünde 1952 yılında başlayan dergimiz, yayın hayatı boyunca bütünüyle Kabataş Erkek Lisesi öğrencilerinin duyuş, düşünce ve estetik anlayışlarının terennümü mahiyetindedir. Dönüm; dersler, kulüpler ve oldukça zengin diyebileceğimiz etkinlikler vesilesiyle okulumuzda her daim canlı olan sanat faaliyetlerinin izdüşümüdür. Diğer bir deyişle Dönüm; deneme, şiir, hikâye, inceleme, eleştiri, resim gibi muhtelif sanat ürünlerinin boy gösterdiği uzun soluklu bir emeğin göstergesi ve mahsulüdür. Bu bağlamda okulumuzun geçmişini gösterdiği gibi bugününün de şahitliğini yapar. Dönüm, aynı zamanda bugünden geleceğe, yarının dünyasına uzanan bir köprüdür de.

Cümlelerin malumu olsun ki Dönüm, Kabataş ruhudur. Her bir kelimesi karanlığa vurulan bir darbedir. İşte bu his ve fikirler eşliğinde sizlere dolu dolu bir sayı hazırlamaya çalıştık. Şiir, eleştiri, resim, inceleme, deneme, makale, hikâye türlerinin ön planda olduğu yepyeni bir sayıyla yine, yeniden huzurlarınızdayız.

Buyurun ziyarete...

Kumru

Dün kumrulara
Seni sordum yeniden
Bir ışık hüzmesi doğdu umutlarıma

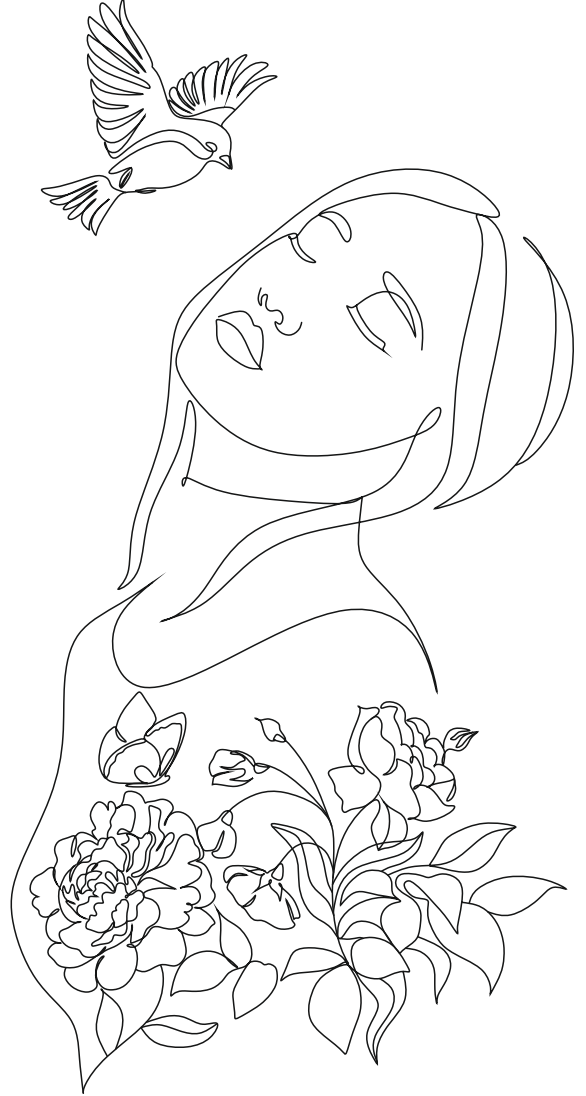
Bana, senden ve bizden
Bir şeyler fısıldadılar
Yaprak hışırtıları arasında

Beni uykuya iten karanlık
Geceyi dar eden bulantı
Kapıldı rüzgârın sarhoşluğuna

Ve dün kumrulara
Seni sordum yeniden
Bir rüyaymışsın sen
Gözünü diken uykularıma

Ve rüya dediğin:
"Gerçeğe bir ara"
Yalandan bir uykuya
Çok gerçek bir mola.

Fatih Canpolat

Dörtlük

dönüm

Yiğit Ömer Konuk

Neden bu işi seçmişti ki? Hayatı boyunca yaptığı seçimler onu bu noktaya, tam da önünde durduğu minibüs durağına getirmişti. Oysa o, hiç böyle planlamamıştı. Bir işe girecek, ayrı bir eve çıkacak ve mutlu olduğu şeyleri yapacaktı. Aslında çok da yanılmamıştı. Bir işe, her sabah söylenerek gittiği bir işe, pekâlâ girmişti. Kendi evine de -odadaki diğer beş erkeği saymazsanız tabii- çıkmıştı. Yanıldığı tek bir nokta vardı: Tahmin ettiğinin aksine hiç mutlu değildi. Hoşuna giden herhangi bir şeyi bırakıp yapmayı düşünemiyordu bile. Düşünmeye ayırabileceği bir zamanı yoktu çünkü. Bütün vaktini işine gitmek, iş yerinde çalışmak, iş yerinden dönmek ve yarın yeniden işe gidebilmek için dinlenmekle harcıyordu. Bu sırada bulduğu birkaç boş dakika onun için çok değerliydi. İşte tam da bu yüzden bulduğu her boşlukta düşünmeye çalışıyordu. Asansörde sıra beklerken veya yemeği pişerken hiç fark etmezdi onun için. Birkaç dakika da olsa arzuladığı şeyleri düşünmek istiyor, kendi elleriyle onlarca yılda kurduğu bu hayattan işte böyle kaçıyor. Yine bir gün bu boş dakikalardan birini değerlendiriyordu ki düşünceleri, yaklaşan minibüsün korna sesiyle kesildi ve hayatında isteyecek yaptığı tek şeye de ara vermek zorunda kaldı.

Her günkü gibi elini yavaşlayan minibüse doğru isteksizce kaldırdı; minibüs -yine her zamanki gibi- yavaşladı, yavaşladı ama önünde durmadı, beş adım ileride kapılarını açtı. Her sabah yaşadığı bu durum onu çok sinirlendiriyordu. Ama yine her sabah yaptığı gibi hiçbir şey demedi ve beş adım önündeki açık kapılardan içeri girdi. Minibüste

de her sabah karşılaştığı manzara ile karşılaştı. Oturan veya ayakta kalmış hiç kimsenin ismini bilmemesine rağmen hepsinin hangi durakta incecğini, az çok nasıl biri olduklarını biliyordu. İstisnasız hepsiyle her sabah burada, bu daracık minibüste buluşuyor; herkesin her defasında aynı yerde oturmasına hayret ediyordu. Artık bu minibüsün yolcuları ona farklı farklı hayatları olan bir yığın insandan çok duygusuz ve hayatsız figüranları hatırlatıyordu. Çok parlak hayatları oldukları da söylenemezdi zaten.

Üç gün öncesinden hiçbir farkı olmayan kırk dakikanın ardından mahkûmumuz, hücrelerinde “gönüllü” olarak geçireceği yaklaşık sekiz saat için hapisanesinin önünde hazır. Son kez saatine baktı, saati sekiz elli gösteriyordu. Erken geldiği için tam sevinecekken gözleri istemsizce saatinden kaydı ve önündeki kasvetli binayı, büyük umutlarla çalışmaya başladığı iş yerini gördü. Başka bir şey de göremezdi zaten, bina yirmi sekiz katlıydı. Küçük bir an için bile olsa yeşeren neşesi, yerini her zamanki karamsarlığına bıraktı. Ve istemeyerek de olsa -buraya isteyerek girmek pek mümkün değildi- binaya doğru yürümeye başladı.

Sayırsız güvenlik cihazının bulunduğu kapıdan girdi, kartını okuttu ve turnikelerden geçti. Ardından asansörün önünde oluşan kuyruğun en arkasına geçti ve sırasını bekledi. Büyük bir uğraş sonucu asansöre bindi ve her zamanki gibi iş “arkadaşlarına” sadece kafasını hafifçe oynatarak selam verdi.

Asansörden inince labirent gibi tasarlanmış katın içinde kendi ofisini buldu, çantasını yanına koydu ve sandalyesine oturdu. Onu bekleyen yaklaşık sekiz saate artık hazırıldı. Elleri ve parmakları hariç, o da bilgisayar kullanmak için, vücudunun her zeresi önündeki sekiz saat hiçbir şey yapmamaya hazırdı. Son bir kez kaslarını esnetti, derin bir nefes aldı ve işine koyuldu. Artık kendisi dâhil kimse onun için önemli değildi. Sadece klavyesindeki tuşlara basmalı, fareyi hareket ettirmeliydi.

Çıkış saati geldiğinde hiçbir şey değişmemişti. Sabahki duygusuzlukla bilgisayarı kapattı, çantasını aldı ve aynı yolu tersten giderek bu sefer de binanın çıkışına ulaştı. Kapıdan çıktığı an içinden gelen bir dürtüyle saatine baktı. Kaç saatini burada harcadığını öğrenmek istedi bir an. Saat beş buçuğu geçmişti. Dünden hiçbir fark yoktu. Yorulmuştu, düşüncecek hâli yoktu. Sadece eve gidip yarını beklemek istiyordu. Kafasında değil düşünce, somut bir şey bile canlandıramıyordu. Kendini minibüse zor attı. Parayı uzattı ve para üstünü umursamadan boş bulunduğu koltuğa atladı, kırk dakikayı ayakta geçiremezdi. Bu saatte boş koltuk bulabilmesi bile mucizeydi.

Hiçbir şey yapmadan geçen yolculuğun sonunda ineceği durağa geldi. Şoföre seslenecek hâli bile kalmamıştı, sesinin çıkacağını bile düşünmüyordu. Belki başka biri de kendisiyle aynı durakta iner diye bekledi ama kimseden ses çıkmayınca kısık bir sesle “İnecek var.” diyebilirdi sadece. O kadar alçak bir sesle söylemişti ki yanındaki adam bile neredeyse onu duyamamış, ancak hareketlerinden amacını anlayıp adama acımış ve onun yerine bağışmıştı. Kapı tiz bir ses çıkararak açıldı. Neredeyse her akşam böyle eve dönüyordu. Minibüsten indiğinde oradaki kalabalıktan kurtulduğu için tam rahatlayacaktı ki bu sırada genç bir oğlan elinde bir sürü broşür ile ona art arda sorular sormaya başladı. Genci hiç dinlemedi, dinlese de o kafayla anlayamazdı zaten. O an istediği tek şey biraz sessizlikti. Sırf bu yüzden oğlandan bir broşür aldı ve hiçbir şey söylemeden hızlı adımlarla ondan uzaklaşmaya başladı. İşe yaramıştı, gencin başka birinin başının etini yemeye başladığını gördü. Sonra önüne döndü ve evine doğru yürümeye devam etti. Bu sırada aldığı broşürü ne yaptığının bile farkında

değildi. Derken evinden içeri girdi ve birkaç dakika kendisini yorganın altında horlarken buldu. Uyuması gerekiyordu, yarın daha çok yorulması için dinlenmeye ihtiyacı vardı.

Daha yorgunluğunu atamamıştı ki çalan alarmının sesiyle birden uyandı. Ağır hareketlerle yatağından kalktı ve mutfığa gitti. Kahvaltısını -bir adet haşlanmış yumurtaya kahvaltı denilebilirse- hazırlayıp yedi ve çokça oyalanarak üstünü giyindi. Tamamen hazır olduğunu hissettiğinde anahtarı çevirdi ve söylene söylene işe gitmek için yola çıktı.

Tam durağın önüne gelmişti ki yanına para alıp almadığını hatırlayamadı. Eğer parası yoksa minibüse binemeyecekti. Bu, işe geç kalması demek oluyordu. Patronundan azar işitmeyi, daha kötüsü kovulmayı hiç istemezdi. Daha önce birkaç gün geç kaldığı için patronu ona bunun son şansı olduğunu, bir daha gecikirse işine son vereceğini söylemişti. Bütün bunları düşünerek telaşla üstünü aramaya başladı ve hemen cüzdanının cebinde olduğunu fark etti. Cüzdanı çıkarttı ve içine baktı, parası vardı. Bu, onu rahatlatmıştı. Cüzdanı tekrar cebine koyarken orada bir şey daha olduğunu fark etti. Çıkarttıktan sonra hatırladı, dün aceleyle ve istemeyerek aldığı broşürü cebindeki. Minibüsü beklerken bu sefer düşünmek yerine bu broşürü incelemeye karar verdi. İşinin gerektirdiğinden fazla hiçbir şey okumuyordu. Broşürü incelemenin kendine iyi geleceğini hissetmişti.

Okumayı yeni öğrenmiş bir çocuğun heyecanı ile elindeki üçe katlanmış kâğıdı dikkatle incelemeye başladı. Broşür çok sade tasarlanmıştı. Dış tarafında birkaç firmanın adı ve logoları dışında bir şey yoktu. Bunları okuduktan sonra katlı kâğıdı açtı ve içine göz atmaya başladı. Üç sütun yazı gördü. Tam okumaya başlayacaktı ki ikinci sütunun ortalarında yazının akışını bozan bir şey dikkatini çekti. Paragrafların arasına bir dörtlük sıkıştırılmıştı. Bu dörtlük yazının kalanından ayrı ve daha irice yazılmıştı. Merak etti ve okumaya başladı:

*Gördüğün bütün güneşler batacak
Sırtını vermişsen eğer doğuya
Hiçbir güneş batıdan doğmayacak
Biraz da sen bakacaksın arkana*

Son dizeyi okuduktan sonra yüzünde bir gülümseme belirdi. Nedenini o da tam olarak bilmiyordu. Ancak uzun bir zaman sonra yakın bir arkadaşından samimi bir mektup almış gibi hissetmişti. Sanki biri ona hayatında neyin eksik olduğunu bir bilmeceyle söylemeye çalışıyordu. O, bunu tam olarak anlayamasa da hissettiği duygudan oldukça hoşnuttu. Bu huzurlu hâli ne kadar sürecek bilmiyordu. O an çok aldırış etmemişti buna. Ne de olsa böyle bir duyguyu çok sık yaşamıyordu. Ve işte bütün bunlar kafasından geçerken önünde kalkmakta olan minibüsün sesiyle irkildi. Minibüs gözlerinin önünde kayboldu. Kaçırılmıştı, artık işe yetişmesinin imkânı yoktu. Ancak o, bu sefer üzgün değil aksine oldukça mutluordu.

Neden böylesine sevinmişti ki? Hayatı boyunca uğruna çalıştığı işi az önce kalkan minibüsle birlikte gidivermişti. Yarın patronu onu iyice azarladıktan sonra muhtemelen işine son verecekti. Ama garip bir şekilde o, artık bunu umursamıyordu. İçinde hayatını kazandığı işinden olmanın üzüntüsünden çok özgürlüğünü kazanmanın sevinci vardı. Evet, artık özgürdü ve o, yıllardır tutsak olduğunun yeni yeni farkına varıyordu. Aslında hiçbir problemi çözülmemişti; evindeki tek odada hâlâ altı kişi kalacaklardı, tek para kaynağından da olmuştu ama bu sefer küçük bir fark vardı. Bir gün öncesine göre değişen tek bir şey... Artık mutlu hissediyordu. Sanırım yüzünü güneşe dönmeye karar vermişti.

Durağın önünde durması artık anlamsızdı. Orada yapacak bir şeyi kalmadığı için evine dönmeye karar verdi. Hiçbir şey yapmasa bile en azından bir iki saat uyurdu, hâlâ çok yorgundu. Fakat evine gidebilmek için on beş dakikalık bir yolu yürümesi gerekiyordu. Hiç yürümek istemese de sonrasında dinleneceğini bilmenin dayanılmaz cazibesiyle yürümeye başladı. Yürüdüğü yol mahalle arası olduğu için sakindi. Rüzgârın ağaçları hisırdatması çok hoşuna gitmişti. Her sabah buradan geçmesine rağmen bu huzur veren sesi yeni işitiyordu. İçinden bir ses biraz durup bu hoş sesi dinlemesi gerektiğini söylüyordu. Bir gün önce aklının ucundan bile geçmeyecek bu isteğe kulak verdi ve yolun ortasında dikilip ağaçları ve rüzgârı dinlemeye başladı. Bu, ona gerçekten çok iyi gelmişti.

Bu huzur veren birkaç dakikanın ardından evine doğru yürümeye devam etti ve her sabah önünden geçtiği bakkala geldi. Bakkalın önündeki küçük taburelerde oturan iki amca her zamanki yerindeydi. Onlar her sabah buraya gelir ve çaylarını içip sohbet ederken sokaktan gelen geçeni izlerdi. Bazen yoldan geçenlerle selamlaşırlar, bazen de tanıdık birilerine rastlarlar ve ayaküstü onlarla sohbet etmeye başlardı. Özenilecek hayatları vardı aslında. En azından o, böyle düşünüyordu. Bakkala bir kere bile girmemiş, oradakilerin kim olduğunu bilmiyor olsa bile istedikleri gibi yaşayabildikleri için her sabah bunu düşünür, onların bu basit ve küçük hayatlarına imrenirdi. Bakkalın önünden geçerken yine bunları düşünüyordu ki içinden gelen engelleyemediği bir dürtüyle oturan iki amcaya selam verdi. İki amca da sırayla, biraz da şaşkın bir ifadeyle, ona selam verdi. Evet, şaşırmışlardı. Çünkü istisnasız her sabah onlarından geçen bu genç, üç yıldır onlara ilk kez selam veriyordu. O da kendisine şaşırmıştı, bilinçli olarak yapmamıştı bunu. Hiç pişman değil ama yorgunluğunun biraz da azaldığını hissetmişti.

Birkaç dakika sonra evinin önündeki her gün beklediği ışıklara gelmişti. Kırmızı yanıyordu, biraz beklemesi gerekecekti. Tam bu sırada ayağına bir kedi sürtündü. Normalde kedilere karşı çok büyük bir ilgisi yoktu ama garip bir şekilde eğilip elini teker kedinin kafasına koydu. Kedi, kafası her okşandığında daha yüksek bir sesle mırlıyor, bu da ona büyük bir huzur veriyordu. Bir ara kafasını kaldırıp trafik lambasına bakmış ve ona yeşil yanıldığını görmüştü ancak hiç umursamadan kediyi sevmeye devam etti.

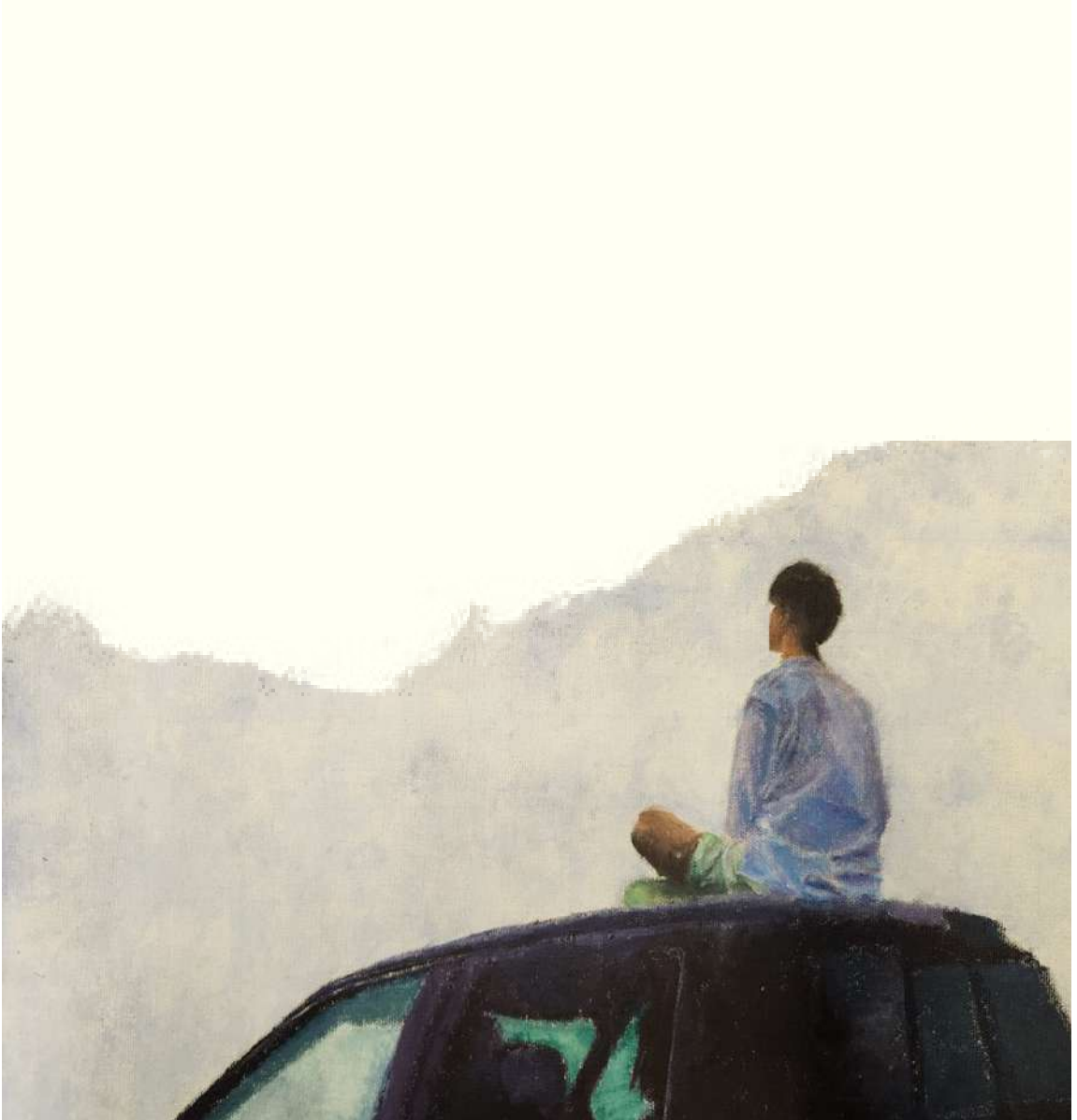
Kedi yavaş yavaş sıkılmaya başlayıp ondan uzaklaşana dek orada çömelip durmuştu. Ayağa kalktı, bacakları uyuşmuştu. Biraz açılın diye bacaklarını hareket ettirmeye çalışırken saatine baktı, on dakika geçmişti ve o, bunun farkında bile değildi. Işık da tekrar kırmızıya dönmüştü. Aslında bu olay dün yaşınsaydı yapacağı şey belliydi. Etrafa küfürler savuracak, otuz saniye daha beklediği için hayatından nefret edecek ve işe yetişip yetişmeyeceğini düşünecekti. Fakat bugün bunların hiçbirini yapmadı.

Tam tersine sakin ve mutluydu. Hatta kırmızı ışıkta beklerken kediyi biraz daha sevme şansı bile bulmuştu. Derken yeşil ışık yeniden yandı ve bu sefer kaçırmadı, karşıya doğru yürümeye devam etti.

Artık binasının önündeydi. O gün son kez saatini kontrol etti. Minibüsü kaçırmasının ardından yaklaşık yarım saat geçmişti. Yani on beş dakikalık yolu oyalana oyalana yarım saatte yürümüştü. İki katı yorgun olması gerekirdi aslında. Ama hayır, hiç de yorgun hissetmiyordu. Eve vardığı

gibi kendini yatağa atıp uyuma planı aklından uçup gitmişti hatta artık eve bile girmek istemiyordu. Bir günde, daha doğrusu birkaç saatte böylesine değişebileceği aklının ucundan bile geçmezdi; kendisi bile inanmazdı buna. Bu değişimi sabah okuduğu dörtlüğe bağlıyordu. Nasıl olur da birkaç cümle hayatını değiştirebilirdi? Duydukları ve gördükleri hayatını bu kadar etkileyebilir miydi? Bu sorular cevapsız kalacaktı. Cevapları olmadığı için değil, önemsiz oldukları için. Şu an önemli tek bir şey vardı: Artık sadece batıya değil, arkasına da bakıyordu.

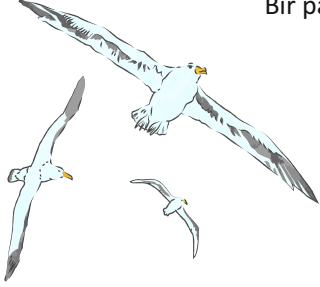

Unutulmuşlar Kasabası

İçimi ısıtan güneşin hâlâ parıldarken
Kalabalıklar yoktu,
Dondurmacının önünde sabırsızlıkla bekleyen.
Çocuklar yoktu,
Hıncahınç dolu olan çocuk parklarında
Sesler yoktu,
Sahil boyunca şarkılar söyleyen sokak müzisyenlerinden
Hiçbiri yoktu yazdan artakalan
Unutulmuşlar kasabasında.

Sahile vuran dalgalar vardı,
Sanki sessizliğin sesine dur diyen.
Karabataklar vardı limanda,
Ağlarını toplayan tekneden düşen balıklara doğru yüzen.
Bulutlar vardı gökyüzünde,
Akşam güneşinin kızılığına eşlik eden
Martılar vardı etrafımda dört dönen,
Bir parça kalır mı diye bekleyen elimdeki simitten.
Aylardan kasım,
Yalnızlığın ötesinde huzur vardı,
Unutulmuşlar kasabasında.

Kartal Bora Önat

Sevgili Aysun

dönüm

Zeynep Afra Yılmaz

Saat yedide çalacak olan alarmından birkaç dakika önce uyanıp alarmı iptal etmişti. Artık bünyesi alışmıştı, o sinir bozucu sesi duymadan uyanıyor ve susturuyordu. Sabah erken kalkmayı seviyordu. Zaten işe falan da gitmiyordu, yani sırf canı istediği için kendini bu saate alıştırmıştı. Erken kalktığına dinç ve hayat dolu oluyordu. Ayrıca güneşin doğuşunu, sabah esen hafif esintiyi, kimse uyanık değilken duyulan kuş cıvıltılarını ve gün içinde adım atılacak yer olmayan sokakların bomboş olmasını içinde bir huzurla seyrediyordu. Kahvaltısı her sabah farklıydı, kim her gün aynı şeyleri yiyip yediklerinden sıkılmazdı ki? O hayattaki hiçbir lezzetten soğumak istemiyordu.

Lavaboya gitti, elini yüzünü yıkadı. Sonrasında mutfağa girdi, pencereyi tamamen açtı. İstanbul semalarına baktı, içini bir sevinç kapladı. Kahvaltısını hazırlamaya başladı, kendine pankek yapacaktı. Orta yaşlı bir kadındı, artık gençken olduğu kadar çevik ya da becerikli değildi. Basit bir iş bile onun için çok uzun geliyordu çünkü gitgide hareket hızı yavaşlıyordu ama olsundu. Hâlâ bir şeyler yapıyordu değil mi? Hâlâ kendi kahvaltısını kendi hazırlıyordu, bu da ona yeterdi zaten. Saçları da beyazlamaya başlamıştı ama olsundu, ona beyaz saç da çok yakışıyordu değil mi? Arkadaşı da kalmamıştı ama olsundu, en azından erkek kardeşi vardı değil mi? Ah, o kardeşi de İstanbul'da olsaydı bari. Her gün şehrin diğer ucuna bile giderdi onu ziyaret etmek için. Yeğenlerini görür, onlarla oyunlar oynardı öyle olsaydı. Keşke hayat insanlara istediğini verseydi, hayatın onlar için istedi-

ğini değil. Kardeşi ailesiyle yurt dışındaydı. Tüm yaz onlarda kalsa bile özlem ve yalnızlık içini kemiriyordu. Sonuçta onlardan başka kimsesi kalmamıştı. Yine de bu yerkürenin öbür ucunda da olsa kendi kanından birilerinin olması ona bu sevimsiz yalnızlığa dayanacak gücü veriyordu. Keşke çocuklarım da olsaydı diye geçirirdi her gün içinden, keşke olabilseydi. Çocuğu olamıyordu kadının, eşiyle de bu yüzden ayrılmıştı. Aslında evlilikleri çok güzel başlamıştı, kadının zaten hâli vakti yerindeydi. Kocasını da bir hastanede göz doktoru olarak çalışıyordu. O, kocasını hep sevmişti; çok tatlı, çok sevecen bir insandı kocası. Evlilikleri de çok güzel ilerliyordu aslında. Ta ki çocukları olamayacağını fark edene kadar... Bu haberin ardından bir hafta geçmedi ki eşi ondan boşanmak istediğini söyledi. Görünüşe göre evliliklerinin tek nedeni onun için çocuktu ve belki de gösterdiği sevginin nedeni de buydu. Oysa o sadece mutlu olmak istiyordu. O sadece yanında biri olsun istiyordu. Eşinin bu isteğinden sonra boşandılar. Uzun süre bu sahte sevginin etkisinden çıkamadı kadın, sonra da evlenemedi zaten.

Kahvaltısı artık masada duruyordu. Mutfak masası pencerenin hemen yanındaydı, yemeğini yerken manzaraya bakmayı seviyordu. Uzun uzun baktı binalara, gökyüzünü kirleten binalara. Artık alışmıştı bu duruma, istenmiyordu. O da kitaplara vermişti tüm hayatını, kitap okumak tek hobisi ve bu hayatta yaşamasının tek nedeni idi. Tüm gün kitap okurdu, kitapların içine gömülür onların karakterleriyle bağdaştırırdı kendini. Tutkuluuydu anlayacağınız.

Salonundaki tüm duvarlarda kitaplık vardı, raflar kitap doluydu. Bazen sahaflarda geziyor kâh kitaplarını satıyor kâh yeni kitap alıyordu. Kitapçı ve sahaf gezmeyi seviyordu, hem de çok seviyordu.

Kahvaltısını bitirdi ve masayı topladı. Ellerini yıkamak için lavaboya gitti. Karşısında üzerinden koskoca bir hayat geçmiş olan bedeni duruyordu. Aynadan ona acırcasına bakıyordu. Kadın çalışmadığı için yaşlanmaya başladığını iliklerine kadar hissediyordu. Aklaşan saçları, kırışan derisi, zayıflayan vücudu her geçen gün ona yaşlılığı hatırlatıyordu. Kadın hep dinç kalmaya çalışıyordu, çalışıyordu ama nafiye. Genç kalmayı meşgalesiz ve yalnız başına başarması mümkün değildi zaten. İç çekti, görünüşe göre bugün de karamsar karamsar dolaştığı günlerden biri olacaktı. Kendini toparlamaya çalıştı çünkü böyle günlerden nefret ederdi. Kim severdi ki böyle günleri? Bugün çok güzel bir kitap okuyacaktı hem. Düşünceleri ağırlaşmaya başlamadan kahvesini hazırlamaya gitti. Bugün çok güzel olmalıydı, evet öyle olacaktı. Kendi kendine tekrarladı.

Kahvesi ocaktayken salonundaki pencerenin yanındaki okuma köşesine geçti. Bu kitabı nedense bir türlü okuyamamıştı, sürekli eve yeni bir kitap getirmekten kendini alamıyordu. Bu kitapta yeni gelenlerin ardında kalmış ve kim bilir kaç yıldır rafın arkasında bekliyordu. Her aldığı kitabı hemen okumak istiyordu, muhtemelen bu nedenle de bu kitap en sona kalmıştı. Kitabı tozlu raflarda ilk gördüğünde daha önce okumadığı için üzölmüştü ama şimdi okuyacaktı sonuçta. Hemen kahvesine bakmaya gitti, kaynıyordu. Ocaktan alıp fincanına döktü, artık kitabını okumaya hazırды. Kahvesini sehpaye koydu. Koltuğuna oturdu.

Artık başlamaya hazırды, tüm gününü buna ayıracaktı. Kitabını eline aldı ve uzun sürecek bir maratonun ilk adımını attı. Her ne kadar arada bir mola veriyor, su içiyor, dışarıya şöyle bir göz atıyorsa da uzun süre oturduğu yerden kalkmıyordu. Kitap çok uzun değildi ama sürükleyiciydi.

Uzun bir sürenin sonunda kitabın son sayfasına gelmişti. Ama garip bir şey vardı, son sayfa kitabın

kapağına yapışmıştı. Kelimelerin çoğunun okunabilir olması umuduyla yavaşça sayfayı kapaktan ayırmaya çalıştı. Çok zor değildi, pek sağlam bir şekilde yapıştırılmamıştı. En sonunda sayfayı kurtarmayı başardı. İşte o zaman melul melul alıcısını bekleyen mektubu gördü. Merakla kapağa yapışmış mektubu çıkardı. Ucu kapatılmak için hızlıca sürölmüş yapışkan sızmış ve hem sayfayı hem de kapağı yapıştırmıştı. Zarfın üstünde hiçbir şey yazmıyordu. Yazan kişinin zarfı kendi yaptığı beliydi. Beyaz A4 kağıdıyla yapılmıştı. Zarfın içinden mektubu çıkardı. Kitabı unutmuştu bile, masasında bitirilmeyi bekliyordu kitap lakin bir daha el sürölmeyeceğini nerden bilebilirdi?

Mektubu yazanın yazısı tanıdıktı ama kimindi ki? Kitabı ne zaman ve nerden aldığını anımsamaya çalıştı ama hatırlayamadı. Belki mektubu okurken zihninde belirirdi değil mi? Mektubu okumaya başladı:

“Sevgili Aysun,

Sana bu mektubu yazmadan söylemeyi dilerdim fakat bir korkaktan ne beklersin ki zaten? Doğum günün kutlu olsun tekrardan, umarım sevmişsindir kitabı. Ve umarım okumadığın bir kitaptır.

Nasılsın, nasıl gidiyor? Uzun zamandır görüşmüyoruz, biraz meşgulsün sanırım. Nişanlınla konuştum da geçen gün, o söyledi. Umarım çok yorulmuyorsundur, o kadar enerjik bir insansın ki seni yorgun bir şekilde hayal edemiyorum.

Beni sorarsan ben de iyiyim, yaşayıp gidiyoruz işte. Sayende daha çok kitap okuyorum artık, biliyor musun? Beni de alıştırdın Kafka'ya ha, bırakmıyorum elimden. Şu sayfa bitince kalkayım diyorum ama nasılsa her seferinde kendimi diğer sayfaya geçmiş bir şekilde buluyorum.

Pek tabii, belki de hızlı giriyorum konuya ama bu mektubu yazmamın amacı sadece sohbet etmek değil. Seninle sohbet etmeyi de özlemişim gerçi, meydana iki bayat simidi yerken martıları izlemeyi bile özlemişim. Gerçi sen ne kadar oranın soğuşundan nefret etsen de ben hep sevmiştim meydana oturmayı.

Hem büfeden aldığımız bir bardak çay da yeter bizi ısıtmaya, gerçi bana sorarsan ısınmak için bir şeye ihtiyacım yok ama... Neyse lafı dolandırmamalıyım, her şeyi anlatabilmek için sadece bir sayfam var. Durumlar karışık ve nişanlısın biliyorum. Hiçbir şeyi de karıştırmak, seni üzmem istemiyorum. Fakat artık dayanamıyorum. İçim içime sığmıyor ve bu durumu kimseyle paylaşamamak beni delirtiyor. Artık kendi kendime başa çıkamıyorum. İnan, bunu yapmak istediğim için değil bunu yapmak zorunda olduğum için yapıyorum. Fakat sen bu mektubu okuduktan sonra her ne olursa olsun hayatına mutlu devam etmeni istiyorum. O yüzden eğer bundan sonra okuduklarından hoşlanmazsan lütfen ne varsa burada yazan unut ve hayatına devam et. Sınirlenebilirsin, üzülebilirsin, beni artık görmek istemeyebilirsin hatta. Eğer istediğin buysa yap anlıyor musun? Lütfen bu mektubu yok say o koşulda.

Ben seni seviyorum Aysun. Âşığım sana. Tanıştığımız günden beri hem de. Nasıl sevmeyebilirim ki? Sen beni hayata bağlayan yegâne kişisin. Senin sayende tutundum bu dünyaya, bu dünyada bulunma sebepim oldun sen benim. İstanbul'a ilk geldiğimde yapayalnızdım, uçurumun eşiğindeydim anlıyor musun? Sen elimden tuttun ve beni uzaklaştırdın oradan.

Hayatımda senden naif, düşünceli, iyi kalpli bir insan görmedim. Göremem de zaten. Başkası beni umursar mıydı senin gibi peki? Sanmıyorum, hayır. O kadar iyi bir insansın ki benim gibi bir mahluka bile yardım eli uzatabildin. Başka kim yapar böyle bir şeyi?

Tek arkadaşım sensin biliyorsun değil mi? Sen de olmasaydın muhtemelen adım bir mezar taşına hapşolmuştu şimdiye kadar. Sen tek nedensin yaşam için. Yoksa şu dünya ne için var ki? Yoksa böylesine acınası ve gereksiz bir yaratık niye var ola ki? Hepsini senin için anlıyor musun, hepsi!

Senden güzel kim var peki? O zeytin gözlerinde her gün kaybolmak için neler vermem, bir kez güldüğünü görmek için neler yapmam... Seni sorduklarında anlatamıyorum işte bu yüzden, kelimeler tükeniyor. Hiçbir kelime senin güzelliğine yetmiyor. Anlıyor musun, sensiz yaşayamam bu saatten sonra.

Şimdiden dayanamıyorum yokluğuna. Daha ne kadar dışımı sıkabilirim, bilmiyorum. Seni artık doğru düzgün görmüyorum ve bu beni çıldırtıyor. Ne yaptığın, kimi sevdiğin önemli değil, gözlerim sadece senin iyi olduğunu görebilmek istiyor. Nefret et istersen benden. Umurumda değil artık. Sevmişim seni bir kere, yokluğunda var olamam bundan sonra. Seni bırakıp yaşamıma devam edebilmem de bekleme lütfen. Ben seni beynime daha da önemlisi kalbime kazıdım, kazınan şeyi nasıl sileyim?

Biliyorum yakında düşününün var. Fakat biliyorsun değil mi hâlâ ayrılabilirsin o adamdan. Söylüyorum sana, o adam sevmiyor seni. O sadece evlenmek istiyor, evlendiği bedeninin arkasındaki ruh önemli değil onun için. Bırak onu, benden daha çok kim sevebilir ki seni? İnan bana, cevap kimse. Varma o adama, beni istemesen bile evlenme onunla. O sadece üzecek seni. En azından hatırım için yap bunu. Son olarak; beni reddedip etmemen önemli değil, benimki bir itiraf sadece. Fakat lütfen unutma, sen beni reddettiğinde ben seni sevmeyi bırakmayacağım. Seni kalbimde taşımaya devam edeceğim, bu geçici bir heves falan değil. Bu mektubu okuduktan sonra ne yapacaksın, ne hissedeceksin, bilmiyorum. Belki bana bağıracağını belki de benimle konuşmayı keseceksin. Ama ben seni sevmeyi asla bırakmayacağım, bırakmam da. İstersen sözlerimi dinleme, bu mektubu kale alma, ben hep burada seni bekliyor olacağım. Olur da bir gün bir sorunun olur; anlatacak, sığınacak kimsen olmazsa bana gelebilirsin. Seni her konuda desteklerim, ne yaptığın önemli değil. Yine de bir umut söyleyeceğim, eğer ki fikrini değiştirirsen bu mektubu okuduktan sonraki gün, öğlen, meydana hep oturduğumuz banka gel. Seni orada bekliyor olacağım.

Sevgilerimle Nafiz.”

Mektubu okuması sanki bir asır sürdü, hüzünle elindeki kâğıt parçasına bakakaldı. Yanağından bir damla yaş süzüldü. Mektubun etkisiyle uzun süre durdu ve düşüncelere daldı. En nihayetinde kendini toparlayamasa da kalktı koltuğundan. Kitabı aldı, elinde şöyle bir çevirdi. Anımsamaya çalıştı, “Acaba kimden ödünç almıştım kitabı.” diye geçirdi Mehtap. Çıkaramadı.

Satıcının Ölümü'nde Mekân Üzerinden Kapitalizm Eleştirisi

dönüm

Ahmet Cemal Müftüoğluğil

Arthur Miller'ın Satıcının Ölümü adlı eserindeki ana amacı kapitalizm eleştirisi yapmaktır. Yazar bu eleştiriyi, sisteme uyum sağlayamayan bir aile üzerinden göstermiş ve mekânı da etkin şekilde kullanmıştır. Miller, eserde, kapitalizmin zirvesinin yaşandığı 20.yüzyıl Amerika'sında sisteme uyum sağlayamamaya kapalist sistemin baskıcı ve zorlayıcı doğası altında ezilen Loman ailesinin sistem içerisindeki sıkışmışlığını ve ailenin çevresinde gerçekleşen doğa-sistem çatışmasını aile için yüksek binalarla kuşatılmış ve doğadan izole edilmiş bir ev seçerek okuyucuya aktarmıştır. Eserin sahnelenmesi sırasında büyük bir önem ve anlam taşıyan mekân, çatışmalardan temalara kadar pek çok unsuru da desteklemiştir.

Mekân, hem önseme tekniğinin hem de sembolizmin eserdeki konumu açısından oldukça önemlidir. Bu iki edebi teknik de kitap içerisinde mekân dekorları aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca, yazar eserde sıra dışı bir sahneleme metodu tercih etmiş ve mekânı sadece ışıklandırma ile değiştirmiştir. Işıklardaki değişikliklerle değişen mekânda aynı zamanda ışık hüzmesinin de rengi değiştiği için her bir mekânda ışık hüzmesinin rengi gösterge olarak kullanılmıştır. Bu da okuyucuya kitapta mekân ve göstergelerin iç içe olduğunu göstermektedir. Bunun dışında, yazar çatışmaları verirken de mekân unsurunu etkin biçimde kullanmıştır. Tüm bu sebeplerden ötürü mekân, eser için hayati bir öneme sahiptir. Mekân daha ayrıntılı şekilde incelenirse ilk olarak Loman ailesinin evine bakılmalıdır.

Kitaptaki neredeyse tüm olaylara ve çatışmalara sahne olan ev, özellikle yüksek binalarla çevrili olması ve doğadan uzak olup güneş almaması açısından kitabın mesajı için önemlidir. Aynı zamanda evin iç dekoru da kitabın anlamı ve ilerleyişi bakımından önem arz etmektedir. Kitabın ana mekânı olan evin yüksek binalarla çevrili olması ele alındığında bunun pek çok yönden gösterge olarak kullanıldığı su götürmez bir gerçektir. Mesela, Loman ailesi eve ilk kez taşındığında üzerlerinde çok daha az baskı varken binaların yani kapitalizmin yükselmesiyle üzerlerindeki baskı da artmıştır.

Bu sebeple eserde yükselen binalar kapitalizmi ve kapitalist sistemle birlikte yükselen binaları temsil etmektedir. Binaların yükselmesi ve Loman ailesinin evini sarıp sarmalaması ailenin sistemde gitgide daha da sıkıştığını göstermektedir. Binalar tarafından sarılmamışken daha huzurlu olan aile, binaların yükselip onları kapana kıştırması sonucu sistem içerisinde sıkışarak pek çok çatışma yaşamıştır. Bu da kapitalist sistemin aileler ve bireyler üzerinde psikolojik baskı oluşturarak onları mutsuzluğa sürüklediğine dair bir kanıt niteliğindedir.

Sadece evin yüksek binalarla çevrili olması değil doğadan izole olması da kitabın analizi için oldukça önemlidir. Eser boyunca ev doğadan izole olduğu için Willy, Linda ve Biff'in doğaya özlem duyduğu gözlemlenmektedir. Bu özlem duygusu geçmişe duyulan derin özlemle karışık bir biçimde okuyucuya aktarılmıştır. Örnek olarak, Willy birden fazla kez evin etrafında binalar yükselmeden önce ağaçların arasına hamak yapmalarını özlemle anmaktadır. Bu noktada doğaya duyulan özlem şüphesiz kır-kent çatışmasının bir parçasıdır. Kapitalist sistemde başarılı olamayan aile şehirde hayata tutunamamıştır. Bunun sonucu olarak ailede doğaya en çok özlem duyan Biff önce kendi başına, Willy'nin ölümünden sonraysa annesiyle birlikte kentten kıra göçmüştür. Sisteme ailesine göre daha fazla tutunan Happy ise bu çatışmanın kente yakın tarafını oluşturmuş ve şehirde kalıp sisteme tutunmaya çalışmıştır. Kapitalizmin eleştirildiği eserde kır-kent çatışmasının önemli olmasının sebebi, sistemin insanları kente göç etmeye teşvik ettiğini göstermek için bu çatışmanın kullanılmasıdır. İş imkânları sebebiyle şehre gelen çoğu insan şehir hayatına uyum sağlayamayınca toplum içerisinde kır-kent çatışması ortaya çıkmaya başlamıştır. Nitekim bu da kitabın değindiği küresel sorunlardan birisi olmuştur. Sistemin yarattığı küresel sorunlardan birisi olan çatışma eserin vermek istediği mesajda da önemli bir yer tutar.

Muhakkak sadece kır-kent çatışması değil, doğa-sistem çatışması da doğaya duyulan özlem ve doğanın zamanla yıkılması üzerinden ele alınmıştır. Eserde kapitalizm yükselirken doğa zarar görmüş

hatta yok olmuştur. Kapitalizm sebebiyle kent nüfusu artmadan önce doğanın bir parçası olan evin çevresi zamanla betondan bir ormana dönüşmüş ve doğa, sistem tarafından yok edilmiştir. Aslında bu durum doğa-sistem çatışmasının temelini oluşturur. Küresel bir sorun olarak da ele alınabilecek kapitalizmin doğaya can alıcı zararlar vermesi de çatışmanın içine yedirilerek kapitalizme bir eleştiri yapılmıştır. Ayrıca kır-kent çatışması da bu çatışmayı destekleyecek şekilde kullanılmıştır.

Satıcının Ölümü adlı tiyatro eserinde yazar, mekânı aktif olarak kullanıp aileye doğadan izole edilmiş ve binalar tarafından çevrelenmiş bir ev seçmiş, bu da hem mekânın hem göstergelerin kitaptaki konumunu desteklemek açısından oldukça kritik olmuştur. Bunun yanında yazar bu mekânı seçerek kapitalizmin yarattığı küresel sorunları gün yüzüne çıkarmış ve eleştirmiştir.

Satıcının Ölümü Adlı Tiyatro Oyunundan Bir Sahne

Kimin Hayatını Yaşıyoruz?

dönüm

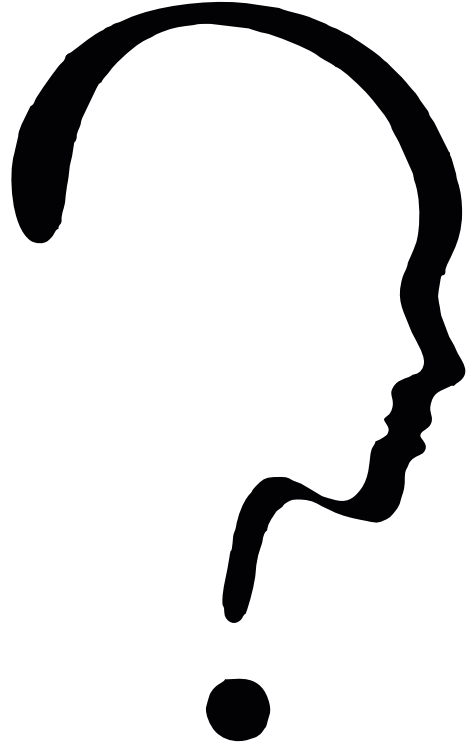
Buse Ceylin Ayyıldız

Hayat, her saniyesine farklı anlar sığdıran binlerce duygu, yaşanmışlık ve insan barındıran uzun yıllar silsilesi. Anlatmak istediklerime kendimce hayatın bir tanımını yapıp başlamak istesem de bu beş harflik kelimenin her insanda farklı hisler uyandırabileceğine eminim. Belki de şu an diyeceğim şeylere olan merakınızı bir kenara bırakıp hayatın sizin için ne ifade ettiğini düşünüyorsunuzdur. Peki, aklınıza ilk gelen şey neydi ya da aklınızda sadece kelimelerden oluşan tanımlar dışında herhangi bir an canlandı mı?

Hayatımız boyunca iyi veya kötü diye adlandırdığımız birçok durum ve olay vardır. Ben bu konuda hayatı canlı bir fotoğraf makinesine benzetiyorum. Peki, anılar? Anılar ise benim için geriye dönüp baktığımda elimde kalan birer fotoğraf karesi. Her birisinde farklı bir zaman, farklı bir mekân ve farklı bir olay görüyorum. Fakat en önemlisi, gördüğüm ve hatırladığım her bir karede farklı bir ben görüyorum. Bazen gözünden sıra sıra yaşlar akıtan bir kız çocuğu, bazen sahip olduğu başarılarla övünen bir liseli bazen de mutluktan havalara uçan bir genç... Ve her bir duygunun arkasında kilitli bir kapının ardında duran yaşanmışlıklar...

Peki, siz hafızanızda kısa bir yolculuğa çıktığınızda hangi fotoğraf karelerine rastlıyorsunuz? Ya da aklınızı bir kenara bırakıp kalbinize danıştığınızda karşılaştığınız şey fotoğraf karesi yerine kilitli kapının arkasında kalan duygular mı oluyor? En başından beri belirttiğim gibi bana kalırsa

hayat, yaşanmışlıkların bir bütünüdür ve yaşadığımız şeylerin bize bıraktığı hisler kimse tarafından yorumlanamaz çünkü fotoğraf karesine yansıyan görüntülerimizin aslında ne anlama geldiğini sadece biz belirleyebiliriz. Kahkahalarımızın arkasındaki korkularımızı, kimse görmesin diye içimize akıttığımız gözyaşlarımızı, sakın yapımızın altında bir kuşun kanadı gibi çarpan kalbimizi, koca dünyanın içinde milyarlarca insan arasında hissettiğimiz yalnızlık duygusunu ve daha birçok dışımıza vurmadığımız duyguyu...

Şimdi metnin en başına dönüp sorduğum soruyu bir daha sormanızı ve kendinize biraz olsun zaman verip bu soruyu kendi içinizden cevaplamanızı istiyorum.

Sizce hayat nedir? Daha doğrusu şu ana kadar yaşadığınız ve hissettiğiniz şeylerin hepsi size ne ifade ediyor? Farkındaysanız başından beri üzerine konuştuğum, sizden tanımını yapmanızı istediğim ve belki de şu an üzerine düşündüğünüz şey sizin hayatınız. Anılar diye bahsettiğim şeyler sizin yaşamışlıklarınız, duygular diye nitelendirdiğim şeyler ise yaşamışlıklarınızın sizde bıraktığı hissiyatlar fakat fark ettim ki her ne kadar bu benim hayatım deyip yaşadığımız yılların bize ait olduğunu dile getirsek de hayatımızı başkalarının düşüncelerine ve isteklerine göre yaşıyoruz. Sizin için hayatın ne ifade ettiğini bilemem fakat bildiğim şey yaşadıklarımız, duygularımız ve tecrübelerimiz bize aitken kısacası bu gerçekten bizim hayatımızken fikirlerimizin, seçimlerimizin ve davranışlarımızın da bize ait olması gerektiği.

Toparlamak gerekirse bize bahşedilmiş ve belki de göz açıp kapayıncaya kadar geçecek bu hayatta insanların fikirlerine ve doğrularına göre yaşamaktansa kendi fikirlerimize ve doğrularımıza göre yaşamalıyız. Pişman olacaksak kendi seçimlerimizden dolayı pişman olmalıyız, başaracaksak kendi fikirlerimizle başarmalıyız. Ve en önemlisi geriye dönüp baktığımızda o fotoğraf karelerindeki başrolün biz olduğumuzu unutmayıp hissettiklerimizi sadece kendimizin anlayabileceğini bilmeliyiz. İşte o zaman bu, gerçekten bizim hayatımız olur.

İstanbul Kültürü

dönüm

Ali Şükrü Çoruk -Ezgi Akyüz, Selim Birışık

Binlerce yıllık tarihiyle her köşesinde farklı kültürlerin izlerini barındıran eşsiz bir şehir İstanbul. Güzel şehrimizi daha yakından tanımak amacıyla İstanbul Üniversitesi Prof. Dr. Öğr. Üyesi Ali Şükrü Çoruk Hoca'mızla bir röportaj gerçekleştirdik. Keyifli okumalar...

İstanbul kültürü deyince ne anlamalıyız veya şöyle sorayım müsaadenizle: İstanbullu olmak ne demek?

İstanbul kültürü denince akla ilk gelen dönem elbette Osmanlı ile Osmanlı etkilerinin devam ettiği 1950'lere kadar olan dönem akla geliyor. Hayatın her alanında inceliği, nezaketi ve kibarlığı ön-
celeyen ve bütün bunları kendi şartlarında gerçekleştiren bu kültür uzun yıllar neticesinde oluşmuştur. Belki her şehir için bunu düşünebiliriz ama İstanbul'un ve İstanbul kültürünün diğer şehirlerden ayırıcı tarafı burasının Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmasıdır. Bilindiği üzere imparatorluklar inançları ve kültürleri birbirlerinden farklı çeşitli milletlerden meydana gelirler. Başkentler de imparatorluk sınırları içinde yaşayan etnik ve dinî unsurların bir arada yaşadığı bir prototip yaşam alanlarıdır. Dolayısıyla İstanbul kültürü dediğimiz olgu imparatorluktaki bu çeşitlilikten beslenmiş, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın tabiriyle çok başarılı bir "terkip" ortaya çıkmıştır. Bununla beraber bu çeşitliliği düzene koyan, bir potada eriten ve bir yaşam biçimi ve kültür olmasını sağlayan iki temel dinamik söz konusudur. Bunlardan birisi Saray, diğeri İslamiyet'tir. Padişahın ailesiyle ve kalabalık maiyetiyle

birlikte yaşadığı Saray, konumu itibarıyla bu kültürün en olgun şeklini temsil eder. Saray'da oluşan bu kültür çeşitli araçlar vasıtasıyla Saray dışına, önce İstanbul'a, sonra taşraya taşınır. Aynı şekilde taşradan da beslenir. Diğer dinamik ise İslamiyet'tir. İslamiyet'in hoşgörü anlayışı İstanbul kültürünün çeşitli ve birbirinden farklı kanallardan beslenmesinde en önemli etken olmuştur. Başka bir deyişle İstanbul kültürü aynı zamanda İslamiyet'in tarihî süreçte oluşmasına katkı yaptığı şehir kültürü örneklerinden biri sayılmalıdır.

İstanbul Türkçesi ile İstanbullu olma arasındaki bağlantı nedir?

Bu bağlantı kesindir. İstanbul Türkçesi bu kültürün en önemli unsurlarından, iletişim kanallarından ve yansımalarından birisidir. Türkçenin Anadolu sahasındaki en olgun hâlini teşkil eden İstanbul Türkçesi bu olgunluğunu ve inceliğini İstanbul'un imparatorluk başkenti olmasına borçludur. Tabii her alanda olduğu gibi bu konuda da Saray'ın belirleyici olduğunu unutmamak lazımdır. İstanbul Türkçesi Saray'da konuşulan, bir anlamda resmî Türkçedir. Sonrasında bu ağız şehir tarafından benimsenecektir. Bilindiği üzere İstanbul Türkçesi sonrasında Türkçenin yazı diline esas teşkil etmiştir. 1911'de başlayan Yeni Lisan hareketi ve büyük ölçüde Millî edebiyat anlayışı çerçevesinde Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Yahya Kemal ve Ahmet Hamdi Tanpınar bu Türkçenin yaşayan hâlini benimsemişler, sonuçta ortaya Türk edebiyatına güzide örnekler sunmuşlardır.

Ara Güler

Malumunuz, Roma ve Osmanlı devirlerinde sadece siyasetin değil sanatın da merkezi İstanbul. İsterseniz bu bağlamda eski İstanbul'daki sanatı ve sanat merkezlerini konuşalım biraz da...

Başkentler gerek imparatorlukların gerekse modern devletlerin şehircilik ve sanat hareketleri başta olmak üzere bir vitrin mantığıyla inşa edilirler. İlgili imparatorluğun, devletin şehircilik ve sanat anlamında en güzel örneklerinin verildiği başkentler bu yönüyle diğer başkentlerle rekabet hâlinde olmuşlardır. En görkemli dinî, sivil ve resmî yapıların bir hiyerarşi ve ilgili toplumun dünya görüşüyle uyumlu bir şekilde başkentlerde inşa edilmesi bu sebeptir. Kendisinde kabiliyet gören her sanatçı, mimar ve zanaatkâr bir yolunu bulup başkente ulaşmaya çalışır. Bazen de devlet tarafından davet edilip ilgili başkente uzmanı olduğu alanda katkı yapması istenir. Mimar Sinan doğduğu yer olan Kayseri'de kalsaydı, İstanbul'a gelmeseydi şehir o muhteşem eserlerden mahrum kalacaktı. Bu, dün olduğu gibi bugün de böyledir. İstanbul idarî anlamda başkent olmasa bile tarihten gelen kültür başkenti olma özelliğini bugün de sürdürmektedir.

İnsan kendini anlatırken beğenecek yönlerini öne çıkarır, derler. Bizim yazarlarımızın büyük kısmı için İstanbul hakikaten harikulade bir yer. Dışarıdan bir bakış olarak yabancıların İstanbul'a bakışı nasıldı?

20. yüzyıl öncesini ele alacak olursak hangi dönemde gelmiş olursa olsun İstanbul'a gelen yabancı seyyahlar, yazarlar, edebiyatçılar büyük ekseriyetle bu şehrin dünyanın en güzel şehri yahut en güzel şehirlerinden biri olduğu noktasında fikir birliği içerisindeydiler. Şehrin topografyası, tabiatı, doğal güzellikleri ve bütün bunlarla uyum içinde bir mimarî anlayışla ortaya konulan şehircilik anlayışı takdir edilen başlıca hususlardır. İşin ilginç tarafı özellikle 19. yüzyılda İstanbul'a gelen romantik yazarların ortaya koydukları eserlerle bizim yazarlarımızın İstanbul'a bakışında etkili ve öğretici olmasıdır. Bununla beraber bazı yabancı yazarların İstanbul ile ilgili edindikleri olumsuz bakış açılarını tekrar ederek, çok satma endişesiyle Batılı okuyucuların zihninde var olan oryantalist imgeleri pekiştirmeleri de söz konusudur. Nitekim bunun somut örneklerini konusu İstanbul'da geçen yabancı filmlerde bugün bile görmek mümkündür.

Şimdiye kadar mazideki İstanbul'u konuştuk. Günümüz İstanbul'u hakkında neler düşünüyorsunuz?

Günümüz insanına eski İstanbul bir masal gibi geliyor. Çünkü hayat noktasında o dönemlerden epeyce uzaktayız. Modern zamanlarda her şeyde olduğu gibi İstanbul da değişti. Dahası Tanzimat sonrasında başlayarak bu şehrin modernliğin bütün yükünü taşımasını istedik. Sonuçta yolları genişletmek ve meydanlar açmak adına pek çok yapı ortadan kalktığı gibi Haliç boyunca fabrikalar kurduk. Elbette İstanbul modernliğin bütün gereklerini yerine getirmek durumundadır. Ama bunu tarihî semtleri, Suriçi İstanbul'u, Boğaz'ı koruyarak yapabiliydik. Ama olmadı. Yapacağımız şey en azından eldekileri muhafaza etmek.

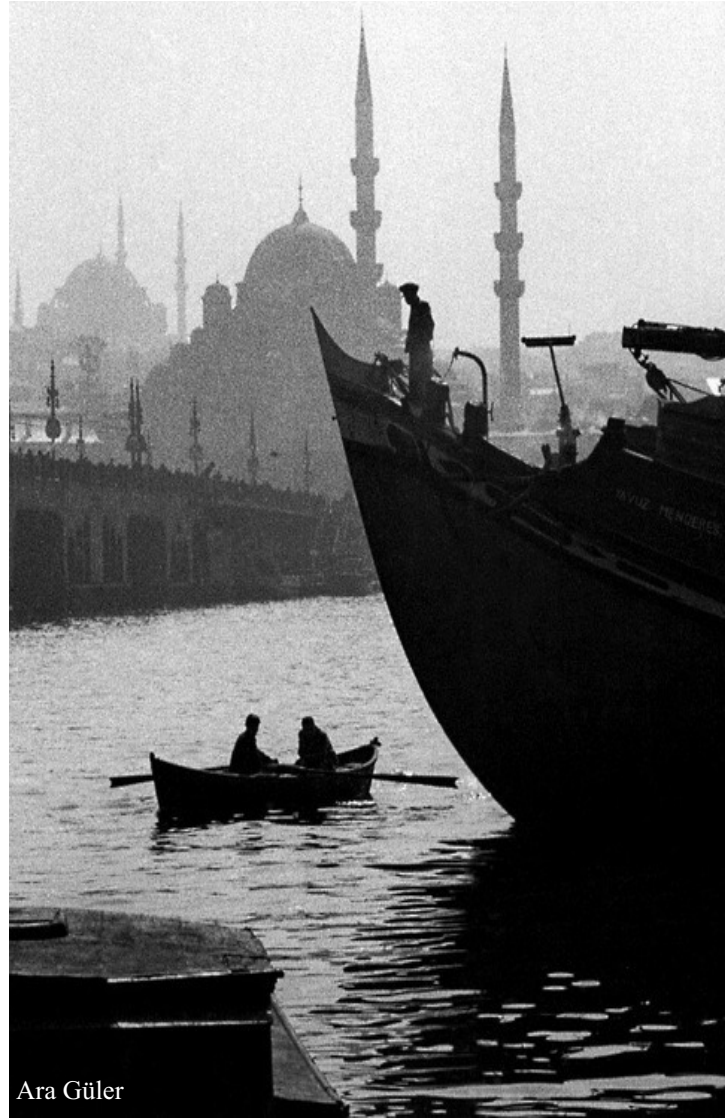
Hocam eski İstanbul'da öğrenci olmak desem...

Hepimizin yaşadığı bir süreç olarak öğrenciliğin her zaman iyi tarafları da var kötü tarafları da. Eski İstanbul'da çocukları ve işini seven bir mahalle mektebinde okursanız şanslı olurdunuz. Arkasından rüştiye ve idadi yani liseye giderseniz çoğunlukla yatılı okumak durumunda kalırdınız. İstanbul ailelerinin ortak özelliği çocuklarının okumalarına ve devlet memuru olmalarına önem vermeleridir. Bu konuda bugün de olduğu gibi her fedakârlığı yapmaktan çekinmezlerdi. Ama çoğunlukla sonuç istedikleri gibi olmadığında bir meslek sahibi olmaları için çocuklarını esnaf yanına çırak verirlerdi. Ahmet Midhat Efendi böyledir mesela. İlk başta eğitimle, okulla arası hiç iyi değil. Çocukluğu Tophane'de yaramazlıkla geçiyor, babası devamlı komşuların şikâyetlerine maruz kalıyor. Sonunda Mısır Çarşısı'nda bir aktarın yanına çırak olarak veriliyor. Burada çıraklık yaparken okumanın değerini anlıyor ve her şeyi öğrenme arzusuyla devamlı okuyor. Neticede bildiğimiz Ahmet Midhat Efendi oluyor.

Son olarak biz gençlere neler tavsiye edersiniz?

İstanbul'da yaşadığınız için dersleriniz haricinde İstanbul'u tanımaya, öğrenmeye gayret ediniz. Bunu bir hobi olarak yapmak her zaman elinizde. Eski İstanbul kültürünü anlatan kitaplar okuyup o

kitaplarda anlatılan mekânları, yapıları, sokakları ziyaret edebilirsiniz. Sağlam bir zeminde gerçekleştireceğiniz bu aktiviteler sizin hayatınıza bir kalite, incelik katacaktır. Balıkhané Nazırı Ali Rıza Bey, Refik Halit Karay, Sermet Muhtar Alus, Ercüment Ekrem Talu başta olmak üzere önemli yazarların İstanbul ile ilgili yazdıkları kitapları okumakla işe başlayabilirsiniz. Bununla beraber sakın eski İstanbul'u tekrar yaşamak gibi sonuçsuz bir çaba içinde olmayın. Geçmiş geçmişte kalmıştır, diriltilmesi mümkün değildir. Bununla beraber eskiyi öğrenip ondan güç almak ve çağınızı ıskalamadan İstanbul'u bir bütün olarak yaşamak elinizdedir.

Geceleri

İnsan geceleri ağlar
Dünün beklentileri
Ve yarının yorgunluğu içinde
Geceleri kalabalıktır
Yalnızlığında bir yastığın
İnsan geceleri uyanır
Hatıra uğramayan rüyaların ihaneti
Ve terk etmeyen kâbusların dostluğu
Verilmemiş iyi geceler öpücüğü
Söylenmeyecek günaydınlar
İnsan geceleri küser
Koynunda yabancılığın
Ve yoksulluğunda sevginin
İnsan geceleri üşür
Sarar
Sıcaklığında bir mezarın yatak
İnsan geceleri ölür

Sıla Yaman

Pera Parma'da Bir Gece Yarısı Cinayeti

dönüm

Necati Siyahhan

"Bu cinayeti işlediğimde saat on buçuk, Tak-sim'deydim. Hava olabildiğince karanlık, insan-ları göremeyeceğim kadar kördüm. İstiklal'de, Pera Parma Oteli'nin arkasında kızı öldürüp kaç-tım. Şu anda bütün telsiz mevcellerinde adım sa-yıklanıyor olmalı."

Cümlesi bittiğinde alnından ince bir ter damlası defterinin üzerine düştü. Daha fazla yazamaya-cağını hissediyordu. Kaçınıcı sigarası olduğunu hatırlamıyordu bile. Balkona çıkmaya defalarca yeltenmiş ama her çıkmasında, sanki birileri onu izliyormuş ve çıksın da götürelim diye bek-liyormuş gibisine geliyordu. Her seferinde tek-rardan odasına geri giriyordu.

Evi Çekmeköy dolaylarındaydı, saat bunları ya-zarken sabahın üçüydü. Havada mutlak bir ka-ranlığın hâkimiyeti vardı, yakalanma korkusu-nun eşliğinde bütün ışıkları sönmüş bir gecenin içindeydi. Ne yapmıştı? Nasıl yapmıştı? Niçin oracıkta o kızı bir köpek gibi öldürmüştü? Hatırlamaya çalışıyor o geceyi, her şeyiyle ama nafi-le... Karşısına bir bulanıklıktan başka hiçbir şey çıkmıyordu. O bulanıklık bir sis gibi çökmüştü. Hatırlamaması için yaşamıştı sanki ve hiç kavra-yamayacağı, anlayamayacağı o dikenli toprak onun ayaklarının dibinde ona ıstırap vermek için var olmaya devam edecek gibiydi.

Masasından ayrıldı ve duvara doğru yürüdü. On beş metrekairelik bir odaydı, perdeler sıkı sı-

kıya tutulmuş, yerler izmaritin sarısıyla örtül-müş, bir bozkır sıcaklığından başka hiçbir şey vermiyordu insana. Katil! Katil! Kızı önce boğ-a-zından tutmuş ve sesinin o acıklı dünyasında kendini kaybetmemek için sesini kesmeye ça-lışmıştı. Sonra... sonrası yine bulanık, bir sigara daha yaktı. Onsuz sigara dumanı bile tütmüyör-du artık.

Yatağına uzandı ve tavanı izlemeye başladı. Hiç-bir noktaya odaklanamayacak hâldeydi. Boğ-a-zının gırtlak kısmında bir yanardağ sancısı, göz bebeklerinden narin yaşlar gibi volkanizma tü-kürüyordu. Ağlıyordu, küfrediyordu. İkinci si-garasını yakınca yanardağ da durdu.

Kızın ne suçu vardı, en güzel kıyafetleriyle en güzel makyajıyla karşısına dikilmişti. Bıraksan ağzından şimdiye kadar kimsenin içmediği o abıhayatın her damlası damlardı ama kendisi ya! Bu yeryüzünde nefret edilmeye değer ne varsa kendisine aitti. Bir karga, bir köpek, en be-reketsiz döllerini kasıklarında taşıyan kendisiydi ve kız bunu bilmesine rağmen onunla geldi oraya. Onunla konuştu ve belki de bu yaralı karga uçsun diye ona kendi kanadını vermeye hazırı orada.

Hayır, en iğneleyici sözlerle onun karşısındaydı. Evet, kız orada onu konuşturup onu aşağılamak için onu bir soytarıya çevirmek için oradaydı. Köpek dölü!

Kız hayatta olsaydı bile şu anda onunla konuşmazdı zaten. Çünkü alacağı her şeyi kız almıştı zaten. En gizli sırlarını öğrenmiş ve istediği zaman onu çarmıha gerebilecek her şeye sahip olmuştu. Kızın karşısında artık bir padişah değildi. Bir köpekti. İşte o gece köpeği gördü kız. O köpek önce onu boğazladı, sonra duvardan duvara vurdu. Yetmedi o çirkin surati, o medusa surati onun damarına ulaşmadan dişleriyle parçaladı. O dağınık suratın ne afet şey olduğunu son defa bir aynayla da gösterdi ona. Artık hiçbir erkeği soyтары yapamayacağını aynada suratına bakınca anladı.

Ne muazzam zevkmiş, bir padişahı kendi kılıcıyla doğramak.

Katil! Evet artık bir katildi. Bütün erkeklerin şahıydı artık ama bir Robin Hood'tan farksızdı. Çünkü erkeklere asırlardır acı çektiren bu varlığın tek gecede işini bitirmişti. En son bir aynayı parçalamış ve ona saplamıştı. Son anlarında bile o kokuşmuş varlık geçmişini düşünmüş ve ilk defa soyтары edemediği bir kralla tanışmanın o acıklı pişmanlığını tatmıştı. Ölmek zamanı, o kızıl saçlarıyla, gecenin içinde bir yıldız gibi parlayan o kıza gelmişti. Bembeyaz teninin üstünde hafif tebessümü ile bir çocuk masumiyetinde olan ve gözleriyle bir sıcak koyun hissiyatı veren... ne yapmıştı?

Gece öyle bitmemeliydi, bu olmamalıydı. Çünkü kız, o en muazzam hâliyle gelmiş ve bu

kambur çocuk mutlu olsun diye elinden gelen her şeyi yapmıştı. Ya azıcık daha mutlu bir insan olsaydı? Kızı da mutlu edebilirdi, azıcık daha yakışıklı olsaydı kıza değer bir erkek olabilirdi. Sözlerinden resmen kan akıyordu. Büyük bir bedene hapsolmuş bir çocuk gibiydi. Oyuncak bulamayınca kudurup çekip giden ve hayatta çocuk bahçesinden kati suretle çıkmak istemeyen bir çocuk gibiydi kendisi. Bu kızın bu çocukla ne işi vardı ki hem de çirkin... hem de pis...

Berber kahve içerken çocuğa azıcık mutlu olsun diye bütün şaklabanlıkları yapmaya hazırdı. Çok iyi hatırlıyordu azıcık gülsün diye balon balığı gibi yanaklarını şişirmiş çocuğa bakıyordu.

En rezil anılarını çocuğun önüne sunmuştu, kendini bir yemek gibi çocuğun sofrasına sunmuştu. Onunla her şeyi karşılıksız paylaşıyordu. Onu seviyordu, sevmeyi beceremedi. Saat beşe yaklaşıyordu. Havanın aydınlanmasına daha üç saat vardı. Ne yapmalıydı?

Televizyonu açmalı, polislerin hakkında hangi bilgileri edindiğini öğrenmeliydi, evini biliyorlardı mıydı? Gelmeden polisler, intihar mı etseydi ya da kaçsa mıydı ama nereye? Bütün gideceği kapılarda bir polis, elinde bir copla onu bekliyor olmayacak mıydı? Kafayı yemek üzereydi, bu odada... Bir başına.

Düşünülecek olan her şey düşünülmüş, yapılacak olan her şey yapılmıştı zaten. Geriye onun değiştirebileceği hiçbir şey kalmamıştı. Altiya değin sonunda televizyonu açma cesaretini gösterebildi. Önce gündüz kuşağı programlarında dolaştı. İnsanlara, hayat sahibi olan insanlara baktı. Onun dışında herkes birbiriyle bir şeyler paylaşıyor da onu bir çukurun, bir cinayetin ortasında yetim bırakıyormuşçasına geliyordu. Herkes olması gerektiği gibi en güzel hâlleriyle hayatlarının içine etmeden bilakis üstüne bir şeyler koyup yaşayabiliyorlardı. Ya kendisi, dün gece ne yapmıştı?

Kızı hatırlıyordu, o siyah, o yeşil kıyafetleri içinde fotoğraf makineli o kızı. Tüm gün boyunca onlarca fotoğraf çekmişti. Onun da fotoğrafını çekmişti. Sabah sekizden beri ikisi beraberdi ve flaşın her patlamasında kız, ayaklarıyla bir kat daha çıkıyordu yeryüzü cennetine. O ki yeryüzüne inmiş bir melekti, nasıl bitmişti o gece?

En son bir kafedeydiler ve birden kendisi susmuştu. Kız ne oluyor, nasılsın diye defalarca onun hakkında endişelenmiş ve en sonunda dışarıya çıkmak istediğini söylemişti. Dışarıda meydana tenha bir yere götürmüş ve oracıkta önce yüzünü sonra bütün bedenini kesmişti. Haber kanalları şu anda onu konuşuyor olmalı, haber kanalı açacaktı.

Açtı, ilkinde bir trafik kazası hakkında konuşuyorlardı. Araba kavşaktan bilmem nasıl geçmiş ki öteki arabayı berhava bırakmış. Ötekinde akşamki siyaset programını devam ettiriyorlardı. Konuşuyor, konuşuyor ve konuşuyorlardı. Sonra üç, dört, beş ve altı. Hepsinde birbirine benzer şeyler varken asıl kendini yaralayan, kıza dair hiçbir haberin olmadığıydı. Acaba daha cesedi gören olmadı mı, yoksa basın yasağı mı geldi?

Haber programları oldu olası bayat haber vermeyi severlerdi. Büyük ihtimalle daha düşmemiş olsa da haberlere, internette muhakkak vardır buna dair... telefon! Ama telefonunu açmamalıydı. Çünkü polisler yerini tespit edebilirdi. Hayır, bunu kesinlikle yapmamalıydı. Bakamazdı. Hem de neyi görecekti ki? Bir iblisin gece yarısı öldürülme hikâyesini mi? Gebersin, dikenli bela çiçeği!

Göz altı morlukları geliyordu şimdi aklına. Nefret ederdi o krater göllerine bakmaktan. Çizgiler, şişkinlikler, kırışmalar... Bin yıllık bir acının kıyafetten patlaması gibi bir surat... Geceler boyu uyuyamadığından sürekli bahsederdi durmadan. Çok da umurundaydı sanki kaç yaşına gelmiş bir kızın bir bebek gibi ağlaması! Çalan bir zil gibi o gece yalnızca bozuk bir radyo sesinden konuşmuştu kız. Onun hakkında bunun hakkında tak etmişti çoğu yerde ama durmuştu geceye kadar. Katliam gece olacaktı çünkü.

En azından bir daha çok çektiği ağlamaktan kızı kurtarmıştı belki de. Oysa kız sabahlara kadar ağlıyordu biliyordu bunu. Çünkü ömrü yürek kırıklarıyla dolu bir mezardı. O gün konuşurken defalarca gözlerinin içinden bir demet parlaklık gibi sızmıştı sürekli o acımtırak uykusu. Nasıl ki bir rüzgâr yapayalnız çavdarı savurursa işte öyle göz bebekleri titrerdi kendisinden bahsettiğinden. Bir fırtına gibiydi çatılınca kaşları. Hele tek söz söylemesin mi öfkelisi, insan rahmine düşürürdü ölü döllerinin hepsini.

Eşsiz ve benzersiz bir yuvadan bahsetmekten öte hiçbir şey yoktu onun gözlerinde.

Defalarca dalıp gitmişti, kafede, Taksim'de, Beşiktaş'ta. Bütün sokak ve bulvarlar ona çıkmıştı o gün. Ne güzeldi o gözler! ona âşık, âşık kız! Cinayet aleti bir tür bıçaktı.

Bunları düşünürken tekrardan ter bastı her yerine. Sabah olmuştu artık, gün ışığı olanca gücüyle perdeleri zorluyordu. Kız burada olsaydı perdeyi açardı. Kız yoktu çünkü onu öldürmüştü. Ondandır zaten perdeyi açamıyordu. Ama burada olsaydı ona bir bardak da kahve yapardı. Yapmasın gitsin canı cehenne-me! Ağzı köpek gibi kahve kokardı. Tanısanız onu yalnızca kahveyle yaşadığını zannederdiniz kahvesi bu kahvesi böyle pişirilmeli şöyle pişirilmeliler falan filan dırdırlar! Yeryüzünde içtiği en güzel kahveleri yine onunla içmişti. Lanet olsun o günlere hepsine, her birine! Bir zebaniden farkı yoktu çukurların başında, o sonsuz cehennem ateşine cennet serinliği estiren. Ne yapmalı! Ne yapmalı! Ne yapmalı! Niye öldürmüştü kızı neden?

Evet hatırlıyordu, önce kız saldırmıştı. Evet, önce kız onu öldürmek istemişti, buluşma ondan dolaydı. Hatta yanında tabancası da vardı ona rağmen daha hızlı davranmış ve kızın işini bitirmişti yoksa kız kaçmaya mı çalışmıştı? Tabanca galiba hayır kızda değil, izlediği filmde vardı. O gün sinemaya gitmişler miydi? Kaçta buluştular ki sabah sekiz, sinema on iki pekâlâ mümkün. Tabanca var mıydı hangi tabanca, filmler gerçek değil ki ya kız? Yanındaydı. Pera Parma'da oldu gece yarısı bıçak mı yoksa diş mi? Kızın bıçağı yoktu ki! Zaten o kızı öldürmüştü. Saat kaçta? On iki. Hayır, sinema on ikideydi, sabah sekizde buluşma, cinayet on. Ne zaman dün, kimle tek hayır herkes. Ama تنها bir sokaktı kimse olmamalıydı. Ne olmuştu dün, ne olmuştu?

Bu düşüncelerinden sonra artık dayanamadı çünkü o da fark etti sonunda. Düşünceleri de-

ğişmeye, deforme olmaya başlamıştı. Duyguları ara ara bir çığın inmesi gibi düşüncelerinin içine iniyordu. Dün geceyi hatırlatan ne kadar anı varsa o duyguların girmesiyle yırtılıyor ve yeniden oluşuyordu. Her şey değişiyordu, farklılaşıyordu. Artık yalnızca tek bir şey istiyordu, dün ne olmuştu?

En iyi polis bilirdi, onların göreviydi bu!

Kararını verdiğinde saat dokuz olmuştu. Kızla buluştuktan yirmi beş, cinayetten on bir saat sonra. Telefonuna yöneldi, telefonu açtı. Yoksa yapmamalı mıydı? Bu olayı unutabilirdi ama... ama ya kendisi buna dayanabilirdi miydi?

Kızdan nefret mi ediyordu, seviyor muydu ondan bile emin değildi. Kendisine ne olmuştu böyle en azından polisi arayıp bildiğini söyleyecek polis de ne olduğunu bir bir söyleyecekti. Telefonunu açtı.

Telefonun açılmasıyla yedi arama bildirisi ve onlarca mesaj...

"Dün buluşmaya gelmediğimden dolayı özür dilerim, biliyorum söylemeliydim aptallık ettim arayamadım. Lütfen bugün buluşsak olur mu? Sana çok mahcubum özür dilerim"

Yazan kızdı, yedi defa aramıştı.

"İyi misin"

Mesajlar dünden bugüne uzanıyordu.

"Bir şey mi oldu telefonun uzun süredir kapalı, lütfen cevap verebilir misin? Seni çok merak ettim"

En son mesaj üzerinden on beş dakika geçmişti, kız çevrim içi gözüküyordu.

"Seni seviyorum."

Git!

Çakıldım yorgun metronun
İzbe köşesinin
Ücra bankına
Bir ben sakın
Ve bir ben kalıcı
Senelerce aşındırdığım rayların samimiyeti
Senin yabancılığının korkunç esintisine bulandı
Köklerinden çürümüşçesine ufalandı

Gizli saklı, eski püskü kapıların
İğreti anahtar deliği
Sen
Gel ve git
Ama git
Ben alışık değilim öyle kalmalara
Anlamam seni, korkarım
Bir iki bakışla kandırırlar beni diye sızlanır
Senin yolcun ağır bana diye yanarım
Taşıyamam işte
En iyisi
Kalk ve git sen

Bana bakma büyüyen nemli gözlerle
Ben gelip giden kalabalıklara aşınayım
Seni sığdıramam duraklarıma işte
Eskimiş, dökülmüş banklarım hep tozlu
Ama yarım
Düşürür tünelin derinliklerine ansızın
Sen de kör edici farlarıyla metronun
Debelenir durursun
Gelip giden bir sese muhtaç
Işığa aç yaşar ufalanırsın
Benden delicesine mahrum
Bir dal meczuba kalırsın

Lakin asla, yapma
Atma canım kendini o kuyuya çıkaramam
Gücüm yetmez
Kimse düşmedi benim zifirî derinliklerime
Gülmedi benim sesime
Bakmadı benim yüzüme
Senin kemiklerimi titretircesine ellerin
Hiç yakmadı yanaklarımı sevecekmişçesine
Çünkü iki kuru damla yağmurlarım söndürürdü
Çıkardığın yangınları

Elvedalarla yoğrulmuşum ben ezelden
Kalanları da itelemeye aşınayım
Al bu karanlık koridorların
Eciş bücüş basamaklarını
İstemem
Çık ve git

Selin Ece Mutlu

Ya Bu “Kuzuyu” Gütmeli Ya Bu Diyardan Gitmeli

dönüm

Deniz Can

Hatırı olmasaydı anamın kılım kıpırda-
mazdı bizim edepsiz için. Derede damla
su bırakmamış, sıcakları buldu kaybola-
cak. Kıvırcık ağlarmış, yemezmiş, içmezmiş,
melul melul bakarmış; “Evlat bu, hayvan da olsa
evladı.” derdi anam elinde işi, içli içli. Sabahleyin
“Kaç vakit olmuş, şimdye kuzu mu kalır anam?
Geçen kurt ulumaları duymuş ya dayım, gel sen
bırak dertlenmeyi, otur çayı demleyeyim.”

dedim de bir içerledi. Başladı kurtlara bedduaya
“Gözü kör olası canavarlar, pis hayvanlar, boğazı-
nızda kala yedikleriniz, açlıktan ölesiniz e mi
siz!”, baktım böyle gitmeyecek, topladım taşı ta-
rağı, peynir ekmekten bir azık ettim kendime, çık-
tım bizimkini aramaya.

Aldık başımıza bir dert. Bu sıcakta yapılacak iş
değil de işte bir hatır meselesi var ortada. Gezdirdi
de gezdirdi beni Kıvırcık’ ın kuzusu. Tek evlat
bu mu canım Kıvırcık? Tutturdun ille de bu kuzu
olsun diye. Sen canını sıkmasan anamın canı sı-
kılmayacak da sen de tutamadın ya kendini.

Öğle vaktine doğru cin midir, peri midir, güneş
midir bilmem çöktü birileri üzerime. Benden de
bu kadar, atacağım kendimi şuracıktaki ağacın alt-
tına. Ağır ağır giderken açıyorum bohçamı ki azı-
ğımı yiyeyim, yolda yapmak en iyisi bu işi, oturdum
mu hazır ekmeğim, en güzeli böylesi. Bir karalıklır
kaplamış ağaç altını, göremedim uzaktan nedir.
Hayırdır inşallah! Gitsem, yola devam etsem bayılacağım.
Hem ekmeğim elimde, gideyim. Yaklaştıkça seçebildiğim
karaltı döndü bir karga eğlencesine. Bir de dede derler
kargalara, çirkin sesli hayvanlar. Ben bilirim dedikleri
kadar uzun da yaşamazlarmış zaten, onlara da hürmetimiz
eksik kalıversin. Tam kovalayacağım hepsini, bozacağım
eğlencelerini, baktım ortalarına almışlar bizimkini,
onlardan saymışlar. Tabii anlamış olacaklar bizim
edepsiz kuzu baştan savmaya gelmez, aralarına almışlar.
Artık iyice içlerine girdim, üç kıpkızıl elmayı dizmişler
yan yana, toplasmış on on beş hayvan sırayla birer ısırık alıyorlar.

Bir fıstıldaşmalar, bir gizlenmeler, anladım ki istenmiyorum toplantılarında. İyi, ne hâliniz varsa görün! Kendinizi benden akıllı mı bilirsiniz? Ama böyle de olmaz, kuzuyu çekip almak lazım aralarından. Elimi kolumu sallayacak oldum da iyice sıkıştırdılar ya bizimkini karga kardeşleri. Öyle acayip bir olay... Kahkahayı basıverdim. Bir gülüyorum bir gülüyorum, kendimi kaybetmişim, yerlere düşmüşüm, karnıma ne tür ağrı varsa hepsi girmiş, gözümden yaşlar sel olmuş. Zor bela kendime gelince baktım ki dağıtmış bizimkileri ansızın cereyan eden kahkahalarım. Bunları da anca böyle kaçırtsın, öyle kovalamak hiçbir işe yaramaz. Ne anlayacak kuş “Seni istemiyorum.” dan? Yerimden doğruldum, ekmeğimi değıdirmemişim toprağı, nimet bu, bereketimiz kaçır sonra. Geçtim bizimkinin yanına, yormuş beni onca kovalamaca. Bir lezzetliydi ki yemeğim, ne koymuşum ben bunun içine? Kuzu sakın, kuzu sessiz, kuzu bana küsmüş. Uçamıyor diye darıldı, benden tarafa bakmıyor. Ben miyim anamın kuzusu, seni kanatsız yapan? Git derdini başkasına anlat, eve gitmeli, haydi kalk!

Kalktım ki yola gidelim, bizimki kaldı, yerinden oynamıyor. Toprağın dibine gömmüşler ayaklarını sanki. Güzel söz söylüyorum, yılanı bile deliğinden çıkarırmış ya, yok ama anlıyorum ki kuzuyu yerinden oynatmazmış sözün güzeli. Ben gözlerine baktıkça “Gel benim minik kuzum, gel benim biricik kuzum, varalım hele bir eve bak, sana neler neler vereceğim.”, o başını bir o yana bir bu yana çeviriyordu. Hırslandım, bu kuzu bugün eve gidecek, sırtladım, ön iki bacağını sol omzumdan, arka ikisini sağdan sarkıttım, ses etmedi. Eve varınca sakın ha öyle mazlumluk edip de anama sırnaşıp da beni ispiyonlamak yok, seni dağı başına bırakır giderim, acımam. Kuzu ya herkes ona uyacak! Ne diye dertlenirler bu şımarığın ardından, anlamadım gitti.

Çıktık bir yola çıkmasına da ne bir haberim ne bir fikrim var ki bileyim neredeyiz. Yol bu bulunur, biz gidelim, fazla da kıpırdanma. Günün teni yaktığı vakit geçmiş, ben yüksekçe bir tepeyi tırmanmışım. Susuzluktan bostanlarda sebze, bende boğaz kalmadı. Yazık oldu susuz kalanlara. Bir gıcıklandırdı başladı, belliydi, kaptım şıfayı bu sıcaklarda, olacak şey değil doğrusu!

Uzun uzun otların arasındangeçerken rahat durmadı bizimki. Acıktıysan daha yolumuz var. Şimdi oturayım senin arkamı mı bekleyeyim? Daha yolumuz var da nereye çıkar yolumuz orasını ben de bilmem. Kabahat kuzuda, sen gel ta buralara, ötedeki berideki hayvanlarla yap gizli anlaşmalar sonra bulsun benim gibi anasının sözüne aldanan biri kurtarsın, aman ne güzel! Sen hele beni şu boğazımın gıcığından kurtar.

Bizimki sırtımda bana kötülük olacak ya, bıraktıkça bırakıyor ağırlığını, yüz kilo oluyor yükü. Tanıdık yere rast gelmiyoruz, nasılsa iyice uzaklaşmışız. Kıvırcık’ın yavrusu rahat durmuyor, gizli gizli başlıyor kıkırdamaya, bozuntuya vermiyorum önce. Şakağımdan akan her damla terle gizliliğini bozan kıkırdamalar iyiden iyiye alaylı gülüşlere dönüyor. Senin hiç utanman olmaz mı be edepsiz kuzum, hiç acıman yok mu seni omuzlarında taşıyana? Ben söylendikçe bir artıyor gülüşleri, gülüş aralarında meliyor, meledikçe tutamıyor kendini gülüyor, akli sıra alay ediyor. Şeytan bu omzumda taşıdığım, şeytandan başka şey değil anam. Bizim otağı vardık mı bilirim gerisini, bizim otağı varalım bir. Boğazımı acıtıyor susuzluk, nasıl da ıhlamur istedim. Anam nasıl da güzel pişirir, alabildiğine şıfalı ot, bir güzel kaşık dolusu bal da karıştırdık mı...

Tanıdık bir çınar gördün mü, tanıdık sokak lambası, tanıdık bir toprak yol? Sen de hiç yardımcı olmuyorsun ama. Bizimki çatlayacak gülmekten, bir bozuldum bir zoruma gitti de diyemedim bir şey. Burnuma mayhoş bir koku gelir gibi oldu da nasıl heyecanlandım, ıhlamur kokusu olacak, şimdi tam da toplanma vaktidir, haftaya kötü olurlar, tam şimdi toplanmalı. ıhlamurları bir bulalım kurtulacağım bu kuzudan da boğazımın acısından da. Bir bulsak şu ıhlamurları. Yakındır geliriz şimdi, kokusu yaklaştı, sen de gül istediğin kadar kuzum, tutma sakın içinde, yakındır varışımız ıhlamur ağaçlarına. Bir de bal koyduk mu içine mis. Sen de duramazsın yerinde ben de duramıyorum, acele edelim. Yapraklarından tanıdım ıhlamur ağacını, hemen tanıdım ben çünkü. Geldik işte geldik, hadi gözümüz aydın. Bizimki hâlâ gülüyor, bu sefer ben de gülüyorum.

Balinalar

dönüm

Tuğberk Özçelik

Balinalar, mavi balinalar, gökte uçuyorlar düdünden beri. Neler olup bittiğini tek sorgulayan benim galiba. Bu sabah şirket binasının tepesine çıkıp birine dokunmaya çalıştım fakat yararı yok. Benden kaçıyorlar. Son günlerde kafam yerinde değil zaten. Televizyonlarda hep aynı şovlar tekrar tekrar gösteriliyor. Sokakta gördüğüm simalar hiç değişmiyor. Eve aynı yoldan, aynı vakitte dönüyorum her gün. Etrafımda olup bitenleri yavaş anlıyorum ya da dünya çok yavaş. Unutuyorum her gece, gündüz yaşadıklarımı. En son ne zaman yemek yediğimi hatırlamıyorum. Ağzım... Kullanmıyorum ağzımı. Doğru benim de bir ağzım vardı. Herkesin bir ağzı var değil mi? Saat beş olmuş, eve gitme zamanı gelmiş. Bugün markete uğrayacağım. Yiyeceğe ihtiyacım olduğundan değil sadece insan gibi hissetmek istediğimden. Balinalar hâlâ gökyüzünde ama dürüst olmak gerekirse bu, artık hiç mi hiç umurumda değil. Şirket binasının karşısındaki markete gitmek için yaya geçidinden geçmem gerek. Bekliyorum arabaların geçmesini. En sonunda eski bir Toyota o lütfu bana bahşediyor. Kaldırımlar enine uzun, zaman alıyor markete ulaşmam. Market her mahallede görebileceğiniz tipten küçük bir yer. Logosu sarı. Düşününce market de sarı. Işıklar, yemekler sonra adamlar... Üç adam var. Bana mı bakıyorlar? Evet, bana bakıyorlar. Bir de gülüyorlar sanki. Yüzlerinde kocaman bir gülümseme... Neye gülüyor bu adamlar? Tam o sırada korkunç bir ses... Hatırlıyorum ben bu anı. O dükkânı, o sarı logoyu, o gülüşleri ve o adamları... Korkunç ses düşünmeme engel oluyor. Bir filin hortumundan çıkmasını bekleyeceğimiz sese benziyor ama

aynı zamanda ona olabilecek en farklı şey. Beynim eriyor. Neredeyim ben? Araba kullanıyordum...

Artı kendi düşüncelerimi bile duyamıyorum. Zaman durdu ve çılgınlık başladı. Karnım sıcak hissediyor ve sanki ıslak. Kan mı o? Gökteki balinalar caddelere düşüyor. Marketin camından ancak bu kadar gözüküyor fakat dışarı çıkamam. Üç adam... Nefret duygusu kaplıyor beni. Kalbim normalden hızlı atıyor. Yoksa ölüyor muyum? Ne kadar korkunç bir an. Uğruna bunca çaba sarf ettiğim dünyam ellerimden kayıp gidiyor. Çaba mı? Ne yaptım ki burada geçirdiğim süre boyunca? Gözüme bir şey girmiş. Kör oldum. Artık sadece karanlık var. Ben, karanlık ve o üç adam... Göremiyorum fakat hissediyorum güldüklerini. Bacaklarımı hissetmiyorum. Gerçekten, neden ben? Ne yaptım bunu hak edecek? Bitti artık, ben kaybettim. Tam o anda olmamam gereken bir yerdeyim. Ellerimle yumruk atıyorum ve çat... Bir duvara, bir insana veya bir hayvana vurmuş olamam. Bir kristal kırılıyormuşçasına bir sestir o. Bir cam mı kırdım yoksa?

Görebiliyorum yeniden. Bir hastane odasında-yım. Ağzım kuru ama sonunda bir ağzım var. Tam yanımdaki masada bir bardak su... Yaşadıklarımı sindirmeme yardımcı olur. Suyu ağzıma götürüyorum ve doktor kılıklı bir adam bana "Sakin o bardaktan içme!" diyor. Su, hayatımda içtiğim en güzel ve tatlı su. Korku, bedenimi terk ediyor ve gözlerim kapanıyor. Yoruldum mu acaba? Yine ben ve karanlık... Bu sefer o üç adam yok ama. Ben, karanlık ve gökte uçan mavi balinalar...

Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Kullanılan Motifler

dönüm

Cennet Bilge Aydın

“Motif”; edebiyatta ve sanatta tekrar eden belirli bir tema, figür veya sembolik öge olarak tanımlanır. Bir eserde motif, genellikle yinelenen bir desen veya konsepttir ve eserin bütünlüğünü sağlar.

17. yüzyıl âşık edebiyatımızın en önemli temsilcilerinden birisi olan Karacaoğlan da bir mesajı iletmek veya bir duyguyu vurgulamak için şiirlerinde çeşitli motifler kullanmıştır. Şairin eserlerinde Anadolu'nun coğrafi yapısı, gezdiği topraklar, yaşadığı çevre ve toplum yapısının yanı sıra insan ilişkileri ve evrensel konular da sıkça işlenir. Kullanılan motifler, şairin eserlerinde pek çok açıdan güzellik kavramını pekiştirmekte ve duygusal derinliği arttırmaktadır. Ayrıca bu motifler, Karacaoğlan'ın şiirlerindeki insan duygularını ve yaşamın çeşitli yönlerini anlatırken, aynı zamanda Anadolu'nun kültürel zenginliğini ve toplumsal yapısını da yansıtmaktadır.

Karacaoğlan'ın şiirlerindeki motifler; aşk, doğa, ölüm ve ahiret gibi evrensel konuları işlerken ozanın tasavvufi inanca bağlılığını da yansıtır. Karacaoğlan, aşkı ve doğayı övgülerle anlatırken Tanrı, ölüm ve ahiret konularına da derinlik kazandırır. Örneğin; bazı şiirlerinde Allah, melek, kitap, peygamber, ahiret, ölüm, cennet, cehennem ve sırat gibi kavramları ele alırken insanların yaşamlarındaki doğruluk, adalet, helal ve haram gibi değerleri de vurgular. Kıyamet, ahiret, toprak, yalan dünya, ecel ve ecel şerbeti, mezar, kabir, kefen, Azrail, mizan, cenaze, mahşer yeri, kara deve gibi motiflerle de şiirlerinde görülen ölüm teması des-

teklendiği. Halk ozanı Karacaoğlan, Tanrı'ya yönelişi dile getirirken dinî figürleri ve motifleri de şiirlerine taşır. Bir şiirinde, sevgilisinin güzelliğini vurgularken

*“Seni hub yaratmış Hazret-i Mennan
Yusuf-i Kenan'ın belinden misin”*

ifadesini kullanmıştır. Kullandığı motiflerle toplumu dinî açıdan da yönlendirir ve bilgilendirir. Aynı zamanda hem estetik bir anlatıyı hem de derin bir düşünceyi bir arada sunarak âşık şiiri geleneğindeki önemini pekiştirir. Örneğin, “cennet” motifinin hislere derinlik kazandırmak için kullanıldığı bu şiirde Karacaoğlan, sevgiliye cennet gibi kokan dağlara çıkmayı teklif etmektedir:

*“Haydi gel dağlarda gidelim ava
Ördekler yaylayı çıkar sabahtan
Dünyanın sonunda bir gül açılmış
Misali cennette kokar sabahtan”*

17. yüzyıl âşık edebiyatının önde gelen temsilcilerinden biri olan Karacaoğlan, şiirlerinde Güney Anadolu ve Toros yaylarının konargöçer kültürünü ve yaşam tarzını yansıtır. Şiirlerinde doğadan ve çevresinden ilham alan şair, özellikle güzellik ve aşk motiflerine odaklanır. Güzel kadınların detaylı tasvirleri, Anadolu'nun doğal güzellikleriyle özdeşleştirilir ve imge gücüyle zenginleştirilir. Bu motiflerle betimlenen selvi boylu, balaban bakışlı, keklik sekişli, yayla çiçeği kokuşlu; yeşilbaşlı gövel ördek, telli turna, bembeyaz bir kuğu olan ak gerdanlı, ak göğüslü bütün kadınlara Karacaoğlan âşığıdır.

Doğadan gelen motiflerin kullanıldığı güzel bir örnek olarak bu şiir verilebilir:

*“Güvercin duruşlu, keklik sekişli,
Kıl ördek boyunlu, ceyran bakışlı,
Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı,
Şöyle bir güzel ver gönلüm eyleyim”*

Ayrıca; *“Yeşil Başlı Gövdeli Ördek”* şiirindeki *“Yeşil bağla ala başı”* mısrasıyla ise hoşuna giden güzel bir gelinin, baş örtüsüyle yeşil başlı bir ördeği andırdığı ifade edilir. Aynı zamanda giyim kuşam motifleri, Anadolu'nun giyim kültürünü ve toplumsal değişimi yansıtarak güzellik ve çekiciliğin vurgulanmasına katkı sağlar. Gömlekler, şalvarlar, entariler; gelinlerin allı pullu, püsküllü, boncuklu, altın çelenkli başları Karacaoğlan'ın şiirlerinde farklı özellikleriyle yinelenen bazı unsurlardandır. Mesela; Karacaoğlan'ın şiirlerinde düğme motifi, şiirlerinde tekrar eden bir tema olarak karşımıza çıkar ve sevgilinin güzelliği ve çekiciliğiyle ilişkilendirilir.

*“Karacaoğlan der ki konup göçmedim
Ak göğsünün düğmelerini açmadım”*

dizelerinde bu motifle karşılaşmaktayız.

Çukurovalı Karacaoğlan, diğer disiplinlere bağlı şairler gibi çağının ortak kültüründen beslenmiştir. Şiirlerinde klasik şiirde kullanılan motiflerle İslamiyet ve tasavvuf kültürüne ait motifleri de kullanır. Karacaoğlan, halk edebiyatı motifleriyle sevgiliyi ve niteliklerini ifade eder. Şiirlerinde sevgili için çeşitli benzetme öğeleri kullanır ve yineler: yâr, yavru, güzel, dilber, dost, akça, suna, yeşil başlı gövel ördek... Saç, kaş, yanak, ağız, burun, dudak, diş, dil, yürüyüş gibi fiziksel özellikler için de çeşitli benzetmeler kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak sedef dişler; keman, hilal, kalem, yay kaş; alma, al, gül yanak; fındık burun; kınalı el ifadeleri örnek verilebilir. Ayrıca şair, divan şiiriyle ortak kullanılan bazı öğeleri de şiirlerinde kullanır. Bunlar arasında "ah, gam, felek, umar, hançer, zülf, mah, gonca, gül, şem, dudu, gamze, dür, leb" gibi motifler yer alır.

Karacaoğlan'ın şiirlerinin arka planını geniş bir

halk kitlesinin inançları, değerleri, kültürü, coğrafyası besler. Şiirlerinin felsefi alt yapısı; halkın tecrübelerine, sezgisine, anlayışına dayanır. Şiirlerindeki motifler, bu öğeleri anlatmak için doğadan ve günlük yaşamdan esinlenerek kullanılır. Aynı zamanda Karacaoğlan, klasik motifleri ustalıklı tasavvufi kavramlarla harmanlayarak şiirlerine derinlik ve zenginlik katar ve okuyucuya çok katmanlı bir deneyim sunar. Bu, onun eserlerinin farklı okumalara açık olmasını sağlar çünkü motifler sadece fiziksel güzellikleri değil, aynı zamanda sevginin derinliğini ve tutkusunu da ifade eder.

Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

Karacaoğlan'ın Gezdiği Coğrafya

dönüm

Nazlım Deniz Yılmaz

Türk halk edebiyatının en güçlü ozanlarından olan Karacaoğlan ömrü boyunca tek bir şehirde durmamış, elinde sazıyla ülkeyi baştan başa gezmiş hatta bazı şiiirlerine göre Frenk illerine bile gitmiştir. Göçebe bir ozan olması nedeniyle şiiirleri incelendiğinde Karacaoğlan'ın yaşadığı ve gezdiği coğrafyayla arasında olan bağ açık bir şekilde görülmektedir. Yaşamının büyük bir bölümünün Güney Anadolu'da, Çukurova'da geçtiği düşünülmektedir. Dağlar, ovalar, yaylalar ve göller ozanın birçok dizesinde bulunmaktadır. Karacaoğlan bu coğrafi unsurları kullanarak doğa ile insan arasındaki ilişkiyi anlatmaktadır, doğa sevgisi şiiirlerinin ana kaynaklarındandır. Dizelerinde farklı yörelerin coğrafi özellikleri anlatılırken aynı zamanda o yöredeki halkın sosyal ve kültürel özelliklerine de değinmiştir.

Yerel halkın günlük alışkanlıklarını, inançlarını, geleneklerini gözlemlene fırsatı bulan Karacaoğlan dizelerinde gözlemlerine sık sık yer vermiştir.

Şiiirlerinin arka planını da bu geniş halk kitlesinin değerleri ve kültürü beslemektedir.

Dizelerinde karşılaştığımız en önemli coğrafi unsurlardan biri yaylalardır. Türkmen aşiretlerinin yaz geldiğinde yaylalara göçme kültüründen çokça bahseden Karacaoğlan konargöçer yaşam biçimine pek çok kez değinmiştir. Havalanın ısınmasıyla yaylalara, pınarlara inen konargöçer güzel kızlar da aşk şiiirlerinin önemli figürlerindedir. Bu topluluğun gelenekleri ve sosyalleşme yolları dizelerde görülebilmektedir. O dönemlerde kadın ve erkeklerin bir araya geldiği sınırlı yerlerden biri olan pınar başı gerçek hayatta da coğrafyanın insanları bir araya getirdiğinin bir göstergesidir.

Genellikle dizelerinde, su kaynakları ilkbahar ve yazın geldiği müjdesiyle beraber anlatılmıştır. Soğuk pınarlardan, akarsulardan; karların erimesiyle, yağın yağmurlarla oluşan sellerden pek çok

kez bahsedilmektedir. Ceyhan Nehri, Aynanoz Gölü, Tıdık Deresi, Tatar Deresi adı geçen hidrografik unsurlardandır.

“Yaz gelince soğuk pınarlar akar

Lale sümbül biter dağın başında

Tutu kumru öter dağın peşinde

Ulu sular köpük atıp coşanda

Geçemem artıyor figanım benim”

Gezdiği coğrafyanın genellikle dağlık ve engebeli olması nedeniyle şiirlerinde birçok dağ ismine de yer vermiştir. Bu dağlar arasında Ahır Dağı, Akdağ, Hasan Dağı, Ağrı Dağı, Gavur Dağı ve Bolkar; eski adıyla Bulgar Dağı bulunmaktadır. Genellikle dağların yüksekliğini vurgulamıştır ve dağın çevresindeki doğal güzelliklerden bahsetmiştir. Dağları genellikle karlı, çok yüksek, dumanlı ve mor sümbüllü olarak betimlenmiştir. Bu unsurlara aşağıdaki dizeler örnek olarak gösterilebilir.

“Yürü bre Bulgar dağı

Hemen dağlar sende m’olur

Yaylalı sümbüllü yurtlar

Büyük evler sende m’olur”

Şiirlerine bakıldığında Karacaoğlan Anadolu dışında Frengistan’a da gitmiştir. *“İndim seyran ettim*

Firengistan’ı/ İlleri var, bizim ile benzemez” mısralarında bizim iller ile Frengistan’ı karşılaştırarak yaşadığı coğrafyaya olan hayranlığını dile getirmiştir.

Karacaoğlan’ın şiirlerinde aynı zamanda gezdiği ve yaşadığı bölgelerin iklim özellikleri, oralarda konut yapımında kullanılan malzemeler, bölgenin ekonomik faaliyetleri görülebilmektedir. Tarım ve hayvancılık bu ekonomik faaliyetlerin başını oluşturmaktadır. Genellikle ayva, nar, elma yetiştiriciliği yapılmaktadır ve Karacaoğlan şiirlerinde bu meyvelere tarımsal açıdan yer verdiği gibi, teşbih amacıyla da sık sık kullanmıştır. Gezdiği coğrafyanın özelliklerini benzetmelerinde kullanması bazı hayvanlar ve bitkiler üzerinden görülebilmektedir. *“Ceylan”, “keklik”, “yeşil başlı gövel ördek”* gibi hayvanlarla yaptığı benzetmeler bu duruma örnektir.

Karacaoğlan’ın yaşamının çoğunu köyde ve yaylalarda geçirmesi şiirlerinin dili ve üslubunun ona göre şekillenmesine neden olmuştur. Coğrafya ile ilgili yaptığı benzetmeler ve betimlemeler çok detaylıdır. Bu da köy hayatının şehir hayatından farklı olmasının sanata yansımalarıdır.

Karacaoğlan birçok ozanı etkilemiş, hakkında pek çok makale yazılan Türk halk ozanıdır. Doğduğu ve öldüğü yerlerin kesin olarak bilinmemesi nedeniyle dizelerinde adı geçen pek çok şehir Karacaoğlan’a sahip çıkmak istemiştir. Bu durum onun, Anadolu insanı ve coğrafyası ile bütünleştiği için herkes tarafından sevildiğini ve benimsendiğini göstermektedir.

Sevgiliye Son Sesleniş

Ey sevgili,
Bilmem ki kaçınıcı yazışımdır bu sana
Kalbimin ateşi ile tutuşanlar, İstanbul'un derin sularında kaybolanlar haricinde.
Basit bir kâğıt, fani bir kalem yetebilir mi bedenimden dalga dalga yayılan hasreti,
Acıyı anlatmaya?
Daralan can kafesimi seni her gördüğümde düşümde...

Bazen yalnız kalınca geceleri, düşünürüm seni
Gözlerini, ellerini, sesini, adımlarını, gamzelerini...
En çok da gamzelerini...
Ruhlarımızın birbirine kenetlenip korkusuzca açıldığı o hırçın deniz,
Sadece bizim mi yoksa hayatın ta kendisi mi?

Unutmak ayıp mıdır sevgili?
Değil ise neden utançtan nefessiz kalırım her unuttuğumda seni?
Hatırlamak hatırlatır unutabilmeyi.
Peki ya unutabilseydik sevmeyi ve özlemeyi,
O zaman gözyaşı akıtmadan geçirebilir miydik geceyi?

Çekinsem de merak edebilecek kadar cüretkâr olmaya,
Acaba ben de dolaşır mıyım ara sıra, aklının loş koridorlarında?
Ve baktığında iskeleden umarsızca kalkan vapurlara,
Gelir mi hatırına, adeta sarsarcasına, o hazin veda?
Peki ya acılar serpilip dönüşürken kâbuslara,
Kanatır mı "sevgilim" diyememek kadar sana?

Birbirine benzermiş âşıkların çehreleri.
Ve her gördüklerinde aynadaki yüzlerini,
Kalplerinin duvarlarına dokunmuş sevdiklerinin elleri.
Bu olsa gerek sebebi, aynaya bakamayışımın gidişinden beri
Bir asır gibi geçen günler,
Yüzünü görmeyeli...

Sensizlik bir sarmaşık misali sararken ciğerlerimi
El ele tutuşsak paylaşabilir miyiz içime sığmayan hisleri?
Saçların, ellerimin okşamayı özlediği...
Ve keşke sevgili
Keşke
Son bir kez
Duyabilseydim ismimi seslenişini...

Sude Görkem Tiken

İstasyonun Bir Parçası

dönüm

Nehir Serttaş

Merdivenleri olabildiğince hızla çıkarken bugün geç kalmasına sebep olan olayın ne olduğunu hatırlamaya çalıştı. Haftada birkaç gün olurdu böyle ama eninde sonunda yakalardı o treni. Örneğin geçen sabah alarmını duymamış yirmi dakika geç kalkmıştı ama buna rağmen yetişmişti trenine. Bu sefer daha da acelesi vardı. İstasyondaki diğer herkes gibi o da oradan oraya koşturuyor her ne kadar ayakları geri geri gitmek için çabalasa da hiçbir şekilde gitmek istemediği bir yere zamanında yetişebilmek için insanları yararak ilerliyordu. Sahi bu kadar insanın bu saatte ne işi vardı burada? Herkes mi bu kadar çaresizdi? Kimse mi karşı çıkamıyordu sorumluluklarına? Daha iyi bir geleceğin hayaliyle bugününü çarçur etmeye herkes dünden razıydı sanki. Geleceğin tatlı hayali her sabah yataktan kalkmasına, soğuk suyla yüzünü yıkamasına ve işte şimdi bu merdivenlerden koşarak çıkmasına sebep olan şeydi. Her zaman iyiliği getireceğini inanılan umut tatlı bir zehir gibi içten içe yiyip bitiriyordu herkesi oysaki. Sonunda perona gelmeyi başarabilmişti. Her sabahki tanıdık yüzlerin yanında hayatında ilk ve belki de son defa gördüğü ama yüzünden somurtkanlığı eksik olmayan yüzler de bekliyordu treni. Aralarındaki yerini aldı. Şimdi işte her şey yolunda diye derin bir nefes aldı. Ekranda trenin on dakika gecikeceği yazıyordu. Bu gecikme sayesinde bu sabah treni kaçırmamıştı.

Treni kaçırmamıştı belki ama hayatını kaçırmıştı bu ana gelene kadar. Onu her sabah bu trene binmeye mahkûm eden işine sahip olabilmek için gençliğini, yaşanmamış onca anıyı elde etme fırsatını kaçırmıştı.

Şu an hayatında hiçbir anlam ifade etmeyen onca bilgiyi öğrenmeye çalışırken ve şu anda en ufak bir mutluluk bile kazandırmayan bu işte saatlerini harcarken hayatı kaçırmıştı. Hâlâ da kaçıyordu aslında. Kendi etrafına ördüğü duvarların dışındaki o hayatı kaçıyordu. Ama treni kaçırmamıştı en azından. Bu demekti ki: “Her şey bu sabahlık da eninde sonunda yolunda olmayana kadar yolundaydı.”

Etrafına ördüğü ve günden güne kalınlaştırdığı duvarların en güzel yanı gri beton duvarlar olmasıydı. Bu duvarlar sadece iki tarafı birbirinden ayırmakla kalmıyor aynı zamanda iki tarafın birbirinden haberdar olmasını da engelliyordu. Duvarın diğer tarafında yaşayabileceği hayat artık gerçek bile gelmiyordu ona. O hayat yalnızca duvarın öbür tarafındakilerin yaşayacağı bir hayattı, onun için artık ve kimse öbür tarafa geçmek istemezdi. Öbür tarafta yaşamak zorluydu. Belirsizlikler sarardı insanın etrafını. Hiçbir şey kesin ve planlı değildi ama uymak istemediğin bir plana bağlı kalmak plansızlıktan daha mı iyiydi ki? Düzen miydi her zaman hayatımızda ihtiyacımız olan yoksa bu istasyonu da ele geçirmiş olan kaos muydu hayatı hayat yapan? Bir taraftan sabahın bu saatinde istasyonda ne aradığını çözemediği, bağıra bağıra sohbet eden yaşlı adamlar, diğer yanda günlerdir uyumamış gibi duran bir yorgunluk ve bitkinlikte telefonuna bakan uyuşmuş insanlar... Kim uyandıracaktı bu insanları yaşadıkları kâbustan?

Yanında pusetinde sakince duran bir bebek vardı. Bebeğin yüzüne hâkim olan huzuru gördü.

Etrafındaki her şeyin anlamsızlığını, hiçbir şeyin farkında olmayışını kıskandı. Tam o sırada bebeğin yüzü ekşidi ve bebek aniden sanki tüm dünyası başına yıkılmışçasına bir acı duyuyormuş gibi ağlamaya başladı. Onun bile huzuru buraya kadardı işte. Bu dünyada bebekler bile rahat edemiyordu anlaşılın. Annesi bebeği yavaşça kucağına aldı ve sakinleştirmeye çalıştı. Artık onun günlük rutinin bir parçasıydı bu durum kuşkusuz. Bebeğin aniden başlayan durmaksızın ağlaması sinirlerini bozmaya başlasa da annenin yorgun yüzüne bakınca sanki ağlamaya kendisi sebep olmuşçasına bir suçluluk duydu içten içe. Kadıncağızın sabahın bu saatinde bebekle tren beklemesinin bir sebebi olmalıydı. Belki de bir derdi vardı bebeğin. Bu saatte şehre gitmelerini gerektiren büyük bir derdi...

“Dert ve paranın kimde olacağı bilinmez.” derdi annesi hep. “Bu iki sinsi arkadaş hep birbirlerinin peşinden gelir, paranın olduğu yerde dert eksik olmaz.” diye teselli ederdi onu küçükken. Bunun çocukluğu boyunca yaşadıkları fakirliği güzellemenin akıllıca bir yolu olduğunu ancak büyüyünce fark edebilmiş, küçüklüğü boyunca zengin insanların hep içten içe dert sahibi olduğunu düşünerek onlara üzülmüş ve kendisi o durumda olmadığı için zengin olmadığına şükretmişti adeta. Gerçek dünyaya açıldığı gün ise annesinin yarattığı bu illüzyon bozulmuştu. O günden beri de durmaksızın peşinde koştuğu paranın onu mutlu edeceği günün gelmesini bekliyordu.

Sert bir rüzgârın esmesiyle bir umut trenin gelip gelmediğini kontrol etmek için kafasını kaldırdı, sonrasında ise gözü rayların karşı tarafındaki perona ilişti. Oraya bu taraftakinden bambaşka bir hava hâkimdi. Onun beklediği taraf şehrin içine giden trenlerin gittiği yöndü. Sabahın bu saatinde burada bekleyenler işlerinin peşinde koşan, hayatından memnun olmayan insanlardı. Trenin bir an önce gelmesini isteyen, sorumluluklarına sıkı sıkıya zincirlenmiş ama aynı zamanda kalplerinin derinliklerinde trenin gelmemesini, onları işlerine götürmemelerini dileyen bir tren dolusu insan... Burada geçirdikleri bekleme süresinin uzamasını ve hiç bitmemesini, onları içinde kapana kısıldıkları bu rutinden koparmasını umuyorlardı.

Ama bu tarafın aksine karşı perondakiler ellerinde valizleri heyecanla gelecek treni bekliyorlardı.

Karşı yöndeki trenler şehrin dışına yani havalimanına gidiyordu. Kendisi de o trene daha önce birçok kez binmiş, küçüklüğünden beri de son bir kez o trene binip bu şehirden gitmeyi hayal etmişti. Her ne kadar onu bu şehre bağlayan bir şey bulmasa da buradan başka bir yerde yaşamaya da hiç cesaret edememişti. Doğup büyüdüğü şehri bırakmak bir yana semtten bile taşınmak gözüne korkutucu gelmişti. Önüne çıkan her fırsatı reddetmiş sonrasında ise her seferinde pişman olmuştu. Bilinmezlikleri hayatından uzak tuttuğu, bildiklerine sıkı sıkıya tutunup seçtiği bu yaşam onu en kötü bilinmezlikten bile daha içler acısı bir gerçekliğe sürüklemiş ve işin kötüsü o, bunun gerçekleştiği her aşamada neler olacağını kestirmesine rağmen değiştirmek için en ufak bir çaba sarf etmemişti. Üniversiteye ilk başladığı yıldan hukuken kendisine uygun olmadığını anlamış yine de gecesini gündüzüne katıp mezun olmayı başarmıştı. Onu korkutan mezun olamamak da değildi sadece, ne istediğini bilememekti asıl. Mezun olmazsa ne olacaktı ki sanki? Bu soruya yanıt bulsa aslında hayatını değiştirebilecek gücü kendi de bulacaktı belki...

Karşı perondakiler böyle şeyler düşünmüyordu herhâlde sabahın bu saatinde. Onların şu an hayallerini kurdukları bir gezileri belki de kavuşmayı bekledikleri sevdikleri vardı. Kısa bir süreliğine de olsa yaşadığı yerden uzaklaşmak, insanın sorunlarına başka bir açıdan bakmasını sağlamakta da en büyük silahıydı. Bu yüzden sevmezdi o, gezmeyi. Gezmek, uzaklaşmak güzeldi ama geri dönmek her seferinde duvarın varlığını yüzü çarpardı sanki. Bambaşka bir şehirde bir haftalığına kaldığı süre boyunca markette gördüğü insanların yanında bile kendini bir sahtekâr gibi hissedirdi. Sanki oraya aitmiş rolü yapan bir sahtekâr. Gerçekten oraya ait olmak isterdi. Sabahları o fırına uğrayıp işine gitmek, akşamları o kafede oturup kahve içmek isterdi. Ama o bambaşka bir şehre aitti işte. İsteddiği kadar her gün aynı kafeye gitse de bir haftanın sonunda yaşamak istemediği ama tıklıp kaldığı o hayatına dönmek üzere son kez gideceğini hatırlardı her anında.

Eninde sonunda yine bu istasyona geleceğini ve şu anda gelmek bilmeyen o trene bineceğini düşünmeden edemezdi. Bu istasyondaki binlerce hayatın buluşmasına, binlerce kişinin hikâyesinin bir kereliğe mahsus kesişmesinin bir parçası olduğu o yüzlerce günden birini daha yaşayacağını fark etmeden geçirirdi günlerini. Buranın ev sahipliği yaptığı o kaosun her bir parçasının eşsizliğinin farkında olmadan...

O yalnızca bu şehre değil, bu istasyona da aitti. Şu anda bu istasyondaki her bir insan bu istasyonun bir parçası, kesişen iki doğrunun üzerinde sonsuz sayıdaki noktaları adeta. Hepsi birlikte olmadan ortada ne doğrular olurdu ne de bir kesişim noktası. İnsanlardı bu üç katlı binayı bir istasyon yapan. Bir de trenler tabii.

Sahi nerede kalmıştı şu tren?

Babalar ve Oğullar, Ivan Turgenyev, 1861.

dönüm

Gülnehal Delice

Monarşinin tozlu kaldırımları arasından yeşeren yeni fikirlerin fevri ayak seslerini duyuyoruz bu kitapta. 1860'ların Rusyası: yorgun Çarlık, otoriteleri kendileri dâhil herkes tarafından sorgulanan aristokratlar ve yeni idealler ışığında tahsilleri üzerine yoğunlaşan sıradan halkın parlak çocukları... Bu roman bahsettiğim olguları ve bu olguları temsil eden kişilerin dostluklarını, aşklarını hatta nefretlerini sakın sakın işliyor okurun zihnine. Bir ideoloji diğere göre üstün tutulmaksızın temelde insanın acizliği vurgulanıyor fikrimce. "İnsanın acizliği"nden söz ettik fakat kim bu insanlar?

Oğlunun konuştuğu lisanı, düşündüklerini ve yeni neslin tesiri altına girmeye başlayan dünyayı asla anlayamayacak olduğunu idrak eden bir baba... Derdinin bir çaresi yok, evladına ve değişen normlara uyum sağlayacak, boyun eğecek ya da herkes ve her şeyle kavga hâlinde tüketecek son yıllarını. Bu hayatta artık misafir olduğunu içten içe o da seziyor. İnsanın en ağırına giden şeydir güçten düşmek, özellikle gençliğinin baharında sevmiş, sevilmiş, kural koymuş yahut kural çiğnemiş bir erkeğin ihtiyarladığını kabullenmesinden daha güç az şey vardır sanırım hayatta. "Baba" Nikolay Petrovic Kirsanov'u selamlayabiliriz tam da burada. Karısını erken yaşta topırağa vermiş, taşraya dönerek feodal toprağında küçükçe bir çiftlik kurmayı yeğlemiş; eski görkeminden eser kalmasa da ailesinin yâdigarı üzerine soylu bir hayat kurmaya çalışan Nikolay... 45'li yaşlarda bir adam olmasındandır, gözleri oğlu ve arkadaşları kadar ileriye göremiyor olsa da henüz

okumak için gözlüklere ihtiyacı yok. Eski toprak olmak için biraz genç tabii ama fevkalade modern fikirler de hâliyle yeşeremiyor bu toprakta. Nikolay Petroviç adeta kanıksıyor durumunu ancak çağdaş tohumlar serpiştirmeyi de ihmal etmiyor çiçeklerinin arasına. Oğlu Arkadi'ye anlayışlı bir baba, Feniçka'sına iyi bir sevgili, ağabeyi Pavel Petroviç'e ise dingin bir liman olabilmeyi başarıyor.

Kitapta karşılaştığımız başka insan zafiyetlerine de kulak verelim, benliğinizin parçası hâline gelmiş bir dosttan ağır adımlarla uzaklaşmak mesele; hem ona hem de onunla var olabilmiş kendimize yabancılaşmak öylesine üşütüyor ki insanın içini. Gün geliyor üniversitede tanışıp yoldaş olmuş "Oğullar" Arkadi Nikolayeviç ve Yevgeniy Vasilyiç Bazarov'un dostluğu da Rusya'nın soğuk rüzgârlarına karışıyor. Bazarov öğrencisi ve ahabını gömüyor zihninin maziye ayrılmış serin toprağına, Arkadi ise akıl hocasını ve biricik dostunu indiriyor erişebildiği en yüksek raftan. Birbirlerine kırgın değiller yalnız mahzunlar biraz ayrılırken. Son kez kucaklaşırken biraz ısınıyorlar; içlerine işleyen soğuk, kaderlerinin kesiştiği son kıştan olduğundan.

Hayatınızı adadığınız ideale, uğraşa hatta insana dair müphem bir tereddüt, inceden inceden sızlayan bir kıymık gibi, aslında dönüşeceği derin yaranın habercisi değil midir zaten? Bu önermenin gerçeklikteki yansımasını, ne ilginçtir ki romanın en karşıt fikirli karakterleri Pavel Petrovic ve Bazarov'da görüyoruz.

Yürüdükleri yol boyunca birbirleri ile çatışırken aslında iç dünyalarında çok benzer şeyler ile sınıyor, mücadele ediyorlar.

Soyluluğunu ve geleneklerini her şeyden üstün tutan Pavel'in güzide prensipleri, kardeşinin "sıradan bir hizmetçi" olan Fenička ile evlenmesini tasvip edecek kadar sarsılıyor örneğin.

Erkeklerin sahip olduğu düşünme yetisi kadınlarda bulunmaz, kadınların düşünmesine gerek dahi yoktur. Ancak çok çirkin kadınlar düşünür, güzel kadınlar yalnızca güzeldir ve hayatta güzel olmaktan başka hiçbir şey yapmaları gerekmez, diyen Bazarov için, çok düşkün olduğu "kadınlar" adeta güzel kokan bir çiçekten ya da özenle süslenmiş porselen figürlerden farksız. Gelgelelim ömründe ilk defa güzel bir yüzün ve mükemmel bir vücudun arkasında yaşayan bir ruh, meşgul bir zihin, derin fikirler, kısaca bir insan olduğunu fark ettiğinde bilhassa içtendiği romantizmin tam da içine düşüyor; sırlıklam âşık oluyor genç dul Anna Odinstova'ya. Kendinden ve deneyimlediği duygulardan öylesine hidetle nefret ediyor ki, bir zamanlar soğukkanlı bir beyefendiye benzeyen bu genç adamın dengesiz aşkıdan dehşete kapılan Odinstova, bu sergüzeştin sonunun iyi bitmeyeceğini sezerek Bazarov'u reddediyor. Anna uğruna istemeden de olsa vazgeçtiği idealler, Bazarov'u kabul etmiyor. İsteddiği kadını elde edemeyen, tek dostu ile yolları ayrılmış, en önemlisi de olmak istediği kişiye ihanet etmiş Bazarov babasının yanına dönüyor, doktorluğa devam ediyor. Hayatın ufak bir neşter kesigi kadar anlamsız, sabahı olmayan bir gece kadar tutarsız olduğunu anlarken yatakta buluyor kendini. Gözlerinde tutuşan son ışıklarla da Odinstova'yı görmeyi diliyor. Nitekim ona duyduğu aşka olan nefretinin, geçirdiği havaleler ile karışarak yaktığı ışıkları da yine Anna, son defa olmak üzere söndürüyor. Tek inancı hiçlik olan münevver doktor bir hiç uğruna genç yaşında canından oluyor.

Eski dostu Arkadi ise masum aşkı Katya ile küçük sakın bir hayat kuruyor. Pavel kardeşi Nikolay'ın Fenička ile mutlu olmasını kabul ediyor, Nikolay ise oğlunun ve üniversiteli arkadaşının önerdiği kitaplara göz gezdirirken bir yandan da Fenička'dan doğma küçük çocuğu ile ilgileniyor.

Herkesin yaşantısı ve fikirleri değişiyor kısaca, değişmek başlı başına bir sancı.

Değişmeyen şeyler de yok değil tabii. Tarihin en ücra köşelerinden bugüne kadar insan hep aynı, değişen şey insanoğlu. Değişen babalar, oğullar, devirler oluyor. Ancak bir annenin yavrusuna duyduğu sevgiyi eskitemiyor zaman. Biricik oğullarının hazin sonunu kaldıramayan yaşlı Bazarovlar gibi kim bilir mezar taşlarının başında birbirlerine dayanarak teselli aramış ne kadar çok çift gelip geçmişdir dünyadan?

Babalar ve Oğullar'da hayatın ezici devinimi altında kalmamış, devrin getirdiklerinden etkilenmeyen en insani özellikleri Fenička temsil ediyor bana göre. Nikolay, Arkadi, Pavel hatta Bazarov'un bile ilgisinin odağına yerleşebilmiş bir karakter olarak çıkıyor karşımıza.

Fenička, insan, kadın, anne...
Fenička, güzel, içten, sade...

Babalar ve oğulların kavgası hiç bitmezken mutlak olan, arzulanan, eskimeyen, kibri tevazuya, nihilisti arzuya, avareyi sebata sevk eden, mecbur bırakan...

Zaman kadar yorgun, yatan ölüden bile durgun, bir fidan gibi taze, çınar kadar da olgun.

Devir her zaman Fenička.

Alabora

Anaforun ortasında paramparça bir gemi
Ne bir direği var ne de bir ederi
Olamaz asırlık çınarlar onun merhemi
Onaramaz onu Nuh'un mucizevi elleri

Geminin var bir neşeli kaptanı
Kendi hâlinde dolanan, olmayan zerre düşmanı
Herkesin sevdiği, herkesin saydığı
En önemlisi de gemisinin kör kütük âşığı

Neşeli kaptan bilmiyor gidişatını
Ne varacağı adayı ne de göreceği manzarayı
Bilmiyor yapacağı o unutulmaz hatayı
Geri dönüşü olmayacak o eşsiz belayı

Zehirli yosunlar ele geçirmekte istikameti
Zehir nüksetmekte yavaşça adanın içlerini
Değiştirmekte adanın değişmez hâlini
Zehrine boyayarak adanın tüm sahilini

Kaptan bilmemekte dönen bu dümeni
Sürmekte istikamete doğru eşsiz dümenini
Bilmemekte önüne çıkacak bu lanet engeli
Ve de asla unutamayacağı bu korkunç deneyimi

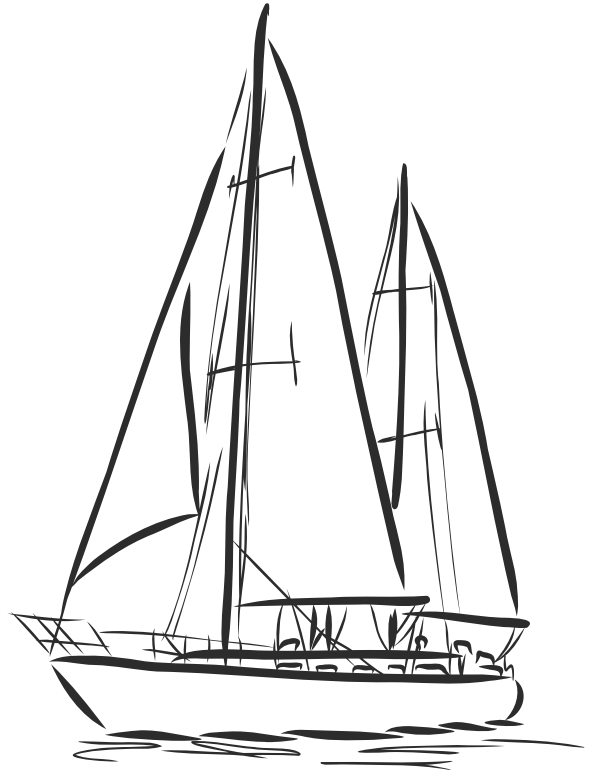
Kaptan görüyor önünde istikameti
Yavaş yavaş etmeye başlıyor hayboci
Kaldırıyor sevinçle tüm yelkenleri
Bihaber şekilde karşılayıp felaketleri

Kaptan gördükten sonra dönen felaketi
Hiç de tanıdık gelmiyor alışıldık istikameti
Tanıyamıyor adanın bıraktığı eski hâlini
Anlamıyor adanın bu trajik vaziyetini

Adada görüyor dönen tüm kargaşayı
İnsanların kavgasını, hayvanların dalaşını
Vazgeçiyor fark edip tüm bu tantanayı
Hâline bırakıyor tanımadığı bu eski rüyayı

Adada bırakıyor kaptan tüm benliğini
Vedalaşarak edindiği tüm hayalleri
Tüm umutları, tüm vaatleri
En önemlisi de vazgeçilmez neşesini

Arda Çakan

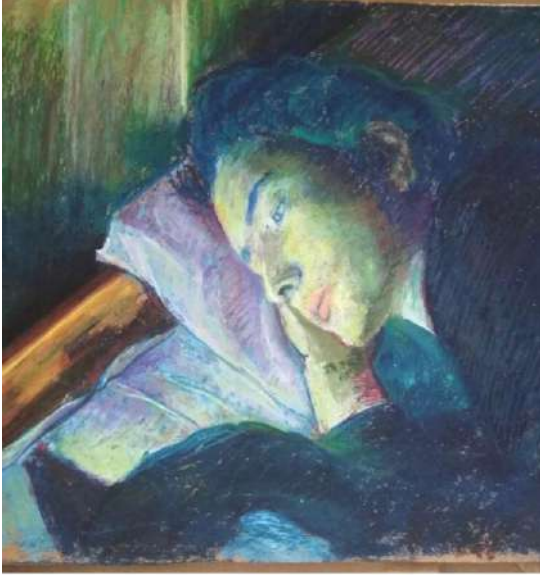

Rüya

dönüm

Dilay Arslantürk

Dün gibi hatırlıyorum evimin kanepesinde gördüğüm o rüyayı. Bulutlardan süzülerek bir yaprak düşmüştü elime. Ben çayların arasında birisiyle sanki saklambaç oynuyordum. Kaçar gibi bir hâlim vardı. O yaprak da benimle koşmak istiyordu. İkimizin de içinde nedenini bilmediğimiz bir endişe var gibiydi. Aniden koşmaya başladığımı hatırlıyorum. Arkadan gelen bir uğultu ve rüzgâr tetikliyordu beni. Tabii elimdeki yaprak oldukça kırılıyordu. Sanki elimi biraz hareket ettirsem yok olacak gibi... Ancak biliyordum ki o bana muhtaçtı. Ben olmasam kim bilir, kim koruyacaktı onu rüzgârdan? Duyduğun bu ihtiyaç belki de güç vermişti bana ki hızlanmaya başladım. Artık o kadar hızlanmıştım ki rüzgâr bile bana yetişemiyordu. Ama bu koşuşturmaya ne sen dayanabilirdin ne

de ben dayanabilirdim. Rüzgâr en sonunda ikimizi de ele geçirecekti. Korunabileceğimiz kapalı bir yuva gördüm önümde. Mavi ahşaplarla döşenmiş, tek katlı bu ev tek çarem gibi duruyordu. Tellaşla girdim eve. O kadar sıcak, o kadar huzurlu bir evdi ki telaşımı unutmaya başladım. Elimdeki biraz hasar görmüş yaprağı ise ufak bir yatağa yatırdım. Ben de şöminenin yanına oturup ateşi izlemeye başladım. Karşımda bulunan dikkörtgen saatin ibresi ise hızla dönmeye başladı. O kadar hızlı döndü ki bir rüzgâr yaratmayı başardı. Unuttuğum telaşımı yine hissettim. Bu rüzgâr ben yaprağa ulaşmadan güçlendi ve onu aldı götürdü uzaklara. Ne kadar hızlı koşsam da yetişemedim. Kim bilir, neler gelirdi zaten hasar almış küçük yaprağın başına? Yaprağı aramaya başladım. Kendimi bıraktım rüzgâra. Belki beni ona götürür diye...

Rüzgâr beni bir ormana götürdü. Yemyeşil yapraklarla dolu bir ormana gelmiştim. Bütün yapraklar o kadar kusursuz duruyordu ki sanki rüzgâr bana hasarlı yaprağımı unutturmaya çalışıyordu. Bir süre bu ormanda etrafımı izledim. Bütün yapraklar o kadar ahenkli, o kadar güzel duruyordu ki... Bir anlığına senin de onlar gibi olmanı istedim. Hepsiyile beraber senin de yerini bulmanı istedim. Seni rüzgârın elinden alacak ve buraya ait olduğunu diğer bütün mükemmel yapraklara gösterecektim. Yine rüzgârı takip etmeye başladım. Ormanın çıkışına geldim ki bir de ne göreyim? Mükemmel sandığım yapraklar aslında kusursuz değilmiş. Arka tarafları rüzgârdan dolayı çatlaklarla dolmuş bu yapraklar bana sadece ön kısımlarını göstermiş.

Seni onlarla kıyasladığımı düşününce bende de çatlaklar oluşmaya başladı. Kendimi tekrardan bıraktım rüzgârın eline.

Rüzgâr bu sefer beni bir dağa getirdi. Sanki sen dağın tepesindeymişsin de rüzgâr bana seni kurtarmam için meydan okuyormuş gibiydi. Tırmanmaya her başladığımda rüzgâr ters yöne esiyor, beni düşürüyordu. Ben de yanımda bulunan dev ağaçtan yardım istedim. Başladım ağaca tırmanmaya. Rüzgâr beni engellemeye çalışıyor ancak ağacın yaprakları bir kalkan gibi koruyordu beni. Sanki onlar da seni kurtarmamı istiyordu. Ağacın tepesine çıktığımda seni koca, gri taşların arasında gördüm.

Öyle bir sıkışmışsın ki rüzgâr bile seni hareket ettiremiyor. Seni kurtaracağımı sen de çok iyi biliyorsun. Ağaçtan dağa geçtim ve koca kayaları tek elimle kaldırdım. Sonunda seni tekrardan elimle almıştım. Seninle öyle sıkı sarılıyorduk ki rüzgâr artık bizi sarsamaz oldu. Beraber rüzgâra hükmettik ve seni aldığım bulutlara doğru yükseldik.

Sonrasında ise uyanmıştım kanepede. Yanımdaki beşikte yeni doğmuş bir bebek, önümde ise boşanma kâğıdı... Seninle beraber bütün "rüzgârlara" karşı savaşacağıma yemin ettim.

Bir de adını Yaprak koyacağıma...

İmzasız Mektup

dönüm

Ebubekir Taha Karagöz

Bugün postacılığımın son günü. Komşumun bu saatlerdeki rutinine uyarak ben de uyandım. İradesi çok kuvvetli biriydi komşum zira gökyüzünün bu derece kapalı, bunaltıcı ve insanı kendi oluşturduğu kasvetten farklı bir şey düşünemeyecek hâle getiren durumunda bile hiçbir ağırlık hissetmeden hep aynı saatte kalkıyor ve onun sayesinde ben de erken kalkabiliyordum. Bundan rahatsız değildim bilakis işe geç kalmamam konusunda bana oldukça yardımcı dokunuyordu kendisinin.

Her sabah olduğu gibi bu sabah da kafama postacı şapkamı geçirip ağır adımlarla çıktım evden. Aslında çok uzak değildi postane ile evimin arası ama ben her gün o yolu yürürken sanki içimdeki bir şey beni yavaşlatıyor, beni kendi içime çekiyordu. Ruhum ayaklarıma yetişmek istemiyordu adeta. Ne kadar dinlenmiş olursam olayım hep bu yolda bitmeyen bir yokuşu çıkarmış gibi hissediyordum. Yine gittim, gittim. Ve işte yine oluyordu. Sanki peyderpey görüş alanım kapanıyordu. Etraftaki binaların pencereleri küçülüyordu gitgide. Karşıdan gelen mahallenin küçük çocuğu bulanıklaşıyordu. Sanki aklımdaki düşünceler esir alıyordu beni yürürken. Atamıyordum onları kafamdan ne kadar uğraşsam, ne kadar bunun için de düşünsem olmuyordu. Etrafımdaki nesnelere bir zaman sonra algılayamıyordum artık. Ah, bir onlara odaklanabilsem! Bir kendi içimden çıkıp etrafıma bakabilsem, bir gülü koklasam, her iki sokakta bir karşıma çıkan o tarihi evlerin kırmızı aşı boyasını doyasıya seyretsem, şafak vaktinde cıvıldaayan o müthiş kuşların o sıcacık ötüşlerini bir

daha hiç duymayacakmış gibi dinleyebilsem belki düzelecekti her şey.

Beni bu işkenceden kurtaran şey postanenin önündeki yaşlı amcanın bana selam vermesi oldu. Birkaç saniye sürdü kendime gelmem. Ardından amcanın selamını aldım ve postaneye geldiğimi fark ettim. Adeta kendimi sürükleyerek girdim içeri. Hiç gülümsemeyip her şeyden şikâyet eden insanlarla doluydu içerisi. Güya iş arkadaşımı onlardan bazıları ama içlerinden herhangi birisine en ufak bir yakınlık hissedemiyordum. Yaranmaları gereken biri olduğunda hemen o yapmacık gülümsemelerden birini konduruverirdi yüzlerine. Yeni biriyle tanıştıkları anda adeta üstlerine yeni birer giysi giyermiş gibi hiç olmadıkları birine dönüşüyorlardı. Hiç kendileri değillerdi, hep başkaları olmak için çabalıyorlardı. İlk bakışta anlaşılmazdı tabii bunlar ama biraz olsun onlarla aynı ortamda kalmaya mecbur olduğumda her şeyi açıkça fark edebiliyordum. Tüm bu sebeplerden dolayı hiçbirinin yüzüne dahi bakmadan dağıtmam gereken postaları alıp çıktım dışarı. Postalarla baş başa kalmıştım sonunda. Onlarca farklı mektup, onları yazan kişiler, onların yazıldığı kişiler. Bunların hepsi yanımdaydı. Yürürken düşüncelerimle baş başa kalmıyordum artık. Hepsinin üstünde bambaşka isimler, farklı yerlerden adresler, farklı imzalar vardı. “Fatma Kurtuluş, Arasta Sokak”, “Bedri Yeşil, Divan Sokak”, “Ahmet Oruç, Kuruçeşme Sokak”... Burada yazılan her ismin, her adresin, her imzanın farklı olduğunu, bunların gerçekten de farklı insanlara ait farklı hikâyeler taşıdığını mecburi bir

şekilde bile olsa fark etmek beni düşüncelerimden çok uzaklara götüren, sıkılğan ruhumu iyileştiren belki de tek şeydi.

Bir bir dağıttım postaları, kimine birer banka makbuzu gelmişti sadece kimilerine ise küçük zarflara koyulmuş mektuplar. Muhtemelen alelacele yazılmış iş mektupları veya küçük bir çocuğun uzaktaki hisimlarına gönderdiği kısa ve tatlı mektuplardı bunlar. Ama aralarında bazıları vardı ki... Büyükçe zarflara konulmuş, üzerlerine şaşaalı imzalar atılmış, bazılarının üstlerine küçük küçük çizimler yapılmış, özenle katlanmış, pulları özenle yapıştırılmış olanlar... Geçirdiğim şu sakin ama kendi içimde hengâmeli günlerde görmeyi en çok sevdiğim, beni en çok rahatlatan şeylerdi onlar. Özellikle de şu özel günde eskisinden çok daha önemli oldular benim için. İçinde olması muhtemel olan kilometrelerce uzaktaki sevgiliye veya daha ilk aşkını yaşayıp sevip de konuşamadığı yâre yazılan satırlarca aşk şiirlerini, uzaktaki bir limanda çalışan babaya yazılan o özlem dolu cümleleri veya içinde bolca duygu barındıran farklı farklı hikâyeleri okumayı çok istedim. Aynı duyguları tekrar tekrar yaşamak, tekrar tam bunları yaşarken hissedilen şeyleri bir kez daha hissetmek ve bir daha mutlu olmak veya bir daha eskiden olduğu gibi o samimi hüznü yaşamak... Ama tabii ki açamıyordum hiçbir zarfı. Üzerlerinde o güzel el yazısıyla yazılmış adreslerdeki posta kutularında mektuplardan ayrılıyor ve başka bir güzel adrese gitmek üzere devam ediyordum.

Mesai saatinin son tik taklarını sayıyordu cebimdeki saat artık. Bu, benim için yine yavaş yavaş kendimle savaşağım saatlerin yaklaştığını hatırlatıyordu bana. Her şey bitmek üzereydi artık, tüm bu güzel mektuplar ve ruhumu iyileştiren bu güzel uğraş. Kendimi elimde kalan son mektuplarla avutuyordum. Bir an için etrafıma bakındım, içinde olduğum sokak çok karamsar geldi bana. Gökyüzünün griliği yanımdaki evlerin neredeyse kusursuz boyanmış aşı boyasını kapatıyordu sanki. Aslında sadece evlerin değil; kenarlardaki ağaçların, çöpe giren sarman kedinin ve birkaç bisikletin kısacası oradaki her şeyin renklerini de gölgelendiriyordu sanki gökyüzü. Dediğim gibi olabildiğince karamsar, olabildiğince tuhaf bir sokak... Postaları taşıdığım çantama bak-tım, son bir büyük mektup. Adeta zamanın durma-

sını istercesine, yavaş yavaş onu incitmeden aldım son mektubu. Ama ilk bakışta bir tuhaflık sezdim mektupta. Zarfın rengi sapsarıydı; sanki eskilerden, çok uzaklardan bir mektup gibi. Korkudan kalp atışlarımlarım hızlandığını hissediyordum onu evirip çevirirken. Arkasına baktım zarfın önce, sonra önüne, sonra bir daha arkasına ve bir daha önüne. Hayır, dedim içimden. Beni belki de son kez oyalayacak, son kez huzurlu ve aydınlık hissetmemi sağlayacak o büyük mektubun üstünde ne bir adres ne şaşaalı bir imza vardı. Ufacık bir çizim bile yoktu üstünde. Yere çöküp sessiz bir şekilde gözyaşı döküp kaderime mahkûm olmak geçti içimden önce. Ama aniden beni kendimle baş başa bırakan bu mektubun sahibine derinden bir kin ve öfke duydum. Kimdi bunu yazan ve nasıl beni şimdi, tam da belki de hayatımda son defa iyi hissetmeyi beklediğim anda ve burada, kendimden başka kimsemin olmadığı bu yerde yüzüstü bırakabilirdi? Titremeye başlamıştım. Sinirden mi yoksa hüznü ve ağlama isteğimden mi bilmiyorum ama dişlerim birbirine istemsizce çarpacak kadar titriyordum. Nereye gidecekti bu mektup? Nasıl bilecektim ben bunu kimin yazdığını? Her büyük mektupta hissettiğim ve bana nadiren de olsa düşüncelerim yerine duygularımı hissetme yetisi veren o şeyi nasıl hissedecektim? Titremem öfkemden. Bir daha hissedemeyecektim ben böyle bir hissi ve bunların hepsi bu mektubu yazan yüzündendi. Sonrasında mahremiyet meselesi aklımdan çıktı aniden ve çantamdan incitmemek üzere aldığım zarfı tek hamlede yırtıp paramparça ettim; doğrudan aynı zarfı gibi kendi de eskimış kâğıttan olan mektubun sonuna, orada yazan isme baktım. Titremem artıyordu ve artık kesin bir şekilde sarsılıyordum. Mektubun bittiği yer doğruydu, sayfalar ters değildi ve ben hayal görmüyordum. Mektubun sonunda yazan isim benimdi, soy isim yoktu; mektubu ben yazmıştım. Şoka girmiştim, uzunca bir süre hiçbir şey göremedim, duymadım, hissedemedim ve hatta düşünemedim bile. İçinde bulunduğum sokak ıssızlaşmış, soğumuş, sis çökmüştü; iki adım ötemi göremiyor, iki adım berimde ne olduğunu kestiremiyordum. Belirsiz bir süre kavrayamadım hiçbir şeyi. Ne olduğunu anlamak için mektubu okumam gerektiğini biliyordum ama sanki asırlar boyunca bunu yapmaya takatim yoktu, yapamadım. Mektubu elime aldığım an korkuyor, üşüyor, titriyor ve mektubu düşürüyordum.

Mektubu elime alabildiğimde sis azıcık da olsa dağılmıştı. Artık eskisi kadar üşümüyor, korkuyordum sadece. Takatim biraz da olsa yerine geldi ve artık son kısmında benim ismim yazan o tuhaf, büyük mektubu okuyabiliyordum. Onu elime aldım. Titreyen ellerimin ve vücudumun onu okunabilir tutması için tüm gücümü kullanıyordum. Çok yorulmuş-tum ama sonunda okumaya başlayabilmişim:

*“Selam Canım Arkadaşım,
Sana bu mektubu annemle beraber yazmaya karar verdim. Çok zorladım annemi yazma konusunda bana yardım etmesi için az daha yardım etmeyecekti. Duydum ki uzun bir yolculuğa çıkmışsın. Belki bu mektubum da seninle birlikte gider. Mutlu olursun hem. Hep biz sohbet ederken çok mutlu oluyor-duk ya, o yüzden. Yolculuğa çıktığını Gülnaz Teyze söyledi geçen gün bana. Annemlerle birlikte misafirliğe gitmiştik size ama tuhaf şeyler olmuştu. Eve ilk girdiğimde Gülnaz Teyze ve arkadaşlarının toplandığını gördüm salonda. Ağlıyordu çoğu. Annem de yanına gitti onların. Yüzü de asıktı hem. Sonra ben babamla sağdaki odaya gittim ve birilerinin dua okuduğunu duydum. O odadaki herkesin de yüzü asıktı. Mahalledeki Ahmet Hoca vardı ya o da gelmiş size biliyor musun? Duayı da o okuyordu. Ben kardeşinin odasına gittim sonra. Senin oyuncak arabaların ve bisikletlerinle oynadık. Seninle en sevdiğimiz oyun olan postacılık oynunu da oynadık. Oynarken hep ileride postacı olmayı düşündüğümüz oyunu. Sahi sen neden oyuncaklarını götürmedin ki yanında? Sıkılmazdın hem. Neyse ben mektubunu yollayacağım, merak etme yine sıkılmazsın. Sen de bu mektuba cevap yazmayı unutma tamam mı? Aynı sen buradayken olduğu gibi sohbet etmiş oluruz. Eğleniriz. Diyecek bir şeyim kalmadı galiba. Anlattım her şeyi. O zaman ben hemen annemle mektubu postaneye götürüyorum. Hadi görüşürüz.*

...

Mektup bitmişti. Aydınlandığını sandığım bir kafa, köreldiğini sandığım bir kalple dizlerimin üstüne çöktüğüm yerden ayağa kalkmaya çalıştım. Düş-tüm. Bir daha denedim. Bir daha düştüm. Sanki kal-bimde de kafamda da bu basit eylemi gerçekleştirebilecek kuvvetten yoksundum. Etraf zifirî karanlık olmuştu neredeyse; pustan beter bir pus, tipi-den beter bir tipi vardı. Tek görüp de fark edebildi-

ğim şey elimdeki mektup ve üstünde yazanlardı. “Vay be!” diye geçirdim içimden. Muhtemelen o gün annemle postaneye bıraktığım o adresiz, im-zasız mektup; şimdi, postacılığımın son gününde ve dağıtmam gereken son mektup olarak karşıma geliyordu. O zaman dostum uzun bir yolculuğa çıkmıştı; gelmemişti hâlâ, gelmeyecekti de. O gittikten sonra ben ona çokça sitem ve kırgınlık içeren birkaç mektup daha yazmıştım. Hayır, sitemlerime aldırıp da hiçbirine cevap yazmamıştı. O gittiğinden beri hiç onunla birlikteyken olduğum kadar huzurlu hissetmemiştim galiba kendimi. Hep dağın-ıktım. Sanki hep kapkara ve olabildiğince yoğun bir zift yumağı, ruhumun içinde dönüp duruyordu. İçimdeki umudu, içimdeki mutluluğu çalıyordu ben-den o. Umutsuzluk ve mutsuzluk denizinin içinde yüzüyordum. Dağıttığım mektuplar belki mutlu ediyordu beni evet, dostum gittikten sonra zaten ancak onlar yardım edebilirdi bana ama an itibariyle bu görevim de bitiyordu.

Göğsüm sıkışıyordu. Kalbim artık dayanamayacaktı galiba. Dizlerimin üstünde duramıyordum. Boylu boyuna uzanıp kalmıştım yere, elimde mektupla beraber. Yaparken mutlu ve huzurlu olduğum işi son defa yapmak istiyordum içten içten. Bu mektubu da sahibine teslim etmek istiyordum. Bana cevap vermeyen, sitemlerime bile aldırmayan dostumun yanına gitmek için aynı onun yaptığı gibi uzun bir yolculuğa çıkmak, mektubumu bizzat kendim teslim etmek istiyordum. Yüzüm ve vücudum adeta yanmaya başlamıştı, bayılmışım.

Kendime geldiğimde yine aynı yerde, postacılık hayatımın son günündeki son mektubu açtığım yer-deydim. Pus dağılmıştı ama artık o karamsar sokak eskisinden daha karamsar, gökyüzü eskisinden daha gri olmuştu. Göğsümdeki ağrı hâlâ kendisini hissettiriyordu. Sokağın baş tarafına baktım, kimsecikler yoktu. Sanki birisi kafamı zorla çeviriyor-muşçasına çevirip öteki tarafa baktım sonra ve göz-lerimin fal taşı gibi açılmasına engel olamadım. Sanki ufukta arkadaşımın silueti beni izliyordu. Bir anda yerimden doğrulup daha dikkatli baktım. Ama hayır, hayal görüyordum. O buralardan git-mişti, dönmeyecekti. Ve giderken umudu ve mut-luluğu ruhundaki zift denizine gömülmüş birini, beni arkasında bırakmıştı.

Sessiz Arayış

Bir şimşek çakar ansızın ıssız bir gece,
O şimşek beni anlayacak sanarım,
Belki bir gün gök gürler de üstüne,
Gayesini hatırlar diye yalvarırım.

Dalgalar...
Git buradan dermişçesine üstüme geliyor,
Ben onlara yaklaştıkça
Daha da hırçınlaşıyor.

Unuttu beni artık o dağlar, o taşlar,
Boşuna gibi geliyor sarf ettiğim çabalar,
O zirve ile aramda neden böyle taşlı yollar var?
Nefret etmeyin benden a dağlar, a taşlar!

Eskiden dumanı ile boğulduğum ateşin,
Külleri avutuyor şu an beni.
Gök bana küskünken dahi
Çok hoş göğün ışıltısı sanki.

Kötülük gördüğümde azalmayan mıdır gerçek sevgi?
Mümkün mü görmek böyle saf bir sevgiyi?
Olur mu ben sadece gözlerimi kapatsam?
İstemiyorum artık bunları düşünmeyi.

İpek Çetin

Saatçi

dönüm

Ahmet Erkan

Tik tak tik tak dört saniye... Tik beş tak altı... Otuz tik otuz tak, bir dakika. Ardi sıra dönen çarklardan gelen ufak tıkırtılar... Minik bir saatçi... Bir yanında kunduracı, öteki yanında fırın bulunan bu ufak tefek dükkânda olması gerekenden fazla saat varmış gibi duruyor. İçeri girdiğiniz anda sizi büyükçe, sarkaçlı bir saat karşılıyor. Ceviz ağacından yapılmış gibi geldi bana. Hemen solunuzda cam vitrinin üstünde, birkaç asır öncesinden kalmışçasına eski gözükken köstekli saatler, onların yanında da boş bir çay bardağı... Çaycı birazdan bardağı almaya gelir herhâlde. Vitrinin arkasındaki duvarda -bir tek burada saat yok- güzel bir hat ile yazılmış dualar ve onun hemen yanında da siyah-beyaz bir resim... Vitrinin önündeki eski iskemlede oturan sırtı mesleği dolayısıyla kamburlaşmış adama benziyor resimdeki ama ondan biraz daha yaşlı.

–Kolay gelsin abi!

–Sağ ol evladım, gel otur.

Dedemden kalma köstekli saati veriyorum. Eline alır almaz Alman marka olduğuna kanaat getiriyor. İstersen hemen şimdi yapıp veririm, diyor. Benim de yapacak bir işim yok zaten. Memleketten giriyoruz konuya, askerlik falan derken öğreniyorum ki resimdeki babasıymış. Meslek de ondan kalma. Çocukken hep buraya gelirmiş. Babasına yardım ede ede öğrenmiş, başka bir meslek yapmak da hiç aklına gelmemiş zaten. Tam o sırada dükkân, adeta içindekilerle bütünleşip saat başı olduğunu haber veriyor olanca hiddetiyle. Guguk kuşları olan biteni görmek için kafalarını uzatıyor, bazı saatler bipliyor, büyük ceviz ise sarkacını olanca gücüyle vuruyor... Yaşın-

dan çok daha yaşlı gösterdiğini söyleyince “Zaman ile uğraşan adam, en güçlü pehlivan da olsa baştan yenilmiştir.” dedi. “Biz zamanı tükettiğimizi sanıyoruz da o, bizi tüketiyor.” Bu yeni çıkan dijital saatleri sevmiyormuş bir de. Zamanın işi tüketmektir, diyor. Saatin içindeki çark döne döne bozulur, bir zaman sonra dönmez olur. Bunun gibi içinde hapsoldüğü şeyden bir şeyler alıp götürmelidir zaman. Zamanı, akrep ve yelkovanlı kutularda ehlileşirmeye çalışan insandan ömrünü yavaş yavaş aldığı gibi... Üstüne eğildiği büyüteçten kafasını kaldırıyor en sonunda. Yer yer paslanmış gri-yeşil zincirinden tuttuğu saate biraz ışık altında bakıp sonra da saati kulağına dayıyor. Eski bir dostun sesini duymuşçasına bir gülümseme yayılıyor yüzüne. Saati alıp çıkıyorum, bu zamana kilit vurulan ufak dükkândan. Meydandaki saat kulesinin altına oturup elimdeki ufak kafesi kulağıma dayıyorum. Bir de ben duymaya çalışıyorum o saadete neden olan sesi.

Tik tak tik tak...

Mülksüzler

dönüm

Ezgi Akyüz

Ursula K. Le Guin'in 1974'te yayımladığı Hugo Ödüllü Mülksüzler adlı romanı, anarşist bir toplumda büyümüş olan genç fizikçi Shevek'in Anarres'teki yaşamını ve daha sonrasında hem doğrusal hem de döngüsel zamanı ele alan zaman kuramını geliştirmeye çalıştığı, kapitalizmin hüküm sürdüğü Urras'taki deneyimlerini konu alır. Roman; eve dönüş, özgürlük, devrim gibi birçok farklı tema işler. Akıcı üslubu ve düşündürücü içeriğiyle oldukça beğendiğim bu eserde Le Guin, yarattığı ütopyik dünyada insanların daha iyi bir yaşam kurma mücadelesini anlatır. Asıl olay örgüsünün geçtiği zaman diliminden bir buçuk asır önce, toplumsal

eşitsizliğin son derece belirgin olduğu Urras gezegeninde Odo önderliğinde büyük bir devrim yaşanır. Kendilerini Odocu olarak adlandıran devrimciler, Urras'ın Ay'ı olarak kabul edilen kurak ve çorak Anarres gezegenine yerleşirler ve burada hükümete, yasa dışı bir toplum kurarlar.

Le Guin, Anarres ile okurlarına anarşist bir ütopya sunar. Kurulan bu yeni düzen başarılı bir şekilde işlese de mükemmelden çok uzaktır. İnsanların çoğunun bencil olduğu gerçeği; Anarres'in kuraklığı, kıtlığı ve zorlu yaşam koşullarıyla birleşince kaos çıkması oldukça muhtemeldir, ancak Anarres toplumu kusurlarına rağmen dayanışma ve birlik içinde yaşamayı başarır.

Ana kahramanımız Shevek'in yaşadığı dönemde devrim durma noktasına gelmiş; yeni fikirler hoş karşılanmamaya, çıkarıcı kişiler güç sahibi olmaya başlamıştır. Odo'nun ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bir fizikçi olan Shevek, fizikte çığır açacak bir teori ortaya atar. Bu önemli buluşunun belirli bir grubun çıkarı doğrultusunda göz ardı edilmesi sonucu, Shevek hem fikrini insanlığa yaymak hem de Anarres devriminin ilerlemesini sağlamak için Odoculuğun temelini ilk atıldığı yer olan Urras'a gitmeye karar verir. Shevek'in Urras'a yolculuğunun gecikmiş bir geri dönüş olduğunu söyleyebiliriz. Bir buçuk asrı aşkın süredir Anarres'te oluşturulmuş izolasyon ortamını yıkan Shevek, kültürel ve bilimsel etkileşim kurarak her iki gezegende toplumsal gelişimin önünü açar. Yani bir bakıma kendi devrinin Odo'su olma özelliğini kazanır.

Shevek'in Odo'nun kaldığı yerden devam etmesi; kitapta önemli bir yer tutan devrimin bir defada olup bitmediğini, sürekli olarak ilerletilmesi gerektiğini gösterir. Anarresliler ne kadar "mülksüz" ise Urraslılar da o kadar "mülkçü"dür. Paranın inanılmaz kıymetli olduğu ve insanların değerlerinin ünvanları tarafından belirlendiği Urras'ın ihtişamı Shevek'i büyüler. Ancak çıkar ilişkilerinin önemini fark etmesiyle beraber Urras'ın özünde ne kadar çürümüş olduğunu görmesi uzun sürmez. Shevek, Urras'ta bulunduğu süre zarfında hızlıca kendisinin de Urras'ın karmaşasının içine çekildiğini hisseder. Kurama dayanarak oluşturacağı icat, daha ortada bile yokken amacının tam tersine politik bir mücadele ortamı yaratır.

İnsanlığın yararına geliştirmek istediği kuram ve bu çalışmaları süresince Shevek'in önüne çıkan en büyük engel, kuramı oluşturmanın zorluğundansa iktidar engelidir. Anarres 'te durdurması istenilen bu çalışmalar, Shevek'in kuramını insanlığa yaymak için seyahat ettiği Urras'ta önemli bir siyasi güç unsuru olarak görülmektedir. Bu da amacına ulaşmasını oldukça zorlaştırır.

Romanda üzerinde durulan en önemli kavramlardan biri, özgürlük. "Çünkü bizim erkeklerimiz ve kadınlarımız özgürdür, hiçbir şeye sahip olmadıkları için özgürdürler. Siz sahipler ise sahiplisiniz. Hepiniz hapistesiniz." sözleriyle Shevek, Urras'ın özgürlük yanılımasını eleştirir. Urraslılar toplumdaki rolleri ve sınıflarına o kadar çok önem verirler ki maddiyata dair olan her şeye sahip olma istekleri onların özgürlüklerini elinden alır. Bu perspektiften bakınca Anarreslilerin tam anlamıyla özgür olması beklenir, ancak aslında durum biraz daha karmaşıktır. Gerçek özgürlük; başkalarının inançlarını sorgulayabilmek ve bunun zor olsa da gerekli olduğunu anlayabilmekten geçer. Bunun farkına varmak, Shevek'i doğru olduğunu düşündüğü şeyleri yapmaya iten güç olur.

Mülksüzler, büyük zevk alarak okuduğum bir kitap oldu. Gerek başarıyla aktardığı karmaşık fikirleri gerek ilginç olay örgüsüyle okuru içine çeken bu etkileyici kitabı herkese tavsiye ederim.

İzbandutlar

dönüm

Alper Dede

-Bakar mısınız?

Hiç beklemediği bir anda yandan gelen bu sesle tüccar bir anlığına afallamıştı. Hayatı boyunca sadece mal taşımış olan tüccar, ne olduğunu anlamadığı adamdan besbelli tedirgin olmuştu. Bu yollarda haydut, hırsız bol bulunurdu. Tüccarınsa tek istediği kimseyle muhatap olmadan dosdoğru şehre gidip yarın pazarda tezgâhını açmaktı. Günlerdir at üstünde gitmekten bitkin düşmüştü. Alnının teriyle çalışmıştı ve artık ekmeğini kazanmalıydı. Şimdi ne idiği belirsiz izbandutun tekinin buna mâni olmasına izin veremezdi. Bunu düşünürken adama bakmamıştı bile. Ama emindi. Haydutun tekiydi kesin. Belli ki hayır gelmeyecekti bu adamdan. Yok yok, kesinlikle bir iş vardı bu adamda. En iyisi adama hiç cevap vermemekti.

-Beyefendi, bakar mısınız?

Adam sözlerini yineledi. Artık tüccar iyiden iyiye tedirgin olmuştu. Bu numaraları iyi bilirdi tüccar, eski topraktı o, asla tongaya düşmezdi. Önce "Bakar mısınız?" , sonra "Falanca yerde at arabam çamura takıldı, bir el atabilir misiniz?" der, oraya gidince de diğer izbandut arkadaşları ortaya çıkar, adamın tüm mallarına konuverirler. Bizim ihtiyarın başına gelmemeliydi bu. Tüccar tüm bu olumsuz düşüncelerin ona verdiği güçle, atına kamçı vurup hızlanması için "Deh!" diyeceken adam, arabanın önüne atlayıp kollarını iki yana açarak:

-Beyefendi, lütfen bir dakika bakar mısınız?

Sadece bir şey konuşmak istiyordum.

Tüccar, adamın arabanın önüne atlamasıyla artık iyice gerilmişti. Şimdi yapacak bir şey yoktu. Adamları muhatap olmalıydı. Kesin onu tongaya düşürmeye çalışacaktı adam. Yapabileceğim en iyi şey hızlıca bir bahane sunup adamı başımdan defetmek diye düşündü. Tüccar:

-Çok acelem var!

-Lütfen, sadece bir dakika beni dinle.

-Ama öyle böyle değil, fazla acelem var! Zaman ayırmayı ben de çok isterdim ama işte... Kusura bakmayın.

-Beyefendi!

Adamın sesi kalınlaşmış ve ciddileşmişti. "Size durmayı ve beni dinlemeyi emrediyorum! Ben kraliyet muhafızı Sir Taladrit. Yapılan bir ihbar üzerine buradaki bir cinayet vakasını araştırıyorum. Arabam çamura takıldı ve yolda kaldım. Yardıma ihtiyacım var."

"Hay Allah, aldık başımıza belayı." diye içinden geçirdi tüccar. Bunun soygun için yapılan bir düzenbazlık olduğuna emindi. Adama o ana kadar dönüp bakmamış olan tüccar, adamı inceleyince üzerindeki zırhı ve kraliyet armasını gördü. Bu gerçekten de başkentte gördüğü kraliyet muhafızlarının üzerindeki zırh ve armalardandı. Adama karşı olan şüpheleri biraz azalsa da yine de tedbiri elden bırakmamıştı.

Bir kraliyet muhafızını soyup zırhını giymediği ne malumdu? Her türlü şeytanlık beklenirdi bu haydutlardan...

-Ne bileyim senin kraliyet muhafızı olduğunu? Silahını bırak önce.

Tüccarla birkaç saniyelik bakışmadan sonra muhafız istemeye istemeye kılıcını kınından çıkarıp yere koydu.

-Şimdi iyi miyiz? Konuşabilir miyiz artık? Lütfen sabrımı sinamayın. Hem size soracaklarım var hem de yardımınıza ihtiyacım var.

-Sen birkaç adım geri git bakayım öncelikle. Ha, neymiş bakalım soracakların?

-Tekrardan kendimi tanıtmama izin verin. Ben Sir Taladrit, kraliyet muhafızıyım. Başkentten gönderildim. Burada yaşanan bir cinayet vakasını araştırmakla görevliyim. Her şey iyi gidiyordu fakat...

Eliyle az öteyi göstererek:

-Şurada arabam çamura takıldı. Rica etsem benimle gelip arabamı çıkarmama yardım eder misiniz? Hem de sorularımı cevaplarsınız.

Tüccar kesinlikle böyle bir şeyi istemiyordu. Hemen adamdan uzaklaşmalıydı. Hiçbir şey demeden hızlıca atına kırbaç vurup gitse miydi? Çok hızlı hareket edemezdi belki ama işe yarardı. Gerçi atıyla ilerlese ne olacaktı ki? İleride çamura takılmış arabanın arkasından bu kendisine muhafız diyen adamın izbandut arkadaşları yolunu keser, kendisini soyuverirlerdi. Tüccar ne yapacağını bilemez hâle gelmişti. Kafasının karışıklığı tüccarı daha da agresif yapmıştı:

-Benim acelem var ve şehre gitmem lazım. Siz kimsiniz ki bana bir şeyi zorla yaptıracaksınız? İstemiyorum kardeşim size yardım falan etmek!

Adam cebinden kıvrılmış küçük bir parşömen kâğıdı çıkarıp tüccara doğru tutarak:

-Ben, Sir Taladrit; bu parşömende de yazdığı üzere,

kralın bana verdiği yetkiye dayanarak benimle iş birliği yapmadığınız takdirde sizi kanun namına tutuklama yetkisine sahibim. O yüzden bana zorluk çıkarmayın ve atınızdan inip bana yardım edin.

-Ama... Şu arabanın ardından izbandut arkadaşlarınızın çıkmayacağı ne malum! Ben öyle herkese güvenemem, kusura bakmayın!

-Ne arkadaşı, ne izbandutu? Ben yalnız gezerim. Son kez uyarıyorum, lütfen işime engel olmayın ve bana yardım edin.

Tüccar korksa da adam parşömen göstermişti en nihayetinde. Bizim tüccar okuma yazma bilmezdi ama parşömenlere güvenirdi. Tutuklama falan diyordu bir de. Ne yapardı tutuklanırsa? Bu sefer hiç para kazanamazdı. Hem adamın zırhı ve arması da vardı. Silahını da bırakmıştı. "Belki de tongaya düşürmeyeceklerdir beni." diye düşündü tüccar. "Belki de gerçekten de bu bir kraliyet muhafızdır".

Bunun üzerine tüccar atından indi ve dizginini eline alarak yavaşça muhafızla birlikte yürümeye başladı. Bu esnada muhafız ona ismi, nereli olduğu, tüccar lisansı gibi şeyler soruyordu. Tüccar sohbet ettikçe iyiden iyiye şüpheleri azalmıştı. Adam gayet profesyonel gözüküyordu. "Baksana tüccar lisansımı istedi. Buralarda herkes tüccar lisansı nedir bilmez. Hem parşömeni de var..." diye geçirdi içinden. Arabaya doğru oldukça yaklaşmışken tüccarın artık hiçbir şüphesi kalmamıştı.

-Şu tekerleğe bir göz atayım Muhafız Bey, bakalım yapabileceğim bir şey var mı?

Tüccar tam tekerleğe doğru eğilecekken muhafız kendisini hızla geriye attı. Muhafızı kontrol etmek için arkasına dönünce arabanın arkasından üç izbandut tüccarın önüne peydah oldular.

Kılıçlarını çektiler, bizim ihtiyar tüccarın tüm mallarını soyuverdiler. Malları arabaya yükleyip hızla gözden kayboldular. Bizim tüccar ne yapacağını bilemedi. Eski toprak tongaya düşmüştü.

-Ah ah, biliyordum! Ne ettim de güvendim şu hayduta!

Sen Her Akşam Yineden Doğuyorsun

-asıl kalabalık tenhalarda hissedilir
ve sadece yalnızlıklarda anlaşılır tüm eğilmiş geçmiş-

gözlerinle
bir dinamit taşır gibi yüreğime iniyorsun
seni düşündüğüm her akşam bir silah gibi doğrultuyorsun
kendini

sen her akşam yineden doğuyorsun

jacques prevert şiirlerini artık okumuyorum
o adamı unuttum gitti, uğruna giydiğim hayalleri çıkarıp attım
hele geceleri mezarlar, şubat sonrası ma capulla birer bıçkın gibiydi o zaman
büsbütün küstahca geliyor artık, bir damarı keser gibi çıkardığım sözler
her biri için bir mangal közü eşeler gibi eşelemiştim şiirleri oysa ki ben

rüyalarımı külrengi bir dumanla bozduğunu biliyorsun

oysa ki seni, senden önceki kızı ve hepsini bırakıp gitmişim ben
hepsi kahrolsun! tek cümleyle anmışım her birini
her bir şiiri yakıp bir filamingo gibi binmek hevesi bir gemiye
ve bir tükürük gibi atmak arzusu oracıkta içimin tüm zehrini

kalbim kristal bardaklar gibi baştan kırılıyor her akşam

şiirlerimden bir kederin anatomisi çıkıyorsa bugüne
olmasın varsın aragon'un şiirleri, max jacob'un şiirleri
acının başkentinde doğmuş yürekler, sevginin payitahına elveda!
ibreti alem diye çekilirsem işte tüm yas direklerine
anla ki ben oradaki yalnızlığımda acı duymayacağımdır

televizyonlar tüm gün haber başı yapmalı beni
ben bunları sana yazıyorum, tam karşında yazıyorum

sen her akşam yineden doğuyorsun

bir oyuncakçı dükkanı geceyarısından sonra açık
içeride, yabancı bir keder tütüren o iskandinav kız
tüm çaresizliği içinde parmaklarıyla arıyor
bu bilmediği oyuncakçının raflarını

soytarılar atlı karıncanın dışından bakarlar bizlere
şimdi raflardan ince uzun oyuncaklar
bir evliya gibi bakıyorlar bizlere

sen onların da üstünde bir karanlık olabilirdin

insanın yüreğindeki bu sessizlik olmasa kimin sesini duyabilir
senin sesin duyulabiliyor işte gece yarılarda
kente doğru uzanan tüm sapsarıyla geniş bir orman
ve yüreği bir meyva sıkar gibi sıkın sessizliği
posasını çıkarmak için sıkıyor sanki

yüreği öğütölmüş kağıt gibi olan bugün

sokaklara vuruyorum kendimi kaçmak için
sokak lambalarınca aydınlatmış buluyorum kendimi
hele karanlıklarını hatırlamasam gecenin
kaybolacağımı katiyen hatırlamazdım geçtiğim bu yoldan
körlüğümü hatlıyorum seni düşündüğüm her akşamda
çarmıha gerilmeye hazırdım o zaman, din gibi yaşadığım şeyler için
senin için

sen her akşam yineden doğuyorsun

ama parmaklarım öğrendiler bir kibriti yakmayı
sırtımdan atabiliyorum artık eski zamanların tüm tortusunu
kurtulabiliyorum artık, bir bangır gibi taşıdığım şeylerden
görmeyeceğimi öğrettiler bana, kavuştuğunu büyük aşıkların
ve bitirdiğini mutlu sonla hikayelerini
öğrettiler bana hiçbir şeyin olmadığını
saadetin ızdırapla buluştuğu o noktada

artık inanmıyorum varlığına
tüm çiçekler içre bir şehrin
kucaklaşmadığı hangi çarmıhlar altında
taşların bir yağmur olmadığı ülkelere

artık inanmıyorum varlığına
muvaffakiyetle korunmuş olan şehirlerin
dikensiz geçen yollarına mutlak zaferin

hayır inanmıyorum artık
mutlu edebileceğine senin aşkının
beni

sen bir jilet gibi damarıma giriyorsun

o damarı da kesmeye razıyım ben, parçalamak için seni
ben görmek istemiyorum bunca zamandan sonra
sönük yıldızlar altında seni, ben seni görmek istemiyorum
içimdeki devı uyandıran sen değilsin, bir karabasan gibi inip yok ettin onu
besiden kudurmuş yıldızlar altında, belki kaybettim bulanık anılarım, her birini

kapattım geçtim aynaları, bıktım usandım iskarta çıkmaktan
ben onca öykünün kahramanı, böyle kaybolacağımı bilmiyordum

bana yetmiyor evet yetmiyor taşıdığım tüm aynalar
ve bir kapris gibi batan her yanıma bütün bıçakların
büsbütün bedenimi sarıyor

ve soğuk bir nefes duyuyorum gecenin içinden
ve anlıyorum işte ben o zaman
sen!

KIZ DEĞİL, GECE DEN İBARETSİN!

her akşam yineden doğuyorsun sen

Necati Siyahhan

Kuş

dönüm

Begüm Sezer

Genç kadın saatlerdir gözünü ayıramıyordu ahşap masanın üzerindeki küçük kargo kutusundan. Suçluluk duygusu içini kemiriyor, zamanın ne kadar hızlı geçtiğini anlayamıyordu. İçinden hiçbir şey yapmak gelmiyordu. Sadece ayağa kalmak, kutuya ulaşmak istiyor ancak bedene söz geçiremiyordu. Çuval gibi yığılıp olduğu yerde kalmıştı öylece. Gördüklerinin gerçekliğini sorguluyor, bir türlü karar veremiyordu. Gene o rüyalardan birini mi görüyordu yoksa bu kadar zaman gerçekten geçip gitmiş miydi? Henüz Türkiye’de ya-

şadığı zamanları anımsıyordu sanki. Kavgadan ve Almanya’ya taşınmadan önceki zamanlar gözünde canlanıyordu. Akrabaları, içinde sevgi, mutluluk, hüznün olan anıları, ilk deneyimleri, arkadaşlıkları, yaşadığı olaylar, taşıdığı tüm o sırlar da sanki taşınmaları ile o beyaz duvarlı, küçük, eski evde kalmıştı.

Çok severdi sırları küçükken. Sırlar öğrenilmeyi bekleyen küçük ipuçları gibiydiler, sanki onun kendilerini öğrenmesini bekliyorlardı. Bekliyorlardı ki hayatı anlamayı kolaylaştırsınlar onun için, yeni pencereler açsınlar ona. Sırları öğrenince de sımsıkı tutunurdu onlara, kendine saklardı onları. Kimsenin eline geçmesin, onları kimse duymasın, bilmesin istirdi. Kendi minik dünyasında yer verirdi zaten onlara, başka diyarlarda gezmelerine ne gerek vardı. Ne de olsa önemsiz görülecek, değerlerini bilmeyen o başka insanlar tarafından bir kenara atılacaklardı. Kimseye en ufak bir sır vermiyordu bu yüzden ne arkadaşlarına ne akrabalarına ne de ailesine, tek bir kişi dışında: Dedesi. Dedesi onun en büyük sırdaşıydı, bir tek onunla paylaşırdı sırlarını çünkü dedesi de onun gibiydi, sırlara değer veriyordu, o da koruyacaktı minik sırları tıpkı torunu gibi.

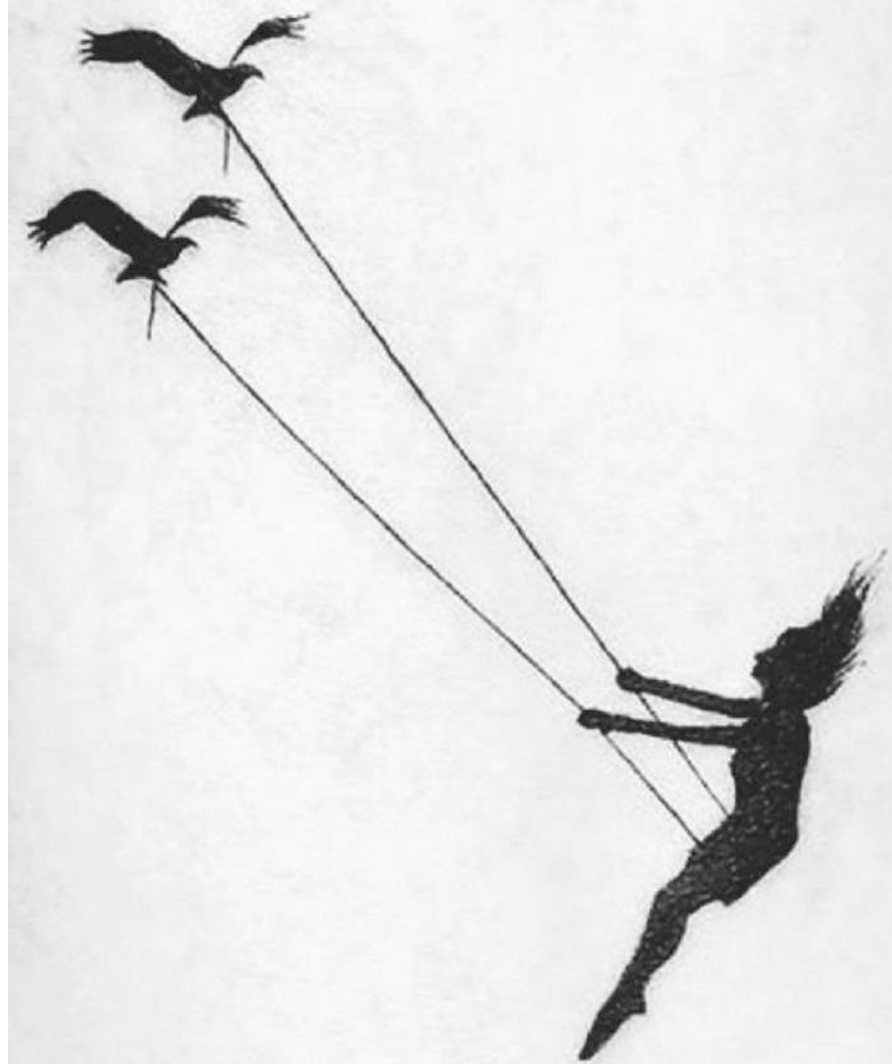
Bir kış gecesi, hayatı boyunca başka hiçbir yerde o kadar rahat ve güvende hissetmediği dedesinin kucığında otururken ona verdiği, o hiç unutamadığı ilk sır aklına geldi. "Bak Alçın!" diye fısıldamıştı kulağına dedesi. Elindeki kızıl meşeden oyma küçük tahta kuşu göstererek: "Bu kuş senin adaşın. Rahmetli annemden bana kalan, bana onu hatırlatan tek şey bu küçük kuş. O yüzden de sahip olduğum en değerli şey.

Kimsenin kuşuma dokunmasını bile istemememin nedeni de bu. Senin adın da bu küçük kuştan geliyor güzel kızım, sana bu adı ben verdim. Sen de bu kuşu oyan annem gibi zeki ve güzel, rüzgârla yarışan alçın gibi cesur ol diye... ” Çok sevmişti hem ismini hem de sırları bu ilk, küçük ve özel sırdan sonra. Onun sırları ne kadar sevdiğini dedesi de fark etmişti. Fark etmişti de dedesinin her ay kapısına bıraktığı sır kutuları böyle başlamıştı. Her sabah acaba bugün bıraktı mı diye heyecanla kapıyı açışı, her seferinde o minik ahşap kutuları gördüğünde daha küçük olan göğüs kafesinde heyecandan kalbinin dışarı fırlamak isteyen minik bir kumru gibi çırpınışı geldi aklına. Kâğıt sicimle kurdeleli o küçük kutuların içinden çıkan sürprizler, sırlar, gizemler adeta onu büyülü bir dünyaya götürüyordu o zamanlar. Gerçek hayattan kopuyor, heyecan içerisinde kendi dünyasında düşünerek saatlere geçiriyordu o günlerde.

Dedesini o kadar çok seviyordu ki sadece görmek, sesini duymak bile çok mutlu ediyordu onu. Çünkü dedesi onun tek dayanağı idi, şu fırtınalı okyanustaki yegâne dayanağı... Tahmin edebileceğinden daha çok sevdiği bu adamdan, onu olduğu kişi yapan dedesinden 10 sene önce saçma bir kavga ve ani taşınma yüzünden acı içinde ayrılmıştı. İki gün önce ise haberi bile olmadan sonsuza kadar...

Genç kadın dolan gözlerine hâkim olmaya çalışarak ayağa kalktı. Yavaş ve sallanan adımlarla masanın üstündeki kargo kutusuna yöneldi. Kendinden geçmiş, ne yap-

tığını algılayamıyor, ne olduğunu anlayamıyordu. Dedesinin son isteği üzerine gönderilen kutuyu yorgun ve dolu gözlerle süzdü. Uzandı, kalbinin çarpıntısına hâkim olamayarak kargoyu açtı. İçinden çıkan kâğıt sicimle bağlanmış ahşap kutuyu gördü. Demek ki dedesinin son kutusu idi bu, son sırrı, gizemi... Kalbi tekrardan o küçük kızinki gibi pırpır etti seneler sonra ilk kez. Titreyen ellerle küçük ahşap kutunun kapağını kaldırdı. Kutunun içindeki küçük kızıl meşeden oyma kuşu bağrına bastı. Artık tutmuyordu bacakları, yere çöktü. Demek dedesinin ona mirası, son sırrı; unuttuğu o güzel, saf, temiz geçmişi, yıllar içinde öylesine kayıp gitmiş mutlu çocukluğu idi. Kendi duygularının selinde boğulurken bakışlarını o küçük kuşa çevirdi. Kuşun üstüne dedesinin el yazısı ile kazanmış sözcükleri okudu artık tutamadığı göz yaşlarının sel gibi akıp taşıdığı gözleriyle:

” En değerlime...”

Elimde Kalanlar

dönüm

Deniz Can

Hislerim var anlatamadığım, anılarım var yazamadığım; sesler, renkler, duygular... Âşıklar, kafası karışmışlar, hayatı öğrenmeye çalışanlar, mitolojiler, ressamalar, yazarlar, çöpe atılmış hayaller, duyulması, görülmesi, görüldüğü söylenmesi yasaklılar, yaratıklar, konuşan hayvanlar hepsi kafamın içinde yaşıyor. Varlıkları beni terk etmiyor, onlarınki bana kendiminkini sorguluyor, üstüne üstlük her geçen gün yenileri katılıyor aralarına. Diyorum onlara “Eee iyi hoş da ben sizinle şimdi ne yapacağım?”, bulamıyorum; “Sizinle ne yapabilirim?”, yok, cevap yok. Sizin hikâyeleriniz olmalı, diyorum; izin verecekler mi yaşamanıza? Çekiniyorum sizi sayfalarda yaşatmaya. Ama hakkınız yaşamak, varsın ne derlerse desinler. Hem doğrusunu söylemek gerekirse kafamdan da çıkın istiyorum. Kimi zaman beni öyle yoruyor, üzerime öyle geliyorsunuz ki... Bana zehrettiğiniz gece uykularının haddi hesabı yok, bilerseniz acıdınız belki. Yolculuğum ne kadar uzun, ne kadar zorlu olursa olsun sonunda karşımda hep sizi buluyorum. Kendi isteğim ve irademle size dönüyorum ama kimsiniz, neden benimlesiniz bilmiyorum. Bir bilsem, keşke, bir bilsem sizinle ne yapacağımı. Belki, derler ya dünyaya çivisi çıkmış, şu çivisi çıkmış dünyada bir yeriniz olur kalemim altında. Ben de güya kendimden bir parça bırakmış olurum; tüm açgözlülüğümle şu dünyada arsızca, sonu olmamacasına yaşamının bir yolunu bulmuş olurum. Hadi bir yolunu buldum da size sayfalarımdaya hayat verdim, kim arkamda duracak, söyleyin. Nasıl da gürültü ediyordunuz kafamda şimdi nereye kayboldunuz?

Canım sıkılıyor, zorluyorum; beni kıramıyorlar bitiyorlar yamacımda. Trende karşılaştığım konuşan kızıl tilki yanaşiyor, sırnaşıyor “Anlatacaklarım çok, biliyorsun.” diyor, “Hani bir tren vardı, insan-sız bir yolcu treni. Biz vardık o trende ve sen...”

Yalnız sendin insan olan. Sana bakan hayvanlardan rahatsızlığın gözlerinden okunuyordu.”, gülümsedim. Kadifeden bir yolda sevgilisini arayan biri ağlıyor karşımda, “O beni çok severdi, beni sevdiğinden yaptı ne yaptıysa.” Bazen yaka paça Ege’ye götürüyorlar beni. “Ne işim var oralarda benim?” dedimse de kaç defa, öteki seferlerde olduğu gibi dinletemiyorum kendimi, alışmışım artık. Bir profesörün oğlu yaşıyor Ege’de, babasıyla anlaşamıyor. “Her şeyi yapardım.” diyor “Tek bir sözü, onaylayan tek bir bakışı için...” “Canım” diyorum; “Dert etme bu kadar, yüksek bir tepe var, biliyorsun, oradan hiç gün doğumunu izledin mi?” Sahilde bir dede ve torununu görüyorum; “Dede” diyor küçük kız, içi irili ufaklı taş ve deniz kabuklarıyla dolu hasır şapkayı büyük bir övgü beklemişcesine yaşlı adama doğru uzatarak “Bak topladıklarına!” Kız, o gün ilk defa deniz kabuklarının büyükçelerinin denizin şarkısını nasıl da hatasız, nasıl da ustaca söyleyebildiklerini öğrenecek.

Beni ürkütüyorsunuz bazen. Sizi nasıl yazacağım ben, bana bu yetkiyi nasıl verebilirsiniz? Ya sıkılırsam ya yarıda kalırsa hikâyeleriniz ya gerektiğinden uzun ya da kısa olursa ne yaparım ben o zaman? Renklerin, seslerin, kokularınız ne işime yarayacak, kimin işine yarayacak? Ama siz de biliyorsunuz, ben kendimi tutamam, yazarım sizi. Bunun içindir gelmeniz belki bana, buldunuz kendinize böylesini tabii. Bu kadar acımasızlık kabul edilemez de ne yapmalı, başka türlü süneni bilmiyorum. Yazılarımda kendinizi seversiniz sevmesiniz, orasını bilemem. Yine benimle kalanlarınız olacaktır, belki yazıya geçtiklerinde bile. Olsun, canınızı sıkmayın. Dost değil miyiz biz onca yıllık? Dostlar arasında darılmaca gücenmece olmazmış bir kere. Yolun sonunda elimde kalanlar hep siz olacaksınız, ben de ne sizinle ne de sızsiz yapabileceğim.

Kaybedenler

Hayat dediğin denizin ortasında çırpınıp duruyorsun
Denizdeki bütün dalgalarla beraber
Kâh şahlanıyor kâh boğulacak gibi oluyorsun
Aşağıda kaç kez çırpındın söyle
Kaç kez tutmayacak gibi oldu ellerin, ayakların
Kaç kez yetişmeyeceğini düşündün nefesinin
Yukarı çıkmaya, birkaç dakika daha kafanı suyun üzerinde tutabilmek için
Ben söyleyeyim "Çok, hem de ne çok!"
Batıp çıktığın dalga diplerinde
Sesini sadece sen duyuyorken
En çok yardıma muhtaç olduğun an tek başına kaldığını
Evet, ben biliyorum
Ve biliyorum, her zamanki gibi
Bir dalga darbesiyle şaha kalktığın her an
Yeniden unutacaksın dalgalarla boğuşmayı
Hiç inmeyecek gibi hissedeceksin
Bir daha hiç boğuşmayacak
Boğuşmak zorunda kalmayacak gibi...
Ama hayır
Yanıldığını sen de biliyorsun
Ama yine de unutacaksın yüzmeyi
Kolların unutacak, bacakların unutacak

En çok da kalbin, sen unutacaksın
Ve tam o an bir daha dibe batacaksın
Çaresiz, yalnız...
Hâlbuki tepede de yalnızdın
Hep can çekişirken mi gelir insanın aklına yalnızlık?
Neyse, boşver
Sen çırpınmaya devam et
Belki bir gün tepede kalabilirsin sonsuza dek
Sen de inanmadın değil mi?
Yalan da ondan
Bu yarışın bir kazananı yok
Herkes kaybetmeye mahkûm
Ve bir gün gelecek
Korktuğun gerçekleşecek
Kolların yüzmekten, kalbin ise dayanmaktan yorulacak
Dayanamayacaksın, kimse dayanamazdı zaten
Usluca batarken göreceksin bütün kaybedenleri
Kazananı olmayan yarış mı olur?
Olacakmış, öğreneceksin
Ve kaybedenler yığınınına bir yenisini eklenecek
Deniz bir sonraki yarışmacıyı seçmek için sabırsızlanıyor
Umudu olan bütün insanlar bekliyorlar sırada tek tek
Ve her biri
Ama istisnasız her biri başa çıkabileceğini düşünüyor
Ne saflar, değil mi?

Yiğit Ömer Konuk

Kırlangıç Mektupları

dönüm

Aysima Gezgin

Eylül ayında bir akşamüstüydü. Tuzlu bir deniz meltemiydi İstanbul'un kumral saçlarını okşayan. Ne güneşliydi gökyüzü ne de büsbütün karanlık. Onun dünyasında yıllardır her saniye gün batıyordu. Geniş omuzları hafifçe kambur, adımları artık titrek ve yıldı. Her adımında, bastığı her bir kaldırım taşının yaşanmışlığını da vuruyordu sanki sırtına. Uzun zamandır kovaladığı son umut ışığını da az sonra söndürecekti. Eski ceketinin bir düğmesinin hayatı pamuk ipliğine bağlıydı denebilirdi, nasırlı parmakları ceketinin cebindeki ahşaptan oyulmuş kırlangıç biblosunun zarif kanatlarıyla oynuyordu.

İstanbul, sonbaharın ta kendisiydi o gün. Sararmış, dalından kopmuş yapraklar kendi sessiz ve hışırtılı şarkılarını söyleyerek süzülüyor, henüz dinmiş bahar yağmurunun şehrin kucağına bıraktığı ılık esinti ve toprak kokusu hissetmeyi bilen ruhlara bir küçücük duygu bahşediyordu. Hayatın tekdüzeliği siyah beyaz olur, derlerdi oysa şimdi tekdüzelik değil; bitmek bilmez bir hüznün hâli vardı üzerinde. Hayat tüm sıcak renkleriyle boğuyordu onu yalnızlığa. Bir eylül yalnızlığıydı bu.

Bir sonbahar yaprağı gibi solmuş, daha dalından koptuğu an bir rüzgârla un ufak olmuş, savrulmuştu sanki şehre. Takvim kenarına öylesine yazılmış bir şiir gibiydi. Ağzında sabah çayının bıraktığı tuhaf metal tadı ve sağ elinde parçalarcasına sıkı sıkı tuttuğu iki sarı zarfla Emirgan'ın Arnavut kaldırımlı, dar yokuşlarını tırmandı. Koca İstanbul... Koca, tıpkı kendisi gibi yaşlı İstanbul!

Kimine umut, kimine aşk, kimine para bahşetmişti de ona bir tek arkadaş verememişti. O da düşünmüş taşınmış, bundan aylar önce yalnız kalabalıkların kalabalık yalnızlıklara karıştığı sokaklarda dolaşarak şehrin ve yüreğinin yalnızlık duygusuyla baş edebilmek için bir çıkış yolu ararken bir sahafın önüne geldiğinde bulmuştu yeni oyununu. Onun gibi bir insan olmalıydı, yüreği yalnız ve biraz hüznü, çok özel bir dost! Bir dost bulabileceğine dair tek ümidi, yıllardır göremediği kırlangıçlardaydı. Denizci olduğu yıllarda ona yol gösteren, o zamandan beri özlediği arkadaşları kırlangıçlarda...

Mektup oyunu da işte böyle başlamıştı. Ceketinin iç cebinden kalemini çıkarması, özenle yazdığı mektubu sarı bir zarfa yerleştirmesiyle ilk mektup tamamlanmıştı artık. Her gün yazdığı mektupları rastgele bir sahafa, güzel bir öykünün arasına bırakıp geri dönmek içindeki yalnızlığı bir an olsun dindirmiş, onun için bir rutin hâline gelmişti. Başta eğlenceliydi tabii fakat geri dönüp de bıraktığı tüm mektupları renkleri solmuş, okunmamış ve en az kendisi kadar yalnız hâlde bulunca bu işe buruk bir yürek ve kırılmış umutlarla devam etmesi gerekmişti. Yine de inanıyordu, bir gün o mektupların birinde ona eşlik edecek bir dostun cevabını bulacaktı. Ve o gün geldiğinde, İstanbul'un dar sokaklarından, yalnızlığın karanlığından çıkıp kırlangıçların dans ettiği özgür bir dünyaya adım atacaktı.

Ümitsizliğe her kapıldığında yanından ayırmadığı kırlangıç biblosuna giderdi elleri. Kanatlarını okşar, yalnızlığından kurtarılmayı beklerdi. Kırlangıçları izlemek yüreğini eskiden de böyle hafifletirdi, biliyordu bu güzel kuşların kendisi gibi denizcilere yardımlarını. "Evine geldin!" demektir bir kırlangıcı süzülürken görmek. "Evine geldin. Geç, geç haydi içeri! Hoş geldin..." İstanbul'un dar sokaklarında dolaşırken, eski binaların yıpranmış duvarları arasında kendini kaybederken, kırlangıçların özgür kanat çırpışlarıyla yükselen şarkıları bağlıyordu onu yaşama. Böyle böyle aylarca devam etmişti mektuplarına, kulaklarında kırlangıç ezgileriyle... Fakat mektupları cevapsız kaldıkça yeni mektuplar yazmaya gücü yetmemiş, o çok sevdiği kuş ezgileri unutulmaya karar vermişti. Önce mektup kâğıtlarının kenarına çizdirilen kırlangıçlar yok olmuştu, sonra özenle işlenmiş yazılar... En son da her zarftan dışarı bir yasemin kokusu gibi sızan ümit terk etmişti mektupları. Bir denizcinin kaba elleri, sahip oldukları yegâne zarafeti de kaybedip mektup yazmaya daha fazla yanaşmazlarken tek başlılığını kabullenmeye başlamıştı adam da. Şimdi toparlanma zamanıydı, bıraktığı tüm mektupları kendine saklayıp yalnızlığı benimsemek, henüz hiç görmediği hâlde eskilerden beri tıpkı bir kırlangıç gibi tanıdığı mektup dostuna veda etmek şarttı. Belli ki ya birbirlerini bulmaları imkânsızdı ya da koca dünyada onun için yaratılmış bir arkadaş hiç olmamıştı...

Son üç mektup düşmüştü bugünün payına, dış dünyaya yalnızlığını haykırdığı lakin kırlangıçlara bile sesini duyuramadığı son üç mektup. İkisi elindeydi, biriyse en sevdiği öykü kitabının en sevdiği sayfasında. Adımlarını pergel gibi açarak hızlı hızlı katettiği dar sokakların sonuna gelmişti, ona ait son parça tam önünde durduğu sahaftaydı işte. Yavaşladı, omuzları biraz daha düştü. Biraz midesi bulandı, çokça da yüreği. Salanan adımlarla girdi dükkâna, ilk mektubunu arasına bıraktığı kitabın yerini eliyle koymuş gibi buluverdi. Hâlbuki çok emindi; bu mektubu eliyle değil, ümitleri ve hayalleriyle koymuştu oraya. Görünüşe bakılırsa kitaba o, bıraktığından beri el değmemişti; sayfaların arasındaki şişlik de bunun kanıtıydı. Eli cebindeki küçük kırlangıca gitti fakat bu kez bir yerine iki parçaya dokundu parmakları. Minik bibloyu cebinden çıkardığında zarif kanatlarından birinin koptuğunu fark etti. Ona da aynen böyle olmuştu işte; kanadı kopmuştu, uçamıyordu, uçamayacaktı. Yavaş yavaş dizleri üzerine çöktü, elindeki kitabı tek ve son arkadaşından ayrılıyormuş gibi göğsüne bastırdı, yalnız ruhunun tesellisi gibi sarıldı sıkıca. Kırgın bakışlarına kesik nefesleri ve yorgun vücudu da eklendiğinde tam arkasından bir ses duydu:

—Amca, iyi misiniz? Allah Allah, duymuyor ki adam! Ne yapacağız? Sen şu kolundan tut da kaldıralım hadi."

Kendisine yaklaşan dükkân sahibi ve müşterileri görünce hızla ayaklandı, iki adım geri çekildi. Bunu yaparken kucağındaki öykü kitabını yere düşürdüğünü ancak kitabın ahşap zeminle buluştuğunda çıkardığı tok sesle fark edebildi, korkudan unuttuğu derdini yine hatırlamıştı bu sesle. Ancak... O da nesiydi? Kitabın ucundan görünen zarfın ucu, kendisinininkiler gibi sarı değil, maviydi! Mümkün olabilir miydi, biri onun ilk mektubuna cevap vermiş olabilir miydi? Eğildi, delice titreyen elleriyle mektubu aldı, düzgün göremeyen dolu gözlerine yaklaştırdı. Bir cevaptı bu, yalnızlığı nihayet son buluyordu. Adımları yine titrekte ancak bu kez heyecan ve şaşkınlık doluydular. Sahaftan çıkarken arkasından konuşulanlar bir uğultuya dönüşmüştü bile.

Bir süre nereye gittiğini bile bilmeden elindeki mektubu havada sallayarak hoplaya zıplaya do-laştı öylece. Gördüğü herkesle tanıştırdı mektu-bunu:

—Bakın! Arkadaşım bu, benim. Siz de bakın, bana gelmiş, bana yazmışlar! Benim de arkada-şım oldu artık!

—Ay, ne tatlı, ne komik adam baksanıza!

—Bırak yahu, deli herhâlde. Baksana bir elinde tahta parçası, ötekinde yamuk bir kâğıt! Düşkün bu adam düşkün!

Adımları artık duramıyor; tüm şehri, tüm dünya-yı coşkuya boğuyordu. Ancak henüz en büyük şaşkınlığını yaşamamıştı. Duyduğu seslerle başı-nı göğe kaldırdı, bir kırlangıç sürüsü geçiyordu üzerinden! Bugüne kadar duyduğu en güzel kır-langıç şarkısıydı söyledikleri. Kahkahalar atma-ya başladı, bağırdı gökyüzüne:

—Teşekkür ederim dostlarım, çok teşekkür ede-rim!

Bir kırlangıç gölgesi düştü önce mektuba, sonra adamın bembeyaz saçlarını okşadı. "Önemli değil!" demekti bu, biliyordu adam. Elindeki bib-loya da teşekkür etti; yalnızlığı boyunca ona eşlik ettiği, kırlangıçları ve mektupları bulmaya yardım ettiği için. Etrafına ilk kez dikkatli bakma fırsatı olduğundaysa tüm adımlarının onu deni-ze çıkardığını fark etti. Yıllarca karaya ulaşacağı-nı müjdeleyen kırlangıçlar, onu bu kez uçsuz bu-caksız, özgür denize getirmişlerdi. Güldü kendi kendine.

"İşe bak, hani mektupları güvercinler getirirdi? Benimkini ulaştırın bu güzel kırlangıçlar oldu."

O an, görmeyi bilen hiç kimse tarafından unutul-madı; özenle çizilmiş bir mektup puluna dönü-ştü. Mektupları insanlar ulaştırırdı ya birbirleri-ne; bu kez kuşlar mektupları, mektuplar insanla-rı kavuşturdu denize...

Umut

dönüm

Buğra Aslantürk

Türkiye yüzyıla çok hızlı girdi. Ekonomik canlanma, reformlar, beraberinde gelen entelektüel heyecan, umut veren kültürel gelişmeler... 80'lerin ortalarında Türkiye'ye giren ve piyasada rakibi olmadan tekelleşmeye giden Amerikan kültür emperyalizmi araçları yüzünden ölümden dönen Türk sineması da bu durumun vesilesiyle ayağa kalkmaya başladı. "Tabutta Rövaşata" (Derviş Zaim, 1996), "Kaç Para Kaç" (Reha Erdem, 1999), piyasaya bomba gibi düşen "Eşkiya" (Yavuz Turgul, 1996) ve hepimizin sevgilisi "Masumiyet" (Zeki Demirkubuz, 1997) gibi filmler hem yeni yönetmenlere piyasadan bağımsız filmler çekmeleri için cesaret veriyor hem de Kültür Bakanlığında sinemaya daha fazla bütçe ayrılmasına yol açıyordu. Bu filmler -hepsi olmasa da halk çapında da destek buldu, öyle ki Eşkiya (Biraz torpillidir, Warner Bros Türkiye tarafından desteklenerek büyük bir bütçeyle çekilmiştir.) o güne kadar Türk piyasasında ne yerli filmlerde ne de yabancı filmlerde görülmüş bir seyirci sayısı yakalamıştır (2 milyon 571 bin 474). 2000'lerde bireysel atılımlar devam etti, yönetmen sineması büyüdü. Nuri Bilge Ceylan ile birlikte ilk kez Türkiye'den bir yönetmen Cannes'da kalıcı yer edindi. Türk yönetmenler iyiden iyiye dışarıda tanınır hâle gelmeye başladı, yüzyılın en iyi yönetmenleri listelerine bizden mutlaka birkaç isim girer olmuştu. Bu kadar kısa sürede bu denince fazla "isim" üretmiş ve bunu nispeten düşük bütçeyle yapmış bir ortam vardı.

Piyasaya çıkan isimlerden kuşkusuz en dikkat çeken Ahmet Uluçay'dır. Ahmet Uluçay'ı diğerlerinden ayıran şey potansiyeliydi. Türk sinemasının

da kendi farkını, zekâsını, sezgisini ve orijinal dokusunu bu kadar baskın şekilde hissettiren bir yönetmenle karşılaşmak zordur. Tarih göstermiştir ki ışık saçan bir potansiyel, çelikten irade ve karşı konulmaz bir tutku birleştiğinde böyle bir sinema dehasının dünyada sinema anlayışında ve anlatısında yıllar sürecektir bir etki bırakması işten bile değildir.

Şimdi diyeceksiniz ki: "Ben 'Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak' adlı filmi izledim, hiç de ahım şahım bir şey yoktu.

Basit, sıcak bir köy filmi. Yani bu adam mı dünya sinemasının seyrini değiştirecek, jenerasyonlar boyunca kendini hissettirecek? Afaki sallama!”. Peki. Yavaş, yavaş filmi parçalayalım. Ana fikri yönetmen nasıl anlatmışla başlayalım.

İskelet Anlatı

Ana fikir umutlu olmak, hayaller kurup onların peşinden koşmak diyelim. Standart bir umut hikâyesine bakalım: Ana karakter yola çıkar, donanımsız ve güçsüzdür. Bir kıza âşık olur ama kız yüz vermez. Lakin karakterin bir hayali vardır, tutkuludur ve sıkı çalışır. Başarısızlık üstüne başarısızlık yaşar ama en son başarır ve hayaline ulaşır. Filmin başında âşık olduğu kıza da beraber olur. Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak bu şablona yüksek oranda uyar gibi gözüküyor ama değil. Ana karakterimiz arzuladığı hiçbir şeye ulaşamıyor: Usta başarısız oluyor (Hayatı boyunca başarısız olmuş), tam başarılı olmuşken Deli Ömer projeksiyon cihazını parçalıyor, filmleri darmadağın ediyor.

Hiçbir şeyle kalıyorlar ve Nihal de kasabadan taşınıyor. Film sonunda ana karakter sadece ahırda hayalleriyle ve sinemayla kalıyor. Belki başarı olarak nitelendirebileceğimiz şey son sahnede karakterlerin hayatlarıyla sinemalarının bir olmasıdır; bu, film boyunca tekrarlanan bir mesajdır (İlk sahne, fırın sahnesi, gölge oyunu sahnesi, son sahne...). Ahmet Uluçay da röportajlarında bunu

hep belirtmiş, bu olduktan sonra gerisinin geleceğine inanmış. Yani yönetmenin kendi anlatacağı bir mevzu var, ana fikir Ahmet Uluçay’ın hayatından olmakla beraber evrensel bir yanı da var. Tik atalım. Yan anlatılara da bakalım öyleyse.

Sinema ve Büyüme

Ana karakterimizin büyümez olma özelliği göze çarpar. Tecrübe kazanır, daha akıllı olur ama sinema aşığı bir “çocuk” olarak kalır. Ustasının “Karpuz kabuğundan gemiler yaparsan çabuk inersin.” sözlerine karşılık hâlâ sinemanın peşinden koşar, bırakmaz. Kasaba yolunda, ustasının karpuz tezgâhında, ahırda, manzaralarda sinema arar. Bu filmde el kamerasıyla yürünen sahnelerde kullanılan lens itibarıyla biçimsel anlamda da zemine oturur. Usta iflas ettikten sonra mallarını toptan vermek zorunda kalması gibi ciddi bir durumda bile Recep kamerasını açar, farklı açılardan ustasının trajedisini çeker. Hayat sinemadır, umut sinemadır, hayal sinemadır. Sinemacının büyümesi, bunu anlaması ve benimsemesidir.

Köydeki Dogmatizmin Eleştirisi

Annesi Recep’in filmlerini yakmaya götürürken fırındaki manzaraya tanık oluruz. Örneğine ancak sürreal filmlerde karşılaşabileceğimiz ilginç bir ürkütücülükte ayın tarzı bir etkinlikle izleyiciyle buluşturulur. Kadınlar kulak yakıp onları fırına sürmektedir; bu sahne açıkça köylerdeki dinlemeye ve anlamamaya, ön yargılı olmaya dem vurmak sayılır. Tekrarlı hareketlerle fırına kürek sürüp çeken kadın belki köydeki belki de ülkedeki durumu kompakt bir şekilde açıklar. İşte böyle bir ortamda Recep’in hayalleri annesi tarafından fırına atılır ve film rulolarının yanarken sönüşünü izleriz. Ayrıca yönetmenin uzun metrajda asıl ekrana koymak istediği üslubu da hissederiz. Ahmet Uluçay bu şekil bir anlatımı önceki kısa filmlerinde göstermiş aslında, Exorcise (2000) en iyi örnek sayılabilir. Peki ben Türk sinemasının tarihinden bahsederken birden Ahmet Uluçay’a niye bu kadar önem verdim? Ahmet Uluçay dağınık hâlde bulunan Türk sinemasına bir kimlik kazandırabilirdi.

Bunu Türk kültürünü dünya kültürünün bir parçası hâline getirerek yapabilecek kadar da vardı. Malesef 30 Kasım 2009'da ikinci uzun metrajı "Bozkırda Deniz Kabuğu"nun çekimleri sırasında zatürreye yakalanıp hayatını kaybetti. Böylelikle hem Türkiye hem de dünya yeni bir Bunuel'ini devrimini yapamadan kaybetti. 2010'lu yıllarda yeni sinemacı türemez olmuştu. Türk ulusunun ürettiği eserler uluslararası alanda birkaç sözleşmeli salon hariç gösterilmiyordu. 2018'den sonra eserlerimiz iyice kimliğini kaybetti, yönetmenler kendinden uzaklaştı. En iyi oyuncu ödülleri dışında ödül alamaz olduk. Sinemamız kurak günlere girdi. Ülke bazında değil, garip bir şekilde dünya sinemasında bir demans yaşanıyor. Bunun çözümü yine Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak'ta saklı. Büyük yönetmenlerin, Ozu'nun, Fellini'nin, Kiyarüstemi'nin, Bunuel'in, Bergman'ın, Kurosawa'nın, Uluçay'ın ortak fikri nedir? Evrenselliğe yerellikten veya bireysellikten ulaşılabileceği fikri. Bir filmi yaparken festivallerin neyi beğeneceği düşünülmemelidir, kimin hoşuna gideceği düşünülmemelidir, ben bunu nasıl satardım düşünülmemelidir.

Ben kendimi en iyi ve kendime özgü nasıl ifade ederim diye düşünülmemelidir. Günümüz Türk kısa filmlerine bakarak 5 yıl sonra ne göreceğimizi tahmin edebiliriz. Müthiş bir taklitçilik ve yapaylık var. Yani sen Boğaziçi Üniversitesinde felsefe okumuşsun, hayatında köy görmemişsin. Belki babaannen ölmüş, o sıra gitmişsin ve köye girdiğin ilk beş dakı-

kada cehennemde yaşadığını düşünmüş ve kendinden nefret etmişsin hatta dedenin cenazesine "meşguliyet" sebebiyle gitmemişsin. O insanlar ne yer ne içer bilmiyorsun, ne zaman uyur ne zaman dışarı çıkar bilmiyorsun, nasıl konuşur ne düşünür bilmiyorsun. Buna rağmen dışarıdaki birkaç festivale kısa filmini pazarlamak için uzaktan gördüğün köyün kültürünü kullanıyorsun.

Bir aşk filmi çekiyorsun orasını Kieslowski'den burasını Leos Carax'tan... Diyalogların ve oyunculukların berbat, "Yabancı saftır, anlamaz." diye koyuyorsun altyazın tam anlamını karşılamıyor. Kendi filmi tanımamayı bırak sen kendini tanıımıyorsun. Konularını tekrar ediyorsun: feminizm, merkezden uzaklık, feminizm, merkezden uzaklık... Çıkıyor, Twitter'dan bulduğun cümlelerle her şeyi eleştiriyorsun. Binlerce kullanılmış sekansı bir kez de ben kullanayım diyerek kullanıyorsun. Hadi biraz uzaklaşıp yakın kültürlerin sinemasına bakayım diyorum, onlar da Yunan'dan çaldığı hikâyeyi bana satıyor. Yahu senin halk kahramanların, destanların yok mu? Senin yaşadığın bir şeyler yok mu? Hep aynı şeyler!

Öyle gözüküyor ki sinemanın beyin ölümü gerçekleşmiş, geçmiş öğretiyi hatırlayıp geleceğe uyarlayacak ne yetenek ne de istek var. Yine de Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak'ın hatırına sinemaya güveniyor ve bu seyri değiştirecek o yönetmeni bekliyorum.

Yolumuzu Aydınlatan Fener

dönüm

Kartal Bora Önat

Edebiyat, her insanın tanıştığı ilk sanat dalıdır. Daha bebekken dinlediğimiz annemizin güzel sesi ile söylediği ninniler, farkında olmadan edebiyatla ilk karşılaşmamızdır aslında. Hayatımızın her basamağında karşımıza çıkan her duyguyu, düşünceyi anlatabileceğimiz en güzel dil aracıdır edebiyat.

Peki; bugün nasıl oluyor da edebiyattan bu kadar uzağız, doğrusu hiç anlamıyorum. Ninni ile başlayan yolculuğumuz nihayetinde bir ağıt ile sonlanmıyor mu? Doğumla ölüm arasında geçen hayatımız da edebiyatın ta kendisi. Bugün biz gençlerin edebiyatı öğrenmeye, en önemlisi de millî edebiyatımız olan halk edebiyatını öğrenmeye, daha çok ihtiyacı var. Günümüzde özellikle internet ve sosyal medyanın olumsuz etkileri sonucunda kimlik arayışına itilen ve öz kültüründen yavaş yavaş uzaklaşmaya başlayan biz gençler için doğru yolu gösteren bir rehberdir halk edebiyatı.

Halk edebiyatı; sadece insanı, duygularını ve davranışlarını anlayabileceğimiz bir alan değildir. Aynı zamanda insanın tarihî yolculuğunu, kültürünü, dilini, yaşayışını, üstün zekâsını görebileceğimiz; insanı hem eğlendiren hem de bilgilendiren bir edebiyat alanıdır. Halk hikâyeleri sadece bir eğlence aracı değil; aynı zamanda kültürümüzün, tarihimizin bir yansımasıdır. Örneğin bugün Oğuzların yaşayışlarını, kültürlerini, dillerini öğrenebileceğimiz ilk kaynak Dede Korkut Hikâyeleridir.

Bu hikâyeler, tarihin sanatla buluştuğu noktadır. Oğuzların, Anadolu'da var olma mücadelelerini,

Oğuz beylerinin boylarını nasıl yönettiklerini, yazılı olmayan kurallar bütünü olan Türk töresini, boyların nasıl savaştıklarını, Türklerin coğrafya değişse bile Orta Asya'dan getirdikleri geleneklerini, yaşam tarzlarını, kıyafetlerini öğrenebilmemiz adına son derece önemlidir.

Dede Korkut Hikâyeleri, bugün toplumumuzun ilkokul sıralarında tanışması gereken bana göre ilk yapıttır. Sadece tarihimizi değil; aynı zamanda nasıl bir aile yapısına sahip olduğumuzu gelecek nesillere göstermenin yoludur. Türk toplumunun aile yapısını, eşlerin birbirine duyduğu saygıyı, çocukların anne-baba ve kardeşlerine verdiği değeri, zorluklar karşısında ailenin kenetlenmesini ve birbirine bağlılığını, kadının aile içinden başlayarak içinde bulunduğu toplumda söz sahibi olmasını ve kendi haklarını savunabildiğini gördüğümüzde bugün toplumumuzun yaşadığı birçok problemin çözümü de kolaylaşacaktır.

Halk edebiyatımız, sadece Dede Korkut'tan ibaret değildir elbette. Türküler, ninniler, masallar, destanlar, maniler ve daha birçok ürün, Türk halkının tüm yaşantısını gözler önüne serecek birer tarihî belgedir aynı zamanda. Duyduğumuzda tüylerimizin diken diken olmasına neden olan Çanakkale Türküsü, Kastamonulu gençlerin Çanakkale Savaşı'nı en yalın hâliyle betimleyen, edebiyatımıza bırakılmış eşsiz bir belge değil midir?

Çocuk ruhumuzu gerçek dünyanın dışına çıkararak hayal gücümüzü ve soyut zekâmızı geliştiren, masallar olmuştur her zaman.

düşünmemizi sağlayacaktır.

Buraya kadar anlattıklarımın edebiyatın bize sadece bilgi vermesi gerektiğini savunduğumu düşünenleriniz olmuştur. Tabii ki edebiyat bizi eğitecek ama aynı zamanda bizi eğlendirecektir de. Bunların başında şüphesiz tiyatro gelir. Bizde tiyatro; gölge oyunuyla başlayan yolculuğunu orta oyunu, meddah ve köy seyirlik oyunları ile devam ettirmiştir. Daha televizyon ve radyo gibi geniş kitleleri eğlendiren araçların olmadığı dönemde insanların eğlenmesini sağlamış, toplumumuzun mizah yönünü güçlendirmiştir. Tiyatrolarımız aslında bizim fıkralarımız gibidir. Güldürmeyi amaçlar gibi görünse de güldürürken de düşündürür.

Doğrunun ve iyinin yanında olan masallar, ideal bir insanın yetişmesinde başrol oynamıştır. Keloğlan'ın fakir anasıyla hayata tutunuşu, onu hiç yanından ayırmaması, doğru bildiğinden asla şaşmaması, her durumda hazırcevaplarıyla herkesi etkilemesi ve haksızlığa boyun eğmemesi verdiği mesajı alabilenlere kazandırdığı erdemler olmuştur.

Masallarla gelişen hayal gücümüz, daha sonrasında sözü güzel söylemenin verdiği hazza evrilecek; bazen iki satırın altındaki yüzlerce sayfalık gizemi, felsefeyi görmemizi sağlayacaktır. "Her nesnenin bir bitimi var ama/Aşka hudut çizilmiyor Mihriban." diyen Abdurrahim Karakoç gibi bir halk ozanının maddeyi sorgulaması dolayısıyla bize de sorgulatacak, bazen de Yunus Emre'nin "Ete kemiğe büründüm/Yunus diye görüldüm." dizeleri koskoca bir tasavvuf düşüncesini bizlere aktaracak ve üzerinde

rür. Günümüz güldürü anlayışında mizahın çoğunlukla basit ve bel altı espriler ile sağlandığı düşünüldüğünde geleneksel tiyatro ve fıkralarımıza sahip çıkmak ve genç nesiller ile buluşturmak, popüler kültürün yozlaştırıcı etkisini azaltmada katkı sağlayacaktır.

İşte tüm bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda ilk öğrenmemiz gereken edebi türler şüphesiz ki halk edebiyatı ürünleri olacaktır. Bugün ister bilgilenmek ister eğlenmek amacıyla olsun başvuracağımız ilk kaynak annelerimizin, babalarımızın, dedelerimizin hafızasına kazınmış halk edebiyatıdır. Sadece onu öğrenmek değildir sorumluluğumuz, aynı zamanda onu gelecek nesillerle de buluşturmak. Sonuçta halk edebiyatı; toplumumuzu yozlaşmaktan kurtaracak, onun yolunu aydınlatacak bir fener olacaktır.

"Dilimizin Zenginlikleri Projesi" kapsamında düzenlenen Hikâye / Deneme Yarışması Birincisi

Sefer Vakti Yaklaştı

Sefer vakti yaklaştı arefesi bugündür
Cenkten ırak kalmış Türk, gurbet elde sürgündür
Kavuşmak anı geldi şimdi Türk'e düğündür
Haydi titre, kalk, bir bak! Zafer hakır muhakkak

Alem habersiz kaldı edepten ve hayâdan
Çık ve tekrar örnek ol! Uyan artık rüyadan
Sen kendine gelirsen zulüm kalkar dünyadan
Haydi titre, kalk, bir bak! Zafer hakır muhakkak

Bak nicedir cehalet aldı başını gitti
Tek mirasın adalet, o da sonunda yitti
Mazlum kanı döküldü! Rahat zamanı bitti!
Haydi titre, kalk, bir bak! Zafer hakır muhakkak

Sen uyurken insanlık, insanlığı tüketti
Gökler duaya doıdu, Tanrı vaadi yetti
Dün burada bir mazlum yine senden söz etti
Haydi titre, kalk, bir bak! Zafer hakır muhakkak

Erdem Çağlı

Fransız Toplumuna Bir Hiciv

dönüm

Elif Demir

Kibarlık Budalası, orijinal ismi Le Bourgeois Gentilhomme olan, Kral XIV. Louis'in özel isteği üzerine Moliere tarafından yazılan beş perdelik bir oyundur.

Padişah IV. Mehmet, Süleyman Ağa'yı Fransa'ya elçi olarak göndermiş, Süleyman Ağa ve heyeti ise ihtişamlı kıyafetleri dolayısıyla Osmanlı Sadrazamı zannedilmiş ve muhteşem bir törenle karşılanmıştı. Ancak Süleyman Ağa sarayın ihtişamını ve kralın kıyafetlerini küçümsemiş, beklenen hayranlığı göstermemişti. Bu durum üzerine XIV. Louis'in Moliere'den Türkleri aşağılayan bir oyun yazmasını istediği rivayet edilir.

Her ne kadar XIV. Louis, Moliere'e Kibarlık Budalası'nın kendisini en çok güldüren oyunu olduğunu söylemiş olsa da Moliere, Osmanlı'yı gülünç duruma düşürmek için yazdığı Kibarlık Budalası'nda tamamıyla Fransız geleneklerini, soyluluk düşkünlüğünü komik bir dille hicvediyor.

İkiyüzlülük, sahtekârlık ve bencillik oyununda kibarlık ve soyluluk düşkünlüğünün yanında işlenen temaları oluşturuyor.

Cahil ve saf bir burjuva olan Mösyö Jourdain'in kibarlığı öğrenerek ve adeta soylu taklidi yaparak soylular sınıfına geçeceğini zannetmesi ve bunun için de müzik, dans, kılıç, felsefe eğitimi almasıyla düştüğü gülünç durumlar konu alınmıştır.

Mösyö Jourdain'e "kibarlığı" ve "soyluluğu" öğretmekle yükümlü olan müzik, dans, kılıç ve felse-

fe hocalarının da ne derece kibar oldukları tartışılır. Kendi aralarında hangi dersin en üstün olduğu konusunda kavga ederler ve Mösyö Jourdain'in yüzüne gülüp parasını almamın peşindedirler. İkiyüzlülüğü, bencilliği ve sahtekârlığı temsil eden bu hocaların Mösyö Jourdain'e inceliği öğretmenleri de oldukça komik bir durumdur.

İkiyüzlülüğü temsil eden diğer bir kahraman ise Mösyö Jourdain'in terzisidir. Terzi, Mösyö Jourdain'e gülünç ve uyduruk kıyafetler diken, çıkarıcı bir adamdır. Mösyö Jourdain kıyafetler hakkında şikâyetlerini dile getirir getirmeyen terzi, soyluların da bu şekilde giyindiğini iddia ederek Mösyö Jourdain'in zaaflarını kullanıp onu kandırır. Terzi de aynı hocalar gibi Mösyö Jourdain'i sömürmeyi amaçlar.

Mösyö Jourdain, kendisini soylu olma hayaline o kadar çok kaptırılmıştır ki Dorimene adlı bir markiz ile evlenme hayali kurar. Dorimene ile evlenmek istemesinin sebebi onun güzelliğine değil soyluluğa âşık olmasıdır aslında.

Mösyö Jourdain, Dorimene'e hediyelerini Dorante adlı sözde arkadaşı olan üçkâğıtçı bir adam yoluyla verir. Farkında değildir ki Dorante de Dorimene âşık ve hediyeleri kendi adına vermektedir. Sevdiği kadına, Dorimene'e, zengin gözükme amacıyla Mösyö Jourdain'den sürekli borç alan Dorante, borçlarını asla ödemez. Dorante'nin de Moliere'in hicvettiği ikiyüzlü, paracı insan tipini söylemek mümkündür. Hem Dorante hem Dorimene soylu özentisi Mösyö Jourdain'i küçümser.

Mösyö Jourdain'in soylulara özenmediği için hiç sevmediği eşi Madam Jourdain ise eşinin keçileri kaçırdığının farkındadır.

Beni en çok güldüren kısım ise Mösyö Jourdain'in kızı Lucile'in evliliği meselesi oldu. Sırf soylu olmadığı için kızını sevdiği gence, Cleonte'e, vermez. Soylu olma takıntısı içindeki Mösyö Jourdain, Lucile'i bir soyluya vermek istemektedir. Bu sırada Cleonte'nin uşağının aklına zekice bir fikir gelir. Cleonte, Türk Sultanı'nın oğlu rolüne bürünecektir. Uşak ise elçi rolüne girer ve Türk Sultanı'nın oğlunun kendi kızına talip olduğunu söyler. Ama bunun için de Mösyö Jourdain'i güya şövalye anlamına gelen "Mamamuşi" yapmaları gerekir.

Mösyö Jourdain Osmanlı'ya ait motifler içeren bir törenle Mamamuşi ilan edilir. Sözde derviş, müftü, dansçı ve çalgıcıların yer aldığı törende Mösyö Jourdain, müftü için rahle görevi görür. Bu beni güldüren ayrıntılardan bir tanesi oldu. Dorimene, Dorante ve Madam Jourdain de bu oyuna kanmış gibi yaparlar. Bu sayede Lucile ile Türk Sultanı'nın oğlu rolündeki Cleonte evlenir.

Moliere, dönemin toplum yapısını çok iyi incelemiş; gördüğü bencil, çıkarıcı, soyluluk düşkün, ikiyüzlü insan tiplerini oyununa taşımış ve bu tip insanları eğlenceli ve komik diliyle hicvetmeyi başarmıştır.

Bilmiyorum

dönüm

Nilay Abacı

Her yağmur damlasının kendine özgü bir hikâyesi vardır. Kimi bir okyanusa düşerken kimi o mucizevi yaratıcısını düşündüren, herkesin hayran kaldığı bir çiçeğin yaprağına serpiliverir. Kimisi gökyüzünden düşerken sadece anın tadını çıkarır, nereye varacağını bilemeden diğer damlalarla aynı şeyleri yaşayacağını zannederek o doğa ananın yalancı yüzüne kanıp her şeyden bihaber şekilde düşer. Ta ki o düştüğü yerin farkına varana dek... Kader de böyle değil midir zaten? Bizler sanki sadece bizim kararlarımız etkiliyormuş gibi hayatımızın tadını çıkararak yaşamaya çalışırken küçük bir nefesin bile bizi etkileyebileceğini unutuyoruz. Bazen o karmaşaya kapılıp hiçbir şeyin farkında olmadan kendimizi soyutluyoruz dünyadan. Sanki her şeye biz karar veriyor, sadece bizim istediğimiz oluyor gibi. Sonra bir gün geliyor ve sadece tek bir şey hayatımızı değiştiriyor. Ya da ona anlam yüklemeyi tercih ediyoruz. Çok imkânsız gibi geliyor da. Neyse daha fazla felsefi devam edemeyeceğim. Zaten benim huyumdur bu, bir başladım mı susmayı

bilmem. Küçüklükten beri anne ve babam bana ne kadar sus demişse o kadar konuşmuşumdur. Ne yapayım, elimde değil; fikirlerimi açıklamadan duramıyorum. İnsan değil miyiz sonuçta? Fikirlerimiz, duygularımız olmadığı sürece ne farkımız kalır cansız bir varlıktan?

Evet, yine saçmalamaya başladım değil mi? Siz okurları sıkmaktan başka neye yararım ki zaten, isterseniz şimdi okumayı bırakıp gidebilirsiniz. Zaten bendeniz sıkıcı adam ne anlatabilir ki sizlere? Başımdan geçen onca vukuata rağmen hâlâ matbaada masama oturmuş yazmaya devam ediyorsam bilin ki yazmaya olan tutkumdan ötürüdür.

Ha ne diyordum, evet yağmurlu bir sonbahar günüydü. Her zamanki gibi evden alelacele çıkmış toplantıya yetişmeye çalışıyordum. Herkes somurtkan suratlarla o güzel uykularından uyandırılmış, kurdukları cümlelerin yarısını algılayamadıkları bir şekilde masanın etrafında toplanmıştı. Toplantı odasına ani bir şekilde girişim odadaki herkesin dikkatini üzerimde toplamalarını sağlamıştı. Boş boş bakan gözlerin rutini hâline gelmiş akşama ne yiyeceğim düşünceleri odanın kapısında yüzüme çarpınca toplantının ne kadar manasız geçeceğini anlamıştım. Dün geceki sohbetimizden sonra da Ömer'i dinç bir şekilde görmek beni bir hayli şaşırtmıştı. Bilakis ben sabah zar zor uyanmış ve geç kalmıştım.

Ömer ile akşamları matbaadan çıktıktan sonra geç saatlere kadar çay içip muhabbet etmeyi âdet edinmiştik bir aydır. Sadece ikimizin bildiği bu ritüeli salı günleri yapıyorduk. İnsan onu anlayan birine ihtiyacı olduğunu anlamaz belki, ta ki onunla karşılaşana kadar. Ömer de benim tesadüfen karşılaştığım biriydi. Anadolu'nun küçük bir köyünden gelmiş İstanbul'a. Geleneksel bir Anadolu delikanlısı olarak ailesinin geçimini sağlamak için küçük yaşta çalışmaya başlamış, bir yandan da eğitimine devam etmiş. Eğitimini tamamladıktan sonra da büyük denizlere yelken açmak için İstanbul'a gelmeye karar vermiş. Rutin hayatını, ailesini ve sevdiğini bırakıp gelmiş buralara. Yeni bir dünyayı keşfetmek için, kendini hissetmek için ve daha iyi para kazanıp ailesine daha konforlu bir hayat yaşatabilmek için... Hani o herkesin fedakârlık yapması gereken bir düğüm vardır ya; kimisi bozmak istemez hiçbir şeyi, göze alamaz güvenli alanından çıkmayı kimisi de her şeyi kaybetmeyi göze alır ve yeni bir maceraya atılır.

İşte Ömer'in düğümü de buydu ve o, kendi rahatlığından fedakârlık etmeyi göze almıştı. Kızın adı Gökçe'ymiş, adı gibi zarif. Kararını açıkladığında git, demiş arkana bakmadan düşünmeden git, beklerim ben. Beklerim ben... Ne kadar da kendinden emin bir cümle değil mi? O gönlündeki kıvılcımı alevlendiren ve cesaret veren sözden sonra Ömer'i ne tutabilirdi ki? Tutmamış da zaten; atlayıp bir bavul, bir paltoyla gelmiş buralara. Şimdi de içindeki o hissetmemeye çalıştığı korkuyla yaşama tutunmaya çalışıyor. Daha fazla para kazanıyor ve ailesinin geçim derdini ortadan kaldırıyor, mutlu ama uzakta, gurbet ellerde...

Dünkü konuşmamızda biraz daha bahsetti ruh hâlinden. Dediklerini birebir aktarayım: "Zaman geçiyor ve bu hayat ne kadar daha böyle devam edecek, bilmiyorum. Bekleyenim varken burada durmak ne anlama geliyor gözümde de vazgeçemiyorum buralardan. Kendimi düşünmeden yaşayıp bitireceğim belki de bu hayatı. Ne uğruna yaşıyorum unuttum artık. Bir sorunum yok, her şey bir düzen içerisinde. Kafamı yoracağım, çözmek gereken bir sorun bulamıyorum belki de bulmak istemiyorum, bilmiyorum. Hislerim karışık bir o kadar da anlaşılmaz. Dönme zamanım ne zaman gelecek ya da dönecek miyim? Ve daha da fazla anlamsız soru işaretleri..."

Ömer içindekileri dile getirdikten sonra bir süre sessiz kalmayı tercih etti. Bu çaresizlik içinde ne diyeceğimi bilemiyordum, susmak ilk defa en iyi çözüm gibi gelmişti. Cevabı ne ben biliyordum ne o biliyordu. Önce sorunu bulması gerekiyordu ve de buna yaklaşmıştı bence. Ama daha upuzun bir düşünme aşaması bulunuyordu önünde. Hayat hep böyle değil mi zaten? Önce bir problem bul sonra düşün sonra karar ver... Hepimiz onun gibiyiz. Cevabını bulmaya çalıştığımız binlerce soru ve hayatı onlardan ibaret sandığımız işimiz, geçmişimiz ve insanlar... Sonuç nereye varacak? Cevabı bulabilecek miyiz? Yaşadık mı, yaşıyor muyuz yoksa yaşayacak mıyız? Bilmiyorum. Koskoca bir "bilmiyorum". Bildiğim tek bir şey varsa o da şu ki: Zaman geçiyor...

Yaşar Kemal'in Hüyükteki Nar Ağacı Eserinde Antroposen Eleştirisi

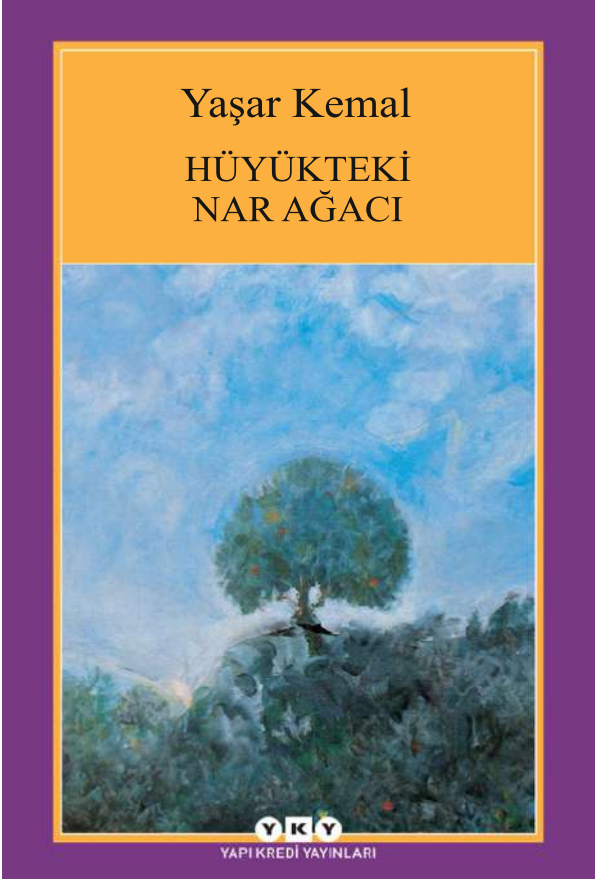
dönüm

Muhammed Kerim Arlı

Sanayi Devrimi'nden itibaren ortaya çıkan "Antroposen" kavramı; insanlığın dünya üzerindeki etkilerinin yoğun şekilde arttığı ve ileride de artmaya devam edecek olduğu "İnsan Çağı" da denen döneme verilen addır. Bu yazıda ise Yaşar Kemal'in 1951'de yazdığı ilk romanı olan Hüyükteki Nar Ağacı'nda yapılan Antroposen eleştirisi; eserde

işlenen çeşitli unsurlar üzerinden ele alınacaktır. Ayrıca Kemal'in, eser boyunca Antroposen Çağ'ın Çukurova'daki varlığını; makineleşme ve traktörler üzerinden okuyucuya aktardığı akılda bulunmalıdır. Zira yazı boyunca Çukurova'ya yeni gelen makineleşme, Antroposen'in temel alameti olarak alınmıştır.

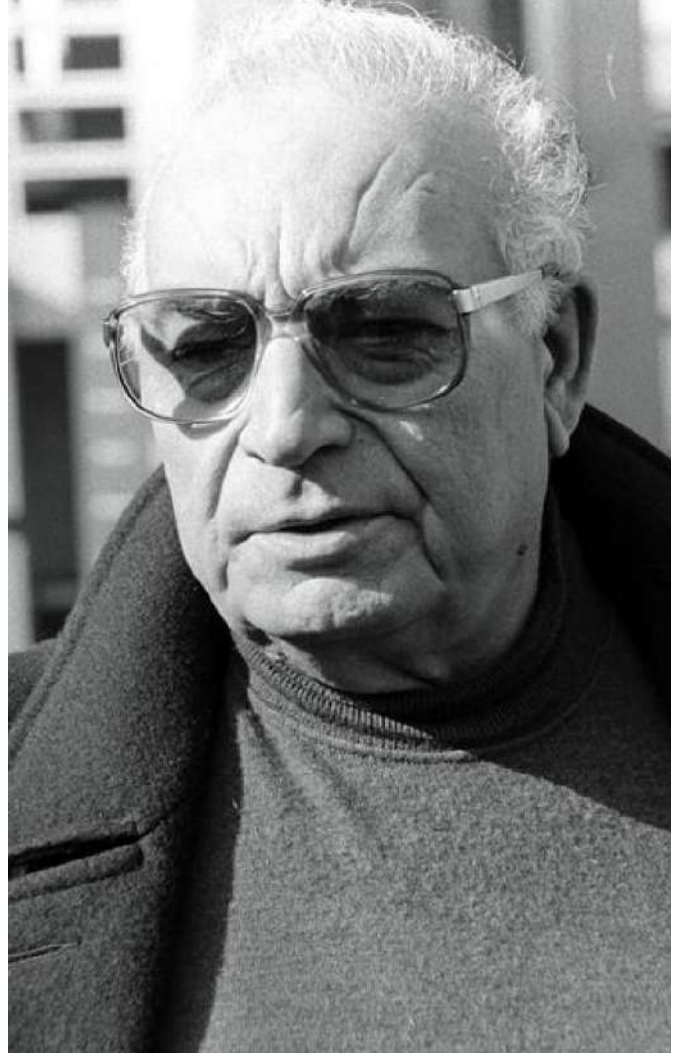
Hikâye, kahramanların iş bulma ümidiyle Çukurova'ya gitmesi fakat yeni gelen traktörler ve makineler yüzünden bir türlü iş bulamaması üzerinden ilerler. Yazar burada, 1948 yılında yürürlüğe giren Marshall Planı kapsamında ülkeye tarım alanında yapılan yardımların özellikle ekosistem ve halk üzerindeki etkilerini detaylı bir biçimde inceler. Eserde kahramanlar gibi diğer birçok ırgat da dağlardan veya köylerden Çukurova'ya iş bulma, tarlalarda çalışma amaçlarıyla gelmiştir çünkü ekilebilir tarlaların bolluğuyla Çukurova iş imkânları açısından zengindir. En azından Çukurova'ya adımlarını atıp mevcut durumu görene kadar öyle düşünmektedirler ancak durum umduklarının aksine istihdama hiç de açık değildir. Çukurova'ya yeni gelmiş olan insan yapımı makineler, birden fazla ırgatın yapabileceği işi tek başına yapmakta; işverenlerin ve toprak ağalarının hem zamandan hem de paradan tasarruf etmelerini sağlamaktadır. Bu yüzden olacaktır ki gerek köylüler gerekse dağlı ırgatlar makinelere karşı bir nefret hâli içindedirler. Makinelerin sürekli "Gâvur" olarak çağrılması da bu duruma bir örnektir. İnsan Çağı'nın ve Sanayi Devrimi'nin ilk meyvelerinden olan traktörlerin, yine insanı bu denli etkileyebilmesi ve bu etkinin negatifiğinin vurgulanışı Antroposen Çağ'ının insanlar üzerinde de kayda değer etkilerinin olduğunu gösterir.

Antroposen'in halk üzerindeki anlatılan etkileri biraz daha ele alınacak olursa eserde gösterilen makineleşmenin götürdüklerine ve bozulan toplumsal dengelere değinmek gerekir. Önceden tarımsal işleri için insana muhtaç olan toprak sahiplerinin; makineleşme ile birlikte bir anda insan sevgilerini kaybedip konukseverlik ve yolcuya yardım gibi Anadolu insanının tipik özelliklerinden sapsızlardır. Bu durum ise bozulan toplumsal dengelerin ana sebeplerinden olan yozlaşmanın eserdeki anlatımlarından birisidir ki benzer durumlara eserde sık sık yer verilmiştir. Örneğin Antroposen'in etkileri Çukurova'yı boydan boya sarıp sarmalamadan önce Memed'in tarlasında çalıştığı "Abla"sı bile makineleşmenin getirdiği yozlaşmanın sonucu olarak Memed ve arkadaşlarını çiftliğinden defetmiştir, keza bu, Sarı'nın deyimiyle "Makineye sevda bağlamadan" önce yapmayacağı bir davranıştır. Antroposen'in halka ve toplumsal ilişkilere olan etkisinin, Hüyükteki Nar Ağacı eserinde yer edinen eleştirileri genel olarak bu şekildedir. Öte yandan Yaşar Kemal' in, Antroposen Çağ ve dünya üzerindeki etkilerini; bu çağın doğa ve ekosistem üzerindeki yansımaları üzerinden de aktardığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu husus hakkında; "mit", "kutsal", ve "makineleşme" üçlüsü özelinde eserin Antroposen Çağ'a geçişteki değişim sürecine nasıl tanıklık ettiği açıklanacaktır.

Yaşar Kemal, yapıtlarında aynı bu romanda da olduğu gibi doğa betimlemelerine büyük yer ayırır. Kimi zaman ise doğa olaylara yön veren asıl, "kutsal" belirleyicidir. Doğa bir dekor olmaktan çıkıp gerçek bir başkişiyeye, hatta "Hüyükteki Nar Ağacı" kavramsal varlığıyla bir "mit"e dönüşür ve öteki kişilerin geleceğinde bir rol oynar. Antroposen'in ırgatlar için çürük meyvesi olan "makineleşme" ile gelen traktörlerin amansız varlığı; ırgatları, kutsal doğadan medet umup mitler yaratmaya ve kuruntusallığa iter. Lakin nar ağacına geldiklerinde ağacın ortada olmaması ve köklerinin kurumuş olması, ırgatların çaresizlikleri ile kutsallaştırdıkları doğanın İnsan Çağı ve makineleşme karşısındaki mağlubiyetini gözler önüne serer. Bunun yanında Kemal, eserin çeşitli yerlerinde Antroposen Çağ'ın yıkıcılığını ve bu durumun kutsallaştırılan doğaya olan etkilerini doğrudan betimlemeler ile aktarır: "(...)çok kutsal

ağaç vardı şu Çukurova'da. Buradan denize kadar nar ağacı ormanıydı Çukurova(...)Hiç ağaç kalmadı ovada, bütün ağaçları kökten söktüler(...)Şu ovada kutsal hiçbir şey kalmadı ki nar ağacı kalsın(...)Ne ki iyi, ne ki güzel, ne ki insanca, başını aldı da çekildi gitti uzaklara(...)" (85-86).

Sonuç olarak görülür ki insanlığın ve sanayinin gelişmesiyle insanın dünya üzerindeki etkilerinin azamiye ulaştığı zaman aralığı olarak da düşünebilecek olan Antroposen Çağ; Yaşar Kemal'in Hüyükteki Nar Ağacı eserinde doğaya ve halka etkileri üzerinden eleştirilmiş, bu çağın başlangıç dönemleri arasında ülkeye giren traktörler ve makineler ile sürekli bir çatışma ortamı oluşturulmuştur.

Ateşten Gömlek Adlı Eserin Tahlili ve Millî Mücadele Açısından İncelenmesi

dönüm

Kayra Ege Altun

1. Ateşten Gömlek Adlı Eser Üzerine Tahlil

Bu makalede Halide Edib Adıvar tarafından yazılmış olan “Ateşten Gömlek” adlı eserin incelemesi yapılmıştır. Eser, içerisinde bulundurduğu detaylar ve mesajlar ile Millî Mücadele Dönemi’ni başarılı bir biçimde anlatan eserler arasında yerini almıştır.

“— İngiliz kanyyla Türk kanı bir mi, Madam?
— Mikroskop altında İngiliz kanını görmedim. Rengi bizimki kadar kırmızı mı yoksa mavi mi, bilmiyorum. Fakat Türk kanı ateş gibi sıcak ve kırmızıdır.

— Peki Madam, Türk kanını tahkir etmiyorum. Yalnız kendinizi İngilizlere affettirmeye muhtaçsınız, demek istiyorum.

— Siz bizden af talep ediniz.” (Adıvar, 2014: 49) Kısmında Türk kanının diğer milletlerin kanından farklı olduğuna, kırmızı ve sıcak olduğuna inanılmaktadır. Bu tabir aslında yazar tarafından Türk ırkının diğer ırklardan daha farklı olduğunu göstermek amacıyla yapılmıştır. Aynı zamanda kanın kırmızı olduğuna dikkat çekilmesi Türk bayrağına yapılmış bir göndermedir. Diğer bir yandan da kanın ateş gibi sıcak olması Türklerin Millî Mücadele yıllarındaki gücünü ve atikliğini simgelemektedir. (Dündar, 2021)

Anadolu’nun kâbesi olan Ankara’yı bir defa görmek lâzım değil mi? (Adıvar, 2014: 184) Kitapta geçen bu ifade önemli anlamlar içermektedir. Ankara, Millî Mücadele Dönemi’nde bir komuta merkezi görevi görmüş önemli bir şehirdir. Bu sebeple şehrin Anadolu insanı için ayrı bir önemi ve

kutsiyeti vardır. Yazar, Ankara’yı kutsiyet bakımından Kabe-i Muazzama’ya benzeterek şehrin önemi vurgulamıştır. (Dündar, 2021)

1.1 Eserdeki Peyami Karakteri

Eserdeki Peyami adlı kahraman etrafındaki manda ve himaye mensuplarına rağmen oldukça vatanına düşkün bir hariciye memurudur. Anlatılan olaylar başından vurulmuş ve bacaklarını kaybetmiş olan Peyami’nin geçireceği ağır beyin ameliyatı öncesinde unutmamak için tüm anılarını yazıya dökmesi şeklinde okuyucuya sunulmaktadır. Peyami’nin yaşadığı tüm bu olaylar ve kitapta bahsedilen kişiler ve yaşadığı olayların büyük bir kısmı aslında gerçek olmamakla birlikte Peyami’nin başındaki kurşunların etkisiyle gördüğü halüsinasyonlardır.

1.2 Eserdeki Manda ve Himaye Unsurları

Ateşten Gömlek adlı eserdeki olayların mühim bir kısmı 1921 İstanbul’unda geçmektedir. Bu sebeple kitabı derinlemesine anlayabilmek için o dönemin İstanbul’unu anlamak oldukça önemli bir yere sahiptir.

1921 yılı hem Osmanlı İmparatorluğu için hem de İstanbul için oldukça çalkantılı bir dönem olarak nitelendirilebilir. Zira, Osmanlı İmparatorluğu’nun başkenti olan İstanbul, o dönemde İngiliz işgali (13 Kasım 1918 - 4 Ekim 1923) altındadır. İşgal sebebiyle şehir içerisindeki asayişte önemli ölçüde sorunlar çıkmış (devlet binaları ve karakol gibi önemli konumlara düşman kuvvetleri tarafından baskınla-

rın düzenlenmesi vb.) ve halk düşman kuvvetleri tarafından bir kaos ortamına sürüklenmeye zorlanmıştır. (Wikipedia katılımcıları, 2024) Bu çalkantılı dönem içerisinde Türk halkı içerisinde de manda ve himayeyi savunan bir kesim olmuştur. Bu kesim özellikle eserdeki Salime Hanım tiplmesi ile oldukça ustaca tasvir edilmiş ve bu kesimin yaptıkları işler üzerine değinilmiştir. “*Miralay Haşmet Bey, şakakları ağarmış sert asker başıyla dimdik oturuyor, bir paşa ‘Wilson Prensipleri’nden bahsediyor, Salime Hanım, hepimize yüksekte bakan kartal başlı Salime Hanım, bu mütekebbir mahlûk dünyanın en kadir insanı imiş gibi yanında erimiş, onu mütevazı tabirlerle iknaya ve yumuşatmaya çalışıyor.*” (Adivar, 2014: 47) cümleleri ile Salime Hanım’ın görüşleri daha anlaşılır hâle gelmektedir. Anlaşılacağı üzere Salime Hanım Wilson Prensipleri ve manda ve himaye konularını oldukça desteklemekte ve içten içe İngiliz muhbir ve görevlilerine büyük bir saygı beslemektedir. “*Salime Hanım –kıpkırmızı– en nazik Fransızcasıyla: — Ah Mösyö , İngiltere’ye kendimizi muhakkak affettireceğiz, diye başlamıştır*” (Adivar, 2014: 48) kısmı da yargılarımızı kanıtlar niteliyle olmakla birlikte aynı zamanda Salime Hanım’ın İngiltere’ye kendilerini affettireceklerini söylemesinden Osmanlı Devleti’ni de bir suçlu olarak düşündüğü çıkarımına varıyoruz.

1.3 Eserdeki Ayşe ve İhsan Karakterlerinin Tahliili

Eserdeki belirli kahramanlar hem vatanseverlikleri hem de yaptıkları işler dolayısıyla önemli bir yere sahiptir. Şüphesiz ki Ayşe karakteri kitap içerisinde oldukça mühim bir konumdadır. Zira, kitap içerisindeki tüm kahramanlar arasında Millî Mücadele’nin kadın motifi hâline gelmiştir. Ayşe; İzmir’de yaşayan, eşi Mukbil Bey ve oğlu Hasan Yunan işgalciler tarafından şehit edilmiş bir kadındır ve Sultanahmet Mitingi öncesi akrabası Peyami tarafından İstanbul’da karşılanır. Ayşe’nin kitap içerisindeki asıl amacı vatanının ve memleketi İzmir’in kurtuluşunu görebilmeğidir. Bunun için Anadolu’ya Peyami ile giderek cephe arkasında hemşirelik yapmıştır.

Kitaptaki İhsan kahramanı oldukça vatanperver bir yapıya sahiptir. Zira, Anadolu’da kitap boyunca belirli köy ve kasabalarda düşmana karşı mücadele vermiştir. Aynı zamanda Ayşe’ye içten içe derin bir

aşk besleyen İhsan bu durumunu şu şekilde yorumlanmaktadır: “*Ayşe’nin gözleri, dudakları ne ifade ederse, onun ben en muti esiri oldum. Bir serap gibi dokunulmayan bu kadına temas etmek için hayatta vermeyeceğim, yapmayacağım bir şey, kat etmeyeceğim bir mesafe yoktu.*” (Adivar, 2014: 176)

Kitabın “*Ayşe, halk ihtilâline ümidini bağlamıştır. Dağlarda dövüşen efelerini, genç İzmirliyi çok seviyor. İhsan bu işi daha asker gözüyle görüyor.*” (Adivar, 2014: 61) kısmı Ayşe ile İhsan arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Ayşe; dağlarda, köylerde ve Anadolu’nun her noktasında halkın düşmana karşı bir olup yürüttüğü vatan mücadelesine oldukça değer vermekle birlikte halkın, vatani düşmandan kurtarabileceğine büyük bir inançla bağlıdır. İhsan ise Ayşe’nin aksine düzenli bir ordunun kurtuluş için tek çare olduğunu vurgulamaktadır.

1.4 Ateşten Gömlek Nedir?

Makale içerisinde bahsedilmiş olan tüm kahramanlar aslında kitap içerisinde vurgulanan “Ateşten Gömlek” kavramının açıklanması hususunda oldukça gereklidir. “Ateşten Gömlek” denilen kavram, Ayşe’nin, İhsan’ın ve Peyami’nin ciğerlerinde hissettikleri hem vatan özlemi hem de İhsan’ın Ayşe’ye olan aşkın ifade edilmiş biçimidir.

Kaynakça

- Adivar, H. E. (2014), *Ateşten Gömlek: Selim İleri'nin Sonsözünüle*. Can Yayınları.
- Dündar, F. (2021). “Halide Edib Adivar’ın Ateşten Gömlek Adlı Romanında ‘Biz’ ve ‘Ötekiler’”. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 5, 344-353.
- Wikipedia katılımcıları (2024). İstanbul'un İşgali. Vikipedi, Özgür Ansiklopedi. Erişim tarihi 10.03, Şubat 18, 2024 url: https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C4%B0stanbul%27un_%C4%B0%C5%9Fgali&oldid=31481333

Kayseri Gezisi

dönüm

Efe Orçan

Kayseri'de geçirdiğim harika bir geziyi sizinle paylaşmak isterim. Gezi öncesinde arkadaşlarım ve öğretmenlerimle birlikte aralık ayından itibaren gezi için hazırlanmaya başladık. İlçeden gezi izni, uçak biletleri, konaklamanın ve kayak şirketinin ayarlanması derken iki ay göz açıp kapayıncaya kadar geçti. Gidiş günümüz geldiğinde sabah erkenden uyanıp yola çıktık.

İlk gün, şehrin tarihî ve kültürel zenginliklerini keşfetmek için bir şehir turuna çıktık. Gevher Nesibe Şifahanesi'ni ziyaret ettik, Selçuklular Dönemi'nde yapılmış gösterişli bir akıl hastanesiydi. İç Anadolu'da ilk defa akıl hastalarının su ve müzik ile orada tedavi edildiğini öğrendik. Ardından şehir içinde gezimize devam ettik. Kayseri'nin tarihî yapıları, müzeleri ve lezzetli yerel yemekleriyle dolu sokaklarına hayran kaldık.

Ertesi gün, Erciyes Dağı'na doğru yola çıktık. Burada muhteşem manzaralar eşliğinde kayak yapma şansı bulduk. Erciyes'in bembeyaz pistlerinde kaymanın keyfi tarifsizdi. Hem yeni başlayanlar hem de deneyimli kayakçılar için uygun pistler bulunması, herkesin keyifli vakit geçirmesini sağladı.

Üçüncü gün, Kapadokya'nın eşsiz peribacalarını ve tarihî yer altı şehirlerini keşfetmek için yola çıktık. Bir rehber eşliğinde gezinti yapmanın ve tarihî dokuya hayran kalmanın yanı sıra bölgenin eşsiz manzaralarını doyasıya seyrettik.

Son iki günümüzü tekrar Erciyes Dağı'nda geçirdik. Kayak yapmanın keyfini çıkardık ve bu kez

pisti daha fazla deneme fırsatı bulduk. Günün sonunda Kayseri'nin yerel lezzetlerini tatmak için şansımız oldu ve yemekler gerçekten muhteşemdi. Erciyes'in karla kaplı zirvelerinde geçirdiğimiz zaman, unutulmaz anılarla dolu bir gezi oldu. Kayseri'nin tarihî ve doğal güzellikleriyle dolu bu gezi, kesinlikle tekrar yaşamak isteyeceğim bir deneyimdi.

Sahra'nın Keşfi

dönüm

Yiğit Taha Gül

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren dünyayı geri dönülemez bir biçimde değiştirdi. Ayak bastığı her coğrafya onunla beraber dönüşüme uğradı, yer yer tanınmaz hâle geldi. Yeryüzünün en acımasız varlığı olan biz doğanın dokunulmazlığını yok sayarak yeri geldi onu bölüştük, yeri geldi yakıp kül ettik. Gerçekten de bugün dünyanın fiziki haritasını açarsanız insan denen alame-tifarikanın bozmadığı, değiştiremediği coğrafyalar neredeyse yoktur. Bir yer hariç: Çöller.

Çöl denilen bölge zannedilenden daha acımasız ve alışılmadık bir yerdir. Hiçbir ordu, komutan, kâşif veya kabile bu kum yığınına değiştirememiş hatta birçok kısmına ayak dahi basamamıştır.

I. Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce, Fransa Sahra Çölü'nü ilhak edene kadar sınır denilen illet dahi çöle girememişti. Gerçi hâlen uçsuz bucaksız çöl coğrafyalarında bir devlet otoritesi, hatta bir âdem evladı bulmak imkânsızdır. Çöl, kelimenin tam anlamıyla hiçliktir. Ve koskocaman bir hiçliğin içerisinde ancak benim gibi deliler giderler.

Adım Zeyneddin, soyadım Aissaoui. Uzun yıllardır vatandaşı olduğum Fransız hükümeti, ismim Fransızcada telaffuz edilemediği için kimliğimde "Ziné-dine" yazdırmışsa da çevrem beni bununla değil, kısaca "Zaoui" diye çağırır. Takdir edersiniz ki bulunduğum yerlerde azınlık olduğumdan pek de sevilen biri sayılmam. Ailemin Cezayir yerel yönetimi ile olan yakınlığı – ki babam siyasetle haşır neşir bir tacirdi- sayesinde akademiye girmeye fırsat buldum. Ne var ki akademiye yükselmem pek mümkün olmadı. Her ne kadar suçlu kimliğime

atmak istesem de biraz tembel olmam da beni gözden düşürdü. Aslında küçükken hukuk okuyup hâkim olmak isterdim çünkü hâkimlerin uzun siyah cübbeleri çok göz alıcıydı. Sosyal bilimler akademisi zannettiğimden zor çıkınca uzun, kalın kitapları ezberlemek yerine coğrafya fakültesine gitmeyi tercih ettim.

Tam bu sıralarda Fransız Coğrafya Topluluğu'na - Soci  t   de G  ographie- katıldım. Birkaç toplantısına katılsam da pısrıklığıma sağ olsun, kimse ile münasebete giremedim.   c  nc   toplantı biterken sivri sakallı bir adam yanıma gelip "Seni g  z  m tuttu genç, zira sıkı bir dinleyicisin." demeseydi pısrık kalmaya devam edecektim. 19. yüzyıl Fransız burjuvazisine benzeyen tavırları ile aşıırı itici birisi gibi gelmişti bana. Ertesi toplantıda onu daha iyi tanıma fırsatım oldu. Kendisi o andan sonra unutmayacağım yoldaşıım ve hocam olacaktı: Fernand Foureau.

Coğrafya konusunda sıkı bilgi sahibiydi. Müthiş araştırma tutkusu ve aydın denilebilecek bir kimliği vardı. Odasının hemen arkasında benim boyumdan uzun bir Afrika haritası bulunurdu. Bölgenin coğrafyası hakkında derin bilgi sahibi olsa da yerlisi ben olduğum için genelde Sahra hakkında bana danışırdı. Tanışmamızdan birkaç ay sonra kendisinin tabiri caizse sağ kolu olmayı başardım.   v  nmek gibi olmasın, birçok akademik çalışmasını beraber yaptık. Ortaklığımızı henüz bir yılı devirmemişti ki bir gün odasında ismini bilmediğim bir Őirketten gelen bir grup iş adamıyla karşılaştım.

Uzun uzadıya görüşmelerinin ardından Hocam Foureau yanıma yaklaştı, sivri bıyığını iki kere sıvazladı ve yorgun bir sesle “Hazırlan.” dedi. “Hocam ama niçin?” demeye bırakmadan “Seninle uzun bir yolculuğa çıkacağız.” diyerek merdivenleri inmeye başladı. “Hocam peki nereye gidiyoruz?” diye sesleniverdim. Arkasını döndü, eliyle duvardaki haritayı işaret etti ve “Sahra’ya, çöle. Şimdi hazırlanmaya başlasan iyi edersin çünkü yolculuk yarın başlıyor.” dedi. Daha fazla soru kabul etmeden merdivenleri indi, sisli Paris havasının içerisinde kayboldu. O anda farkında değildim ama hayatımın en büyük macerasına atılmak; hocam ile beraber hiçliğe, belki de ilk kez bizim gideceğimiz topraklara ayak basmak üzereydim. Takvimler ise 1882 senesini gösteriyordu.

Alger

-Biliyor musun Zeyneddin, bu topraklar ilk kez Kartacalılar tarafından ele geçirilmiş. Sonra İtalya’dan Romalılar gelmiş ve bu topraklar Avrupalılarla ilk defa karşılaşmışlar. Sonrasını sen de biliyorsun; Roma parçalandı, İslamiyet Kuzey Afrika’yı etkisi altına aldı, Türkler kadırgalarıyla Cezayir vilayetini ele geçirdi ve son olarak Fransızlar bu toprakları Türklerden aldı. Aslında bu toprakların kısa tarihi bu.

Hocamla Cezayir topraklarının aynı adı taşıyan şehrine doğru yol alırken bölgenin siyasi tarihi hakkında yaptığı heyecanlı konuşmayı yol boyunca sıkılmadan dinledim. Anlattığı birçok şeyi zaten bilsem de fazla bozuntuya vermedim. Ne de olsa bilgi sahibi olan insana bilgisini anlatırken saygı duymak gerekir.

-Ama en ilginç tarafı bence bu toprakların sadece kıyısının ele geçirilmiş olması, diye devam etti hocam.

-Nasıl yani? Ne demeye çalışıyorsunuz?

-Şunu diyorum dostum, hiçbir medeniyet bu coğrafyanın kıyı kesimine girdikten sonra iç taraflarına doğru yayılmaya tenezzül etmemiş. Ettiyse de kavurucu sıcak ve kum deniziyle karşılaşmış. Hâl böyle olunca da kıyı halkları envaiçeşit kültürün etkisi altında kalmışsa da içerideki halklar kendilerini diğer medeniyetlerden korumayı başarmış.

Yani seninle yolculuğumuz esnasında birçok izole kabileyile karşılaşacağız. Kendini hazırla.

Serüvenimizin ilk durağı Alger, son zamanlarda hızlıca gelişen bir ticaret şehriydi. Tüccar oğlu olmamın getirdiği öz güvenle memleketimi hızlıca hocama gezdirdim. Güneş Akdeniz’in karayla buluştuğu yerde usulca batarken akşamı geçirmek için ailemin evine doğru yola çıktık. Yarın çöle doğru ilk adımlarımızı atacaktık. Ailemi uzun süre sonra görmemin verdiği mutlulukla akşam vakti uzun uzadıya sohbet ettik. Hocam ile beraber yolculuğumuz hakkında kısaca bilgi de aktardık. Yatsı ezanı okunduğu esnada annem abdest almaya gitti, hocamla ben de evin balkonundaki sedirlere uzandık. Kandillerin aydınlattığı sıcak bir Cezayir gecesi, çocukluğumdan kalma anılarımı bana teker teker hatırlattı.

Anılarım eşliğinde sedir üstünde uyu yakalmışım. Memleket havasının da biraz etkisiyle o gece etkili bir rüya gördüm. Hatırladığım kadarıyla alabildiğine uzanan bir çöl ortasındaydım. Etrafıma şaşkınca bakınırken birden uzakta bir insan silüeti beliriverdi. Beyaz sakalı rüzgârın etkisiyle savrulurken kafasından beline doğru sarıkan mavi bir peçe vücudunu adeta bir zırh gibi çevrepe çevre sarıyordu. Kaşları yukarıya kalkık, keskin bakışlı, oldukça da etkileyiciydi. Çöl bir insan olsaydı muhtemelen o olurdu. Yavaş adımlarla adama yürümeye başladım ki...

-Zaoui, Zaoui, hocan kapıda bekliyor evladım uyan.

Gözlerimi açmamlı kavurucu çöl sıcaklığı tenime sertçe vurması bir oldu. O anda insanoglunun geçmesi en meşakkatli olan topraklarına doğru gitmem gerektiğini fark ettim. Ve nelerle karşılaşacağım hakkında hiçbir fikrim yoktu.

Ouargla

Cezayir Akdeniz ikliminin egemen olduğu bir ülkedir. Ancak denizden uzaklaştıkça bastığınız topraklar ve soluduğunuz hava oldukça değişir. Çevrenizdeki yerleşim birimleri giderek azalır, bitkiler kurur. Adeta bereket ve refaktan yokluğu doğru bir yolculuktur bu.

Bir süre sonra etrafınızda sarı tepeler ve seraplar dışında hiçbir şey kalmaz. Yer yer insan zihni dahi çalışmayı bırakır ve ölecekmiş gibi hissedersiniz. Tam bu esnada yol arkadaşınız kafanızdan aşağı sınırlı suyunuzu az biraz döker. Kendinize gelir ve gelecek birkaç kilometreyi kurtarır-sınız.

Yolculuğumuzun 13 gününde Sahra'nın kum havuzunun tam ortasını boylamış vaziyetteydik. Mataralarımızı doldurmak için vaha veya göl arayıp bazen gerçeğine bazen de kendi zihnimizin bize oynadığı oyunlara denk geliyorduk. Serap, zaten zor olan çöl maceramızı imkânsız hâle getiriyordu. Bütün koşulların bize ters olması yetmi-yormuş gibi bir de kum girdabına yakalanmak vardı. Henüz kum girdabına kapılıp ölen birisine denk gelmediysem de talihsiz bir kazada usturlabımı kaybettim. Bir insanın en kötü ölme biçimlerinden birisi bu olsa gerek.

Akıl ermez seyahatimiz çölün göbeğinde orta büyüklükte bir yerleşim birimine denk gelmemizle ilk hedefine ulaştı. Ouargla, daha önce çok az yabancıların uğradığı köhne bir yerdi. Yerel halkı genelde Arapça konuşan esmer erkeklerden oluşuyordu ki kıyı şehirlerinin aksine kadınlar daha az sokaktaydılar. Halk genelde vahaların etrafında deve yetiştirerek veya tarımla uğraşarak geçimini sağlıyordu. Ouargla'yı en eşsiz kılan şey ise bütün binaların kumun işlenmesiyle yapılmış olmasıydı. Şehrin içerisindeki bütün evler, camiler, pazar yerleri sapsarı kesilmişti sanki. Sahra farklı bir gezegendiydi.

Yerel halk peçesini çıkarıp devesinden indiği, kabileli tacirlerin şehri yavaş yavaş terk ettiği, akşam ezanının yeri göğü inlettiği ve Sahra güneşinin tepelerin ardına çekildiği saatler hızlı bir sıcaklık değişimine sahne oldu. Vücudumuza sarıdığımız kandura isimli beyaz paçavranın üzerine bir yorgan örtüverdim ve ateşimin başında dinlenmeye koyuldum. Zifirî karanlığın ve korkutucu sessizliğin arasında derin bir uyku çektim. Rüyamda eski bir dosta, mavi peçeli bedeviye denk geldim ve bu sefer yanına gitme imkânı buldum. Ancak kendisi beni pek hoş karşılamadı, yavaş adımlarla yanımdan uzaklaşmaya başladı.

Arapça sözcüklerle iletişim kurmaya çalıştım ama adamdan tek bir tepki alamadım. En sonunda arkasını dönüverdi. Değişmişti. Başka bir insan oluvermiş, bana ruhsuzca bakar gibiydi. Uyandığım da yoldaşım sularımızı dolduruyordu:

-Kendini iyi hazırla, uzun bir süre susuz kalacaksın.

Sahra

-Bir kere daha söylüyorum, elimizde yeterli erzak yok, planlamayı ona göre yap.

-Hocam kendimi gerçekten kötü hissediyorum, hem ne olabilir ki bir yudum sudan...

-Sen de iyi biliyorsun ki gelecek altı kilometre boyunca su içmemen lazım. Aksi takdirde tek bir ev göremeden ölürsün.

Sahra insan yaradılışının kaldırabileceğinden çok daha fazlasıydı. Hiçbir canlının bulunmak istemeyeceği, tek damla suyun zümrüt olduğu devasa büyüklükte bir alan. Hocamın tabiriyle cehennem yeryüzündeki yansıması...

-Bu aşamadan sonra Zeyneddin, görüştüğüm şirketin benden istediği görevi yapmakla yükümlüyüm. Gördüğün uçsuz bucaksız çölün altında su havzaları bulunabilir. Evet, biliyorum, inanması oldukça güç ama çöl dediğin şey sürprizlerle doludur, öyle değil mi?

Kendisini dinlemiyordum. Ne için burada bulunduğum ve ne yapmak üzere olduğum umurumda değildi. Tek isteğim yorgunluktan sarıldığım devemin altıncı kilometreyi devirmesiydi. İşte o anda çıldırmaşçasına matarama uzanacak ve susuzluğumu giderecektim. Sonra... Sonra mı? Gelecek bilmem kaç kilometre daha sıcaktan buharlaşır-casına susuzluktan gebermeyi bekleyecektim.

-...artezyen kaynakları keşfedeceğiz. Sahranın altındaki su kaynakları -eğer varsa- bölgeyi birincil su tedarikimiz hâline çevirebilir. İnanabiliyor musun, Fransa'nın ve hatta tüm Afrika'nın su ihtiyacını buradan karşılayacağız! Ama tabii öncelikle...

Uzaklarda seraplar görmeye başladım. Sıkıntıdan kafayı yiyeceğim bir esnada yine o; sakallı, yaşlı çöl insanı uzaklarda beliriverdi.

Son zamanlarda sık sık kapımı çalan bu yabancı iyiden iyiye sınırlarımı bozmaya başlamıştı. Şimdi de çölün ortasında dikilivermiş, gerçek olduğu bile şüpheli idi. Kaşlarını her zamanki gibi kaldırmış, kıyafeti bile ilk karşılaştığımızdaki gibiydi. On saniyenin ardından yavaş yavaş ufukta kayboldu.

-...bu arada Zaoui, artık su içebilirsin. Altı kilometre geçti ki artık Nijer sınırları içerisine girdik. İşte, ayları devirdiğimiz yolculuğumuz böyle geçti. Tek bir yerleşim yerine uğramadan, bedeviler hariç kimseye denk gelmeden ve birkaç harabe tarihî yapı dışında adamakıllı hiçbir insan eseri görmeden dünyanın geçilmesi en zor topraklarını böyle geçtik. Belki geçtiğimiz bazı yerlere giden ilk insanlar bizlerdik. Bu, deneyimlemesi güç bir duyguydu. Aylar ardından Nijer'in güneyine, Zinder'e vardık. Yerel Fransız yönetimi bizi heyecanla karşıladı. Biz kuzey ve güneyi, Akdeniz ile Orta Afrika'yı birbirine bağlayan belki de ilk insanlardık. Her şey, her yer bize çok yabancıydı. Evden çok ama çok uzakta, koskocaman bir kum deryasının öbür ucundaydık. Değişmeyen tek şey ise, mensubu olduğumuz devletti.

N'djamena

Çöl yerini savanalara, kumdan evler yerini ahşaptan kulübelere ve Arap kabileleri yerini Hausalara bıraktığında hocam da ben de Sahra'nın yıpranmışlığını üzerimizden atmıştık. Şirket, kolonideki şubelerinden bize ulaşıyor, bölgede hazırladığımız –aslında yalnızca hocamın hazırladığı– raporları talep ediyordu. Yaptığımız çalışmalar mensubu olduğumuz Coğrafya Topluluğu'nca da sıkı bir şekilde takip ediliyor, bize tebriklerini iletiyorlardı. Fransız Orta Afrika'sı baştan sona bizim seyahatimizi konuşuyordu.

Nijer'i şirketle alakalı bir sebepten terk ettik. Tarihler 1983'ün Mart'ını gösterdiğinde Çad'a, Encemeni şehrine vardık. Afrikalı siyahilerin çoğunluğu oluşturduğu şehrin en ilginç özelliği geniş bir gölün çevresine yayılmış olmasıydı. Hükümet bizi şehrin ortasındaki eski bir pansiyona yerleştirdi. Bir süre orada konakladık.

Martın sonlarına doğru, uzun süredir görmediğim

eski dostum, sakallı bedevi beni tekrardan buldu. Ama bu sefer gerçektir. Şirketle alakalı bir toplantının çıkışında görevli asker, yerel bir kabilenin liderinin bizimle görüşmek istediğini söyledi. Afrikalı olmam nedeniyle kendisiyle görüşmeyi benim yapmak istediğimi söyledim. Aşağıya indiğimde kendisini hiç değişmemiş bir hâlde buluverdim. Bütün özellikleri, tavrı aynıydı. Gözlerime inanasam da fazla bozuntuya vermek istemedim. Görüşmemiz fazla uzun sürmese de kendisi uzun süredir unuttuğum bir gerçeği yüzüme tokat gibi çarptı.

-Tanıştığımıza memnun oldum, diye söze başladı bedevi. "Yaptığınız gerçekten göz alıcı bir çalışma. Çölü geçtiğiniz için sizi ayrıca tebrik ederim." dedi. Teşekkür ettim. "Ancak, yaptığınız şeyin ne kadar büyük olduğu konusunda yeteri kadar bilgili değil gibisiniz. Özellikle biz, yolculuğunuzu dikkatle takip ederken siz, tatile çıkmış gibisiniz."

Sözleri oldukça garibime gitmiş hatta biraz da alınmıştım. Yine de sözlerini bitirmesine izin verdim:

-"Buraya adını atan ilk Avrupalılar sizlerdiniz. Geldiniz ve birçoğumuz üzerinde tahakküm kurmakta başarılı oldunuz. Lakin sen ve arkadaşın gelene kadar bütün bunlar bir noktaya kadardı. Bana yaptığın keşiflerin hükümet çıkarlarıncı kullanılmayacağını söyleyebilir misin?"

Anlatmaya çalıştığı şey açıktı: Fransız hükümetinin yaptığımız çalışmayı suistimal edeceğini düşünüyordu. O anda kendisine hak vermesem de şu anda yaptığım çalışmanın bilimselliği konusunda şüphelerim var. Hocam Foureau katılmasa da ben yaptığım geziden pişmanım. Emperyalist bir hükümetin toprak uğruna yapacağı çalışmaların ön piyonları olarak görüyorum bizi. Bugün Sahra Çölü'ne demiryolu yapılıyor, hem de bizim sayemizde. Akdeniz ilk defa Orta Afrika ile birleşiyor. Ve yine maalesef ki aynı rüyamda gördüğüm gibi, kabileler ve yerel halk geri dönülmez bir biçimde değişiyor. Hocamla yaptığım bu tarihî gezi, Afrika'nın geleceğini büyük ölçüde belirledi. Umarım tarih bizi haksız çıkarmaz.

Zeyneddin Aissaoui, 1884

İstanbul'un Tonları

dönüm

Elif Zeynep Akca

Denizin tuzlu kokusu burnumda, bulutların arkasından kendini gösteren güneşin belirli belirsiz ışığı alnımı yakıyor. Uyanıyorum. Buraya nasıl geldim?

"Uyan artık, geç kalıyorsun!" annemin sesi kulaklarımdaydı. Doğruldu ve saate baktım, 06.44. Neye geç kalıyorum ki ben çalışmıyorum bile! Ah, evet hatırladım. İş görüşmem var, karşı yakada; bu yüzden bu saatte kalktım. Elimi yüzümü yıkadım, üstümü giyiniyorum, düşünüyorum. Üniversitedeyken hiç böyle hayal etmemiştim, sonuçta Türkiye'nin en iyi okullarından birinde okuyordum; mezun olunca ben işi değil, iş beni arayacaktı. Hah, oldu mu öyle? 16 koca aydır işsizim, iş arıyorum ama motivasyonumu kaybetmedim. Bugün olacak artık, bugün o işi alacağım, almadan eve gelmeyeceğim.

Yoksa artık annemin yüzüne nasıl bakarım? Saat 07.19, durakta otobüs bekliyorum. Ne kadar çok insan var, kimisi işe kimisi okula gidiyor. Arada homurdanmalar var. Okula giden gençlerden biri takmış kulaklıklarını bir şeyler dinliyor. Bir başkası yanındaki arkadaşıyla sohbet ediyor, sabah sabah ne kadar neşeli ; gençlik gerçekten başka bir şey! Tamam, otobüs geldi. İşte şimdi az önce homurdanan, uykulu insanlara yeni bir güç geldi. Herkes yer kapmak için acele ediyor, birbirini ite kaka otobüse biniyor. Ne olur ki bir kere de düzgün bir sıra oluştursak; sakince, sırayla binsek? Yok, o seviyeye daha gelemedik.

Saat tam 08.30. otobüsten az önce indim, vapura bindim. Dış bölüme oturdum. İstanbul'u dinleyeceğim, gözlerim kapalı.

Denizin hışırtısı arada bir yılların yorgunu yük gemilerinin selam veren düdük sesiyle birleşiyor. Buram buram deniz kokuyor. Doğan güneş pasparlak, ışığıyla gözlerim kamaşıyor. Martılar, martılar nerede?Boğaz onlarsız olur mu hiç? Onlar da uzaktan uzaktan çıy alıyor ama yaklaşmıyorlar bugün. Doğru tabii, elimde simit yok ki neden gelsinler?

Vapurdan az önce indim, tekrar binelim bakalım otobüse. Ama bu sefer kısa sürdü otobüs yolculuğum, şirket binası yakındaymış. Otobüsten iniyorum, birkaç dakika yürüdükten sonra işte, binanın önündeyim. Hadi bakalım girdim binaya. Resepsiyon görevlisi bana kim için geldiğimi sordu. İş başvurusu bölümüne yönlendirdi. 13.kata çıktım, koridorda yürüyorum. Kalabalık bölümlerin yanından geçiyorum. İçeriden telefon konuşması sesleri, bağışmalar duyuluyor. Bir sürü süslü giyimli kadın ve erkek çalışan önümden geçiyor, hepsinin meşgalesi başka. Sanki tek odakları burasıymış gibi, sanki başka hiçbir şey yokmuş gibi alıştırmışlar kendilerini rekabete. Oysa diyorum, kim bilir kaç çocuk anne babasını daha çok para kazanmak uğruna bu plazalarda kaybetti. Kazanılan paralar uğruna çocuklarının büyüdüğünü göremeyen insanlar... Onlar gibi olmak istemiyorum ama başka çarem var mı?

Mülakatın sonundayız, görevli kadın bana sorduğu onca sorunun ardından gülümsedi ve o meşhur kelimeler ağızından döküldü, "Biz sizi ararız." O anda içimden geçenler, ah bir bilseniz! Teşekkür ederim demekle yetinip çıktım odadan. Tekrar aynı koridorlarda yürüyorum. Ama bu sefer plaza halkı umurumda bile değil, ben daha kendi sorunumu çözemiyorum ki!

Onların en azından bir işi var, eklemek paralarını kazanıyorlar. Çocuklarını görmüyorlar belki ama onlara uygun koşullar sağlıyorlar. Benim daha işim bile yok.

Öğlen vakti gelmiş ama daha eve gitmek istemiyorum. Biraz dolaşmaya karar verdim. Yürüyorum sahilde, etrafı gözlemliyorum. Ortada durmuş çiçek satan kadın, neşeli görünüyor. Çünkü neşeli görünmek zorunda ki tatlı dille insanları çiçek almaya ikna edebilsin. Acaba gerçekten neşeli mi? Sanmıyorum. Kim bilir, nereden geliyor sabahın en erken saatlerinde buraya. Sabahtan beri ayakta, çiçek satmaya çalışıyor. Durum hep böyleyse kazandığı para harcadığını

karşılama ki. Çoğu kişi çiçek almıyor, hatta bazıları acıyarak bakıyor. İşte en fenası budur, insanların acıyan bakışları.

Az ileride yaşlı bir simitçi var. Onu bu sahilde önceleri de görmüştüm, hiç değişmiyor. Her daim üstünde o rengi solmuş palto ve kahverengi yırtık ayakkabılarıyla orada. Tezgâhında çok bir şey kalmamış, demek ki sabah saatlerinde simit çok gidiyor. Amca pek de orali değil gibi, sanki ilgilendiği başka bir şey var. Bakıldığı yöne doğru kafamı çeviriyorum, küçük bir çocuk. 5-6 yaşlarında, kıyafetlerinden anladığım kadarıyla refah seviyesi yüksek bir ailenin çocuğu. Evet, diyorum şimdi sıra bu minik afacanda. O gayet mutlu görünüyor. Yüksek ihtimalle az önce amcadan satın aldığı simidi martılarla da paylaşmak için elleriyle nazikçe koparmaya çalışıyor. Küçük parçaları martılara atarken bir yandan da kahkahalar atarak gülüyor. Martılar onun attığı parçaları kaptıkça daha da mutlu oluyor. Çocuğa bakıyorum, ne kadar güzel ve ne kadar masum. Hayatta hiçbir zorlukla karşılaşmamış, hiçbir zaman yemek bulma kaygısıyla yaşamamış, soğuk havada üşümemiş, yağmurda yürümek zorunda kalmamış. Amca da çocuğa bakıyor, kendi çocuklarına yaşatmak istediği ama yaşatamadığı hayatı bu küçük çocukta buluyor.

Yorulduğum artık, bir bank bulmalıyım. Hah, şu bank boş! Oturmak için adımlarımı hızlandırıyorum. Oturdum, düşünmeye devam. Bu kadar kısa zamanda bu kadar farklı hayatlarla karşılaşmak aslında ne büyük bir nimet. Görüyorum, hayatta her şey mümkün. Kimi zaman kendime, kimi zaman yabancılara acıyorum. Bazen o yabancılara imrenirken bir anda kendi hayatımın kıymetini anlıyorum. Zenginlik, fakirlik, mutluluk, mutsuzluk, yorgunluk..... Tüm bu zıt duygular toplumda bir arada ve iç içe geçmiş. Ancak ayrı ayrı bakınca herkes kendi derinliğinde kayboluyor. Herkes kendi hikâyesinin başrolü. Ve biliyorum, ben de kendi hikâyemi yazıyorum. Ben de bu hikâyenin başrolüyüm. Benim hikâyem mutlu bitecek.

Güneş içimi ısıtıyor, uykum geldi. Şarkı gibi deniz sesi eşliğinde İstanbul'u dinlerken uykuya dalıyorum bir bank tepesinde, gözlerim kapalı.

Denizin tuzlu kokusu burnumda, bulutların arkasından kendini gösteren güneşin belirli belirsiz ışığı alnımı yakıyor. Uyanıyorum. Buraya nasıl geldim?

Tökezleyen Umutlar

dönüm

Ecrin Duman

O dadaki tek ses kırık beyaz duvardaki çerçevesi neredeyse dökülmek üzere olan saatin tik tak sesleriydi. Akşamüzeri meltemi yıllardır horca kullanılmış, soluk, sarı şeritli, beyaz perdeyi dalgalandırıyor. Kırklı yaşlarına henüz basmış adam bu dalgalanmayı denize benzetti, yuvasındaki denize. Ne de güzeldi yuvasının denizi, cilveli cilveli dalgalanırdı gece gündüz. Yeni yeni farkına varıyordu adam, meğer ne değerliymiş o deniz kıyısında geçirilen vakitler. Bunları önceden bilse böyle mi olurdu hiç? En ufak şeyi dahi sonsuza akıp giden saniyelerin tekrarinin olmadığı bilinciyle yapardı. İncitir miydi hiç yuvasındaki dostlarını? Aksine dayanıp kapılarına özür dilerdi tek tek her hatası, her kavgası için. Bilseydi eğer hayat geçmiyor böyle yapayalnız, gerekirse dostlarının ayaklarına kapanıp yalvarırdı; kendisiyle konuşsunlar, kendisini dinlesinler diye. Çok pişmanlığı vardı adamın. Her gün tekrardan ve tekrardan sanki bir dikenmişçesine kalbine batan bu pişmanlıklar yoksa onu ömrünün sonuna kadar takip mi edecekti, bu olamazdı değil mi? Olmazdı, olamazdı, olmamalıydı. Birden başı döndü adamın, ardından keskin bir ağrı kapladı tüm vücudunu. Alışkındı o buna, son yirmi yıldır kendisine hayat arkadaşı edindiği kötü alışkanlıklarının sonucuydu bu ağrılar. Yine de kötü derken içi sızlıyordu adamın, sonuçta her ne kadar kötü olarak tanımlasa bile yıllarca dert ortağı olmuşlardı kendisine. Yine de başa dönebilseydi yapmazdı bunları. Gerçi emin olamıyordu. Onu buna iten kendi isteği miydi ki hayat itmemiş miydi onu buna? Ağrısının artmasıyla düşünceleri bölündü.

Zaten sadece acı içindeyken düşünceleri susuyordu. Susmak değil de etkisini azaltmak diyelim biz ona. Bu fırsattan istifade biraz kestirmeye çalışsam iyi olur, diye geçirdi içinden. Bu sayede acısı da azalırdı belki. Tam yatacakken gözü en son ne zaman silindiğini bilmediği aynaya takıldı. Yuvasındaki dükkânların aynalarından çok farklıydı bu ayna. Tozluymuş, kirliydi, çatlıktı. Birden tiksintiyle dolup taşı cılız bedeni. İğrenmişti. Tam o anda bir ışık çaktı kafasında, bu ayna kendisine benziyordu. Bu farkındalık ağır gelmiş olacak birden ağlamaya başladı adam. Nasıl ağlıyordu ama? Hıçkırma hıçkırma, bağırma bağırma... Gözyaşları durmak bilmeksizin takip ediyordu birbirini. Birden durdu sonra. Ne kadar uzun süredir böyle içten ağlamadığını düşündü. Yuvasındayken ağladığı birkaç görüntü hayal meyal geliyordu aklına ancak hiç böyle ağlamamıştı adam. Şaşkıncı çünkü az da olsa rahatlamıştı. Tabii acı içinde, yuva hasreti içindeki biri ne kadar rahatlayabilirse o kadar rahatlamıştı. Yuvasından uzakta, denizinden uzakta, her şeyden uzakta rahatlamak mümkün müdür, diye düşündü bu sefer. Mümkün değildi tabii ki. İnsan bu, hasrete dayanamaz, hâliyle hasret içindeyken de huzura kavuşamaz. Yine düşüncelere esir olmuştu adam. Artık tamamen umudunu yitirmişti. Daha fazla çabalamak istemiyordu. Yavaşça yaslandı geriye, örtüsünü üstüne çekti ve uyumaya başladı.

Burada bitti adamın öyküsü, hâlâ günlerini tımarhanede, yuvam dediği memleketinden uzakta geçirecek ancak anlatmaya lüzum yok. Sonuçta umut olmadıktan sonra ne anlamı var yaşamın, yaşamı anlatmanın?

Etkisiz Bir Rüya

dönüm

Nesim Turgut

Koyu kahverengi çalışma masasının üstündeki koyu kahverengi eski çalar saatin insanı gerginleştiren ve rahatsız eden tık tak sesi bir kez daha duyulmuştu. Bu ses zamanın, kişinin en değerli varlığı olarak lanse edilen kavramın, nasıl da koşar adımlarla akıp gittiğini basit ve de sade bir üslupla gösteriyordu. Giden zamanın geri gelmemesi ne kadar da acı verici ne kadar da kötü ve berbat bir vaziyetti! Bu yaşamda zamanın akıp geçmesinden daha büyük bir gerçeklik, daha ciddi bir durum olduğunu zannemiyorum. Nitekim tık tak sesinin kulakları çınlattığı o vakitte, gece yarısında, bütün eşyaların kahverengi olduğu, orta büyüklükteki bu odada bulunan enteresan adam da benzer düşüncelerde olsa gerek. Kişiyi zavallı hissettiren o sesin hemen ardından hiddetle saati eline alıp yere fırlattı ve ardından üstüne basarak çalar saati parçaladı. Saatin sesi kesilinceye kadar üzerinde tepindikten sonra da parçaları alıp kahverengi çöp kutusuna attı. Yaptığı bu hareket bir gerçekliği inkâr etmekti, bir gerçekliği görmezden gelmek ve kendini teselli etmeye çalışmaktı. Bu sebepten ötürü kendisini esefle kınıyorum. Bu ilginç adamı betimlemek gerekirse üzerinde kahverengi eski bir gömlek vardı, bu gömleğin düğmeleri de koyu kahverengiydi. Pantolonu da kahverengiydi ve kesinlikle kot değildi. Ayakkabıları da kahverengiydi ve kesinlikle spor değildi. Dikdörtgen çerçeveli eski kahverengi gözlükleri de kahverengi gözlerinde epey tuhaf durmaktaydı. Tabii bu kişinin saçlarının da kahverengi olduğunu söylemeye gerek yoktur sanırım. Adam sanki yüz sene öncesinden bugüne ışınlanmış gibiydi.

Sakinleştikten sonra yavaş adımlarla odadan çıktı. Şu anda bulunduğu yer uzunca bir koridordu. Duvarlar da koyu kahverengiye boyanmıştı. Koridor boyunca hiçbir kapı bulunmuyordu. Yavaş adımlarla ilerlemeye devam eden adam bir yandan da nerede olduğunu anlamaya çabalıyordu. Çünkü gerçekten saçma ve ilginç bir koridor burası. Kısa süre sonra tam karşısında bulunan kahverengi kapının önüne geldi. Kapı kilitliydi, kapıyı açmaya çabalasa da bir sonuç elde edemedi. En sonunda güçlü bir tekmeyle kapıyı açmayı başardı. Karşısında genişçe bir cadde uzanıyordu fakat bu caddeden tek bir araba bile geçmemekteydi. Etrafta hiç trafik ışığı yahut yaya geçidi yoktu. Caddenin öbür tarafında kocaman bir saatçi dükkânı uzanmaktaydı. İlginç adam dükkânı gördüğü anda yine çok sinirlendi ve bu sefer koşarak karşıya geçti. Ardından da saatçiye sert ve öfkeli bir üslupla girdi. Neredeyse kapıyı kıracaktı. Etraftaki onlarca farklı saati görüp pek çok tık tak sesini duyunca anlamsız şekilde bağırıp çağırma başlandı. Sınirden ağlıyordu. Gözüne ilişen eski bir saati eline alıp yere fırlattı ve tekmeledi. Başka bir saati yumrukladı. Başka bir tanesini de yerden aldığı çekiçle parçaladı. Saatlere zarar verdikçe tık tak sesleri daha da şiddetleniyor ve zaman sanki daha da hızlı akıyordu. Saatlere vura vura adamın eli de kanlar içinde kalmıştı. Ama o buna aldırmaz etmeden vurmaya devam ediyordu. Sonrasında aniden çok güçlü ve üstün bir elin kendisini kolundan tuttuğunu ve saatlere vurmasını engellediğini hissetti. Arkasına dönmeye çalışsa da bunda muvafak olamadı. Tıkanıp kalmış, çaresiz bir vaziyetin içinde hapsolmuştu.

Ve ardından her şey kararmaya başladı yavaşça. İlk önce saatler kayboldu, ardından da tık tak sesleri ve en sonunda da güçlü elin varlığı. Anlamsız duygular içerisinde kıvrılırken bir anda kendisini yatağında buldu. Aslında hepsinin tatsız birkaç dakikalık rüya olduğunu anlayınca derin bir oh çekti. Odasını inceledi hızlıca. Duvarlar turkuaz rengindeydi, çalışma masası beyazdı, yatağı da sarıydı ve odasında hiç saat yoktu. Ayrıca kendisini gayet de sakin ve huzurlu hissediyordu şimdi. Bir dakika kadarlık tatlı bir esnemenin ardından yatağından çıktı ve çalışma masasının ikinci çekmecesinde bulunan rüya defterini alıp gördüklerini hatırladığı kadarıyla yazdı. Her düş yahut kâbusun sonrasında bu eylemi gerçekleştirmekteydi. Hızlı bir kahvaltı sonrasında siyah kravatını takıp, beyaz gömleğini giyinip işe gitmek amacıyla bir rezidansın yirmi birinci katında bulunan dairesinden çıktı ve beyaz renkli arabasına binip yollara düştü. Trafikteyken radyosundan spor haberlerini, hava durumunu ve günün önemli gelişmelerini dinledi. Yarım saat sonrasında çalıştığı otuz dokuz katlık binaya vardı. Yirmi altıncı kattaki ofisine asansör vasıtasıyla eriştikten sonra masasının başına geçmeden önce kahve makinesinden bir bardak filtre kahve aldı.

Bu kişinin masasını tarif etmek gerekirse masanın üstündeki küçük ve sevimli kaktüs dikkatleri üzerine çekmekteydi. Bunun dışında arkadaşları ile aynı kareye girdiği birtakım fotoğraflar da masa üzerinde mevcuttu. Bol miktarda evrak ve kâğıt ile masaüstü bilgisayar da masadaki ıvır zıvırın en mühimleri arasındaydı.

Unutmadan da söyleyeyim ki bu kişi ofise girdiğinde iş yerinde bulunan herkese pozitif bir enerjiyle "Günaydın!" demişti. Ofiste bulunan herkes gibi monoton hâlde saatlerini çalışmakla geçirdi. Mesai bitiminde binadan hızlıca çıkıp evine döndü. Gün boyunca saate hiç bakmamıştı, gördüğü düşü de unutmuştu. Televizyonda dizi izleyip patlamış mısır yedikten sonra uyumak için odasına geçti. Yastığa başını koyduğu anda aklına saatlere saldırdığı rüya geldi. Bir an için gördüğü bu düşün herhangi bir anlamının olup olamayacağını sorgulasa da sonrasında düşün önemsiz olduğuna karar kılarak uykuya daldı. Ertesi gün yine işe gidip ofiste saatlerce ıvır zıvır işler yaptı. Bilinçaltının gösterdiği bu rüyayı birkaç gün içerisinde hafızasından tamamen sildi. Bu kâbusun vermek istediği mesajı asla anlayamamıştı.

Senden uçan kuşların güzergâhı bahardan
Senden esen rüzgârın nefesi candan geçer
Eğer bir gün geçersen benim gibi bu yârdan
Bu sıradan beter yol sanma ki nardan geçer

Bu gönül ki bir handır her gelen konar göçer
Bu sevda ki şaraptır her gelen kanar göçer
Aşk oduna düşmeyen boş yere yanar göçer
Sanma ki bende bu aşk cismi canandan geçer

Göz

Sanma bu boş sevdadır gelip geçer
Öyle kara sevda ki ezip geçer
Demeyisin el âlem gülüp geçer
Kaderi sade Mevlâ yazıp bozar

Çağrı Hakim Yıldız

Zülüfden peyda olan yâr

Gülüşünün akı saçının sarısı
Yok senden gayrı aşkımin yüz karası
Gamzen sinemi deldi de yaktı geçti
Kaldı gönlümde senden öte serseri

Zerefşanım, bivefasın bir zalimsin
Şeytan bozuntusundan bana mahremsin
Eve gelemezsin it gibi necissin
Ama yalnız benim gönlümün cinisin

Fakireyn

Kuytu köşe başında üstünde siyah mintan
Sarı pala bıyığı kokuşmuştu büsbütün
Savurdu teshibini ya sabırlar ardından
Seyrelmişti saçları üstünde kaba kaban
Soyulmuş kundurası namus sorumlusunun

Çağrı Hakim Yıldız

Bin derdim birbirinden seçilmez
Azrail gelip de canım istese
Bende bu illetle hiç can verilmez
Birini yüklense kalır gidemez
Göğe çıkar feryadım, ahûzârım
Sunam, elinden yok derman, nâçarım
Sinem bülend, ben yerle yeksânım
Rahmetin esirgeme, ey sultânım

Bunca dünya derdi yalan dolan
Eğilsin başak erisin zaman
Ulaşacak elbet elime ferman
Sona sâde mezar taşıdır kalan

Mehmet Musab Dilek

Beşiktaş'la Buluşma

dönüm

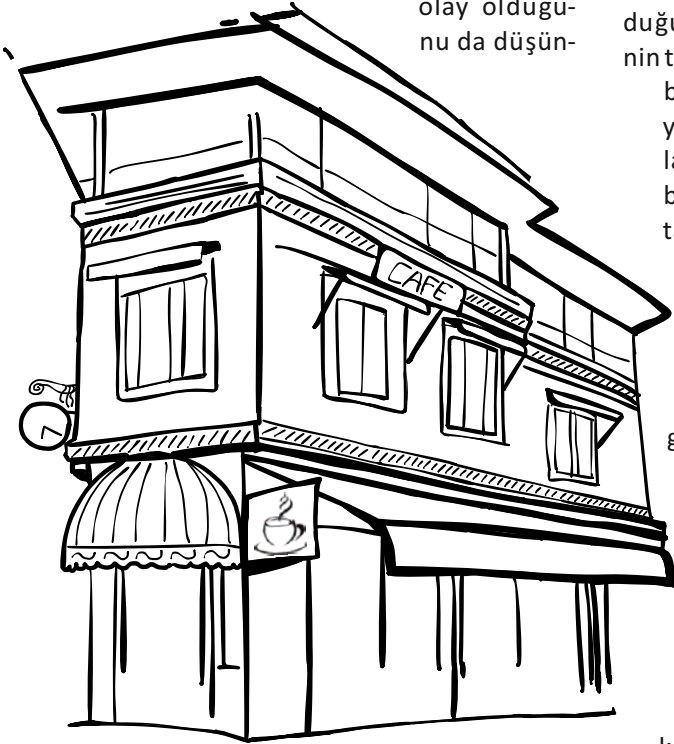
Arda Can Kılıç

Uzun süre sonra, tekrardan taştan kartalla göz göze geldik. Yüz yüze görüşmeyeli ne kadar oldu, açıkçası tam kestiremiyorum. Tabii, arada birbirimizi başkalarının çektiği fotoğraflardan, yer hizasından, grup fotoğraflarında ya da yine çok farklı amaçlarla çekilmiş çok farklı videolarda gördük ama aynı hissi vermiyor, veremiyor. Bir de şu yeni yapılan kartal heykeli meselesi var, Beşiktaş'a geldiğimi bana ilk o hatırlattı, sanki buranın kartalı artık oymuş gibi. Sanki şu an karşımda duran kartal, artık buranın değilmiş, artık eskide kalmış yaşlı bir anıymış gibi. Biraz benim gibi. Yine de bizim "eski" kartalı her turda birbirinden bambaşka hikâyeleri olan, birbirinden olabildiğine farklı insanların tavaf ettiğini görmek insanda anıları depreştiriyor. Eski arkadaşları, eski yaşanmışlıkları ve tüm bunların arasındaki o bazen yumuşak, bazense Abbasağa yokuşu gibi dik ve ani geçiş ve değişimleri hatırlatıyor. Zaten günün sonunda, benim kartalı tekrar görmüş olmam da yine çoktan anlık öfke ve üzüntülerinden arınmış hatıralarımın başkahramanlarından biriyle buluşmaya dayanıyor. Onu da görmeyeli ne kadar zaman geçtiğini net olarak söyleyemeyeceğim, bir saat kadar sonra onu da bunca zaman sonra tekrar göreceğim. Kartalla selamlaşmam ve hasret gidermem bittikten sonra biraz yürümeye karar verdim. Burada bu kadar zaman geçince her sokakta insanın anıları canlanıyor. Sokakta yürüyen insanların yanlarında arkadaşlarımın farklı zaman aralıklarından hâllerini görüyorum. Şakalaşıyorlar, şakalaşıyorum, gülüyorum ve etrafımdaki benim kadar gerçeklikten kopmamış insanlar muhtemelen ne olduğunu

anlamıyorlar. Ettiğim sohbetler aynı anda kafamda çalıyor, ama kulağınıza kaotik geldiği kadar da anlaşılır ve insanı etkileyen bir şekilde. Benim o sohbetleri ederken, bazen saçma sapan şekillerde katkılarda bulunma çabası içindeyken hiç farkına varamadığım bir şekilde. Bir yandan da sokağı inceliyorum, kafamda ister istemez dükkânları, kaldırım taşlarını ve onca değişen ayrıntıyı eski hâlleriyle iç içe ve bir bütün şeklinde görüyorum. Ne gördüklerim birbirine giriyor ne de tüm bunları karşılaştırmakta en ufak bir zorluk çekiyorum. Bu sokaklarda böyle yürüdükçe de hasretimi gideriyorum: Beşiktaş'a, geçmişime, şu an kendimi hissettiğimden daha iyi hissettiğimi hatırladığım günlere. Böyle bir süre yürüdükten sonra kendimi sıkça geldiğim bir kafenin önünde buluyorum, sanki Beşiktaş'tayken beklemenin ya da oturmayı içeren herhangi bir iş yapmanın ilk adımı buraya gelmekmiş gibi. Sanki öyle bir kas hafızası oluşmuş ki buraya gelmek artık yazı yazmak, gülmek kadar doğalmış gibi. Bunları düşünerek saatime baktım, hâlâ 40-50 dakika civarında vaktim olduğunu gördüm, sonuç olarak da içeri girdim. Bazı şeyler tabii ki değişmişti ama hissiyat değişmemişti. Müşteriler çoğunlukla değişmişti; burada müşterilerin ona yemek vermesini bekleyen, onları rahatsız eden ya da sadece kenarda yatan kedi değişmişti. Hatta çalışanların yüzüne baktığımda hemen hiçbirini tanımadığımı fark ettim. Tüm bunlara rağmen, duvardaki tablo belki eskimişse bile yine oradaydı, dekorlar biraz değişmişti, kullanılmayacak hâle gelmişlerin yerine yenileri alınmıştı ama kendimi rahat hissettim.

Kahvenin de değişip değişmediğini görmek için bir kahve sipariş ettim. Sonra bu kafede daha önce hiç yapmadığım bir Şey yaptım: ylesine oturdum. Ders çalışmak üzere bir bilgisayar ya da kitap çıkarmadım, Şu an devam ettiğim ve olabildiğince kısa zamanda bitirme ihtiyaı hissettiğim bir okuma kitabı çıkarmadım, biriyle konuşmadım, birini özellikle dinlemeye gayret göstermedim. Bir kalem çıkarıp da boş durmayayım diye bir Şeyler iziktirmeye bile başlamadım. İlk kez, bu kafede otururken bir Şey yapmadığım için kendimi buraya ait değilmişim gibi hissetmedim. İlk kez insanların delici bakışlarının dört bir tarafımdan uvaldız gibi vücudumun her yanını delip geçtiği hissiyatına kapılmadım, kimsenin özellikle bana bakıyor olabileceğini düşünmedim hatta bana bakıyor olmaları fikrini rahatsız edici bile bulmadım. Bu kadar değiştiğimi, kendim konusunda bu kadar rahat hâle geldiğimi anlamam için bu kadar zamanın geçmesi gerekmiş olmasını biraz

garipsedim ancak bunun normal sayılabilecek bir olay olduğunu da düşün-

dm. Hayatın nasıl dolambaçlı olduğu ve bu dolambaçlı yolda insanın ne hızda ve ne yönde gittiğinin zor anlaşıldığı üzerine bir metafor kurmaya çalışırken garson kahvemiy getirdi. Kahve tam olarak hatırladığım gibi değildi. Belki kahveyi hazırlayan çalışan değişmişti, belki de sadece bu kahve normalde yapıldığı gibi olmamıştı. Kahve markalarını da değiştirmiş olabirlerdi elbette,

kullandıkları filtre ve makineyle birlikte. Kahve normalden uzun süre açık pakette havayla temas ettiğinden de olabilirdi, ben eskiden koyduğum azıcık Őekeri koymadığımdan da kahvenin tadında bir değişiklik varmış gibi gelmiş olabilirdi. Tüm bu nedenlerden herhangi biri ya da hepsi birden benim bu kahvenin hatırladığım gibi olmamasında etkili olmuş olabilirdi de neden en başından buna bu kadar takıldığımı kendim de tam bilmediğimi fark ettim. Neticede kahve, kafe ya da Beşiktaş değişme se ben değişmeyecek miydim? Ya da ben değişmesem daha mı iyi olacaktı sanki, her Şey olduğu gibi iyimişse ben neden değiştim? Hiç gerek yoktu aslında böyle nostaljiye bağlı kalmaya, geçmişte her Şey iyimiş gibi davranmaya. nemli olanın Şu anda kahvenin hoşuma gitmesi sonucuna vardım sonunda, sonra da kalan tahmini yarım saatimde kahvemini, kafenin ve atmosferinin tadını ıkarıdım; bu gereksiz karşılaştırma ihtiyacından kurtulmuş ve evremiy tekrar keşfediyormuşçasına.

Eylül 1854, Kırım

dönüm

Halil İbrahim Bayındır

Yaklaşık altı gündür tek tük ağaç bulduran Kırım bozkırlarında alayıyla beraber nereye gittiğini bilmeden ve kestiremeden, sürü psikolojisine uyarak tan yürüyordu zayıf Fransız delikanlı. Sırtında çıkarsa üşüdüğü, giyerse sıcakladığı bir piyade paltosu vardı. Vücudunun kapalı bölümleri ve özellikle sırtı terden sıırılsıklam olurken açıkta kalan elleri ve yüzü, bütün terlemesine inat sonbaharda bozkırın fazla soğuk olmasa da kuru olan havası sebebiyle kurumuş hatta bazı yerleri çatlama sebebiyle hafif hafif kanamıştı. Normalde de fazla yağ veya ödem bulunmayan yüzü de birkaç gündür askerler arasında görülen şiddetli ishal ve kusmanın kendisinde de -çokağır olmasa da -gözükmesi sebebiyle iyice kurumuş, elmacık kemikleri belirginleşmiş, birkaç gündür de uykusunu tam alamadığı için göz altları da yorgun ve bitkin olduğunu herkese ilan edermişçesine mor renk almaya başlamıştı. Gözlerinin bembeyaz ferleri arasında hiçbir ruh, yaşam ya da ölüm taşımayan göz bebekleri, sanki bir şey aramışçasına sık sık bozkırın üzerinde geziyor ve ardından da aradığını bulamamış gibi tekrar önüne dikiliyordu. Delikanlının uzun, kemikli, zayıf elleri vardı ve bunlarla sık sık boynunda ve sırtında biriken terleri eli uzandığınca siliyor, elinde biriken bu tuzlu suyu da elini silkererek yere atıyordu. Akşama kadar yalnızca birkaç kez yanındaki diğer piyadelerle konuşuyor, onların sohbetlerine istese de

kendinde o enerjiyi bulamadığı için müdahil olmuyordu.

Sabahtan akşama kadar genellikle kafasında eski anıları tekrar tekrar düşünüyor, şöyle yapsam ya da yapmasam acaba neler olurdu, sorularına cevap arıyordu. Bunları düşünmekten istemsizce bir zevk alıyor, sebepsiz bir mutluluk duyuyordu. Tabii düşünceleri her zaman böyle hazlar vermiyordu ona. Bazen hiçbir türlü cevap bulamadığı, kendisine mantıklı gelmeyen hiyerarşik sorunlara cevap arıyordu. Örneğin en basitinden komutanının sözünü neden dinlemek zorundaydı? Ya da komutanı ona ceza olarak kamçıyla vurabilirken o, neden ona vuramıyordu? O, neden komutandı ama kendisi neden değildi? Daha birkaç ay önce köyünde hasat dönemi için hazırlanırken neden şimdi Ruslara karşı savaşıyordu? Kendi yaşadığı yerle arasında aylarca süren bir mesafe olan bu topraklarla ilgili ne gibi bir derdi veya kaygısı olabilirdi ki onun. Bu tür düşünceler ve sorular silsilesi arasında bazen sanki gözüne perde inmiş gibi dünyadan kopuyor, etrafındaki askerlere ya çarpıyor ya da onların ayaklarına basıyor ve aldığı tepki nedeniyle de fikir aleminde kopup Kırım'ın çorak bozkırlarına geri dönüyordu. Gündüzlerini böyle geçirdikten sonra da geceleri yakılan ateşin etrafında, askerlerden gelen inleme ve kusma sesleri eşliğinde uyumaya çalışıyordu.

Birkaç gün daha tıpkı bu şekilde geçtikten sonra, yayılan ishal ve kusma vakaları sebebiyle düzensizce ilerleyen orduya, gönderilen öncü birliklerden Rus birliklerinin Alma Nehri yakınlarında savunma pozisyonu aldıkları haberi geldi. Her askerin bir yanındakine söylemesiyle birlikte yakın zamanda bir çarpışma olacağı haberi bütün askerler arasında hızla yayıldı. Kimi askerler gelen habere sevinçle karşılık verip adeta cesaretini ve asker ruhuna sahip oluşunu iyice göstermeye çalışıyordu. Kananlar da içlerinde korku olsa bile diğer askerler arasında zayıf görünmemek için hislerini gizliyor ve seviniyormuş gibi davranıyorlardı. En vatanperver olduğunu iddia edenler ise kendilerine eşlik eden İngiliz kuvvetlerinin yanında Fransızların asla savaştan kaçmayacaklarını ve savaşın aslında tam bir Fransız tutkusu olduğunu ellerinden geldiğince göstermeye çalışarak kendi ırklarının İngilizlerden daha üstün olduğunu kanıtlamaya çalışıyorlardı. Delikanlı ise hiçbir tepki vermedi bu habere. Savaşmaktan daha ziyade onu asil ilgilendiren neden savaşacağıydı. Aklına en önce cevap olarak ülkesinin çıkarları geliyordu ama bu cevap onu tatmin etmekten çok uzaktı. Ülkesi bu çıkardan mahrum kalsa çok da bir şey kaybetmezdi, diye düşünüyor ve tekrardan neden sorularının içine gömülüyor, bu soruların arasında acı çekiyordu. Neyse ki onu bu düşüncelerden, gelen savaş pozisyonu alma emri kurtardı.

Birkaç gündür salgın nedeniyle oldukça düzensiz ilerleyen ordu bir yandan savaş düzeni almaya çalışıyor, diğer taraftan da akşamın serinliği ortalığa çöktüğünden ateş yakmaya ve çadır kurmaya çalışıyordu. Süvariler bir o tarafa bir bu tarafa giderek ortalığın tozunu dumana katarak mevzileniyor, topçular bataryaları hazır hâle getiriyorlardı.

Hava karardığında süvariler ve piyadeler mevzilerinde çadırlarını kurmuş, ateşlerini yakmış beklerken topçu birlikleri bataryalarla işlerini daha yeni bitirmişti. Bu nedenle pek çok topçu geceyi çadırsız bir şekilde sadece ateşle yetine-

rek geçirmek zorunda kaldı. Delikanlı onlara üzülüyordu elinde olmadan. Onlar da hiç şüphesiz tıpkı kendisi gibi istemeden buraya gelmişti ve maalesef rezillik çekiyorlardı. “Peki gerçekten de zorla mı buradalar?” diye düşündü delikanlı bir anlığına. Ne de olsa daha bu akşam haber gelince hepsi sevinmemiş miydi sanki. Hem bütün bir ordu istemeden nasıl burada olabilirdi ki bu kadar insanı kim zorla bir arada tutabilirdi? “Şüphesiz kendi rızalarıyla buradalar.” sonucuna vardı delikanlı. “Sürünsünler o zaman.” diye düşündü ve az önce duyduğu merhamet duygusunun yerini öfke aldı. Ufukta görünen Rus ordusuna kısa bir göz attıktan sonra çadırına girdi ve yarın yaşanacak çarpışmayı düşünürken uyuyakaldı.

Delikanlının uykusunu gece yarısı aniden gelen bir emir sebebiyle diğer askerler bozmuştu. İki ordu komutanının ortaklaşa aldığı karara göre Rus ordusuna hava aydınlanmadan ani bir baskın düzenlenecekti. Askerler uyandırılmış, çadırlar toplanmaya başlanmıştı. Birlikler Rus gözçülerinin farkına varmaması için olabildiğince yavaşça hareket ediyor, mevzilerini alıyordu. Önce piyade birlikleri merkezde konuşlanmış, onların hemen arkasında ise bataryalar hazır hâle getirilmişti. Her ne kadar tüm bu mevzilenme Rus ordusuna belli edilmeden yapılmışsa da süvarilerin mevzilerini alması sırasında kalkan toz dumanı ve atların sesleri Rus ordusunun gözçüleri tarafından fark edildi ve Rus ordusu da alarm durumuna geçti. Lakin Ruslar henüz çadırlarından çıkmış giyinirken mevzilerini almış İngiliz ve Fransız birlikleri, komutanlarının emriyle bataryalarını ateşledi ve güllerle Rus ordusunun üzerine yağmaya başladı. Aynı anda süvariler de kanatlardan dolaşıp düşman bataryalarına saldırmak üzere hücumla geçtiler. Her top patlamasında kulakları kısa süreli sağır olan piyade birlikleri ise arkalarında oluşan yoğun dumandan uzaklaşarak düşman birliklerini menzillerine alabilmek için merkezden ilerliyorlardı. Henüz uykudan uyanmış olan Rus askerleri ise uyku sersemi hâllerine mevzi almaya çalışıyor lakin her gök gürültüsünden sonra üst

lerine yağan güllerden sakınmak için sürekli kendilerini bir o yana bir bu yana atmaya çalışıyorlardı. Düşman süvarilerinin de gelmesiyle birlikte hazırlıksız yakalanan Rus askerleri arasında savaşın kaybedildiği fikri veba gibi yayıldı ve savaş ya da kaç dürtüsüne uyan savaşmayan askerlerin bir kısmı kaçışmaya başladı. Kaçamayanlar ise oldukları yerde direnmeye çalıştılar.

Yaklaşık üç saat süren Rus direnişinden sonra İngiliz-Fransız koalisyon ordusunun kesin zafer elde ettiğini anlamak için herhangi bir askerî eğitim almaya gerek yoktu. Rus ordusunun bir kısmı kaçmış, süvariler tarafından arkası çevrilenler esir alınmış ve büyük çoğunluğu da imha edilmişti. Zayıf delikanlı ise tüm savaş boyunca sadece 5-10 kere nereye ve kime ateş ettiğini bilmeden kendi asker sürüsüne uyararak düşmana doğru ateş açmıştı. Birini öldürdü mü yoksa yaraladı mı bilmiyordu, tek bildiği ateş etmiş olduğuydu. Bu sorunun cevabını bilmek istediği de çok söylenemezdi zaten çünkü birini öldürmüş olmak mı yoksa öldürmemiş olmak mı onu daha çok sevindirirdi bilemiyordu.

Zafer kazanan koalisyon ordusunun şimdi savaştan sonra bir başka derdi ortaya çıkmıştı, bu kadar esirle ne yapılacak? Ordunun daha katetmesi gereken uzun ve zorlu bir yolu vardı ve bu kadar fazla esirle yola çıkmak İngiliz ordu komutanının hoşuna gitmiyordu. Kendi gerekçelerini büyük bir ustalıkla dile getiren İngiliz komutan, Fransız mevkidaşını da buna bir çözüm bulmaları gerektiğine ikna etti ve yine dilini ustaca kullanarak kendi fikrinin uygulanması üzerine Fransız'ı ikna etmekte pek de zorlanmadı. İngiliz'in aldıracağı karara göre esirlerden sadece subaylar orduyla beraber götürülecek, kalan er ve çavuşlar için bozkır mezar olarak seçilecekti. Verilen emirle Rus er ve çavuşlar Alma Nehri kıyısına tek sıra hâlinde elleri kolları bağlanmış bir şekilde dizildi ve delikanlının da içinde yer aldığı piyade taburu infaz için nehir kıyısına gitti. Fransız de-

likanlı işte tam orada sorusuna cevap buldu ve ateşlediği mermilerin kimseyi vurmamış olmasını diledi Tanrı'sından. Manzara delikanlının yüreğini paramparça etmişti. Birbirlerine bağlanmış bir hâlde dizilmiş askerlerin kimi sizden korkmuyorum dercesine hiçbir zayıflık göstermemeye çalışıyor, kimi birazdan öleceğinin verdiği korku ve endişe içinde altını pisletmiş bir şekilde ağlıyor ve merhamet dileniyordu. Neredeyse hepsinin yaptığı tek ortak şey ise sabahın soğuşunda sadece gömlekle duran bu askerlerin tır tır titremesiydi. Öldürülmeyip esir alınan subaylar ise öfkeyle küfürler savuruyor ve bir yandan da askerlerinin hâlini gördükçe göz yaşlarını tutamaz hâle geliyorlardı. Gördüğü manzara karşısında ise delikanlı yeniden sorular yığınınına düşmüştü. Bu askerler, bu insanlar bunları hak etmiş miydi? Tek suçları Rusya'da doğup orduya çağrılmak mıydı? Kendisi esir düşse o da mı yaşamayı hak etmeyecekti? Bu insanlar ona karşı ne yapmıştı da onları birazdan öldürecek ki? Sırf kendisinden rütbeliler söylediği için bu cinayeti işlemesi meşru mu oluyordu? Bu insanlar ölmeyi hak etmiyordu. Ateş etmese ne olabilirdi ki?

Komutan geldi.

“En fazla ceza alırım.”

Gür bir ses “Nişan al!” dedi. Delikanlı silahını doğrultup nişan aldı.

“Bunu yapmak istemiyorum ben ama...”

Aynı gür ses bu sefer “Ateş!” diye bağırdı. Delikanlı tetiği çekti.

XI. Yüzyıldan Bir Hazine: Dîvânu Lugâti't-Türk

dönüm

Melih Baykara

Eserin Genel Özellikleri

Dîvânu Lugâti't-Türk [tam adı ile Kitâbu Dîvâni Lugâti't-Türk (Türk Dilleri Sözlüğü)] 1072-1074 yılları arasında Kâşgarlı Mahmud tarafından kaleme alınan Türkçe-Arapça bir sözlüktür. Bilinen en eski Türkçe sözlüğü olması ile birlikte günümüze yalnızca tek bir nüshası ulaşabilmiştir. Dîvânu Lugâti't-Türk Araplara yönelik yazıldığı için madde başları Türkçe, açıklama kısımları Arapçadır. Birçok araştırmacı tarafından ansiklopedik bir sözlük olarak anılan eser Türkçe adına bu türde bilinen ilk eser olduğundan Türkoloji (Türklük Bilimi) araştırmacılarına ışık veren kaynakların başında gelir. Türkolojinin babası olarak anılan Kâşgarlı Mahmud bu eseri ile birçok ilke imza atmıştır.

Eser 1077 yılında Bağdat'ta Halife Muktedî-Biemrillâh'a sunulmuştur. Elimize geçen tek yazma nüshası 1266 yılında Sâveli Muhammed tarafından Şam'da yazılmıştır. Keşfedilişi ise 1914'te Ali Emîrî tarafından. Günümüzde bu yazma nüsha İstanbul'daki Fatih Millet Kütüphanesi'nde sergilenmektedir.

Kâşgarlı Mahmud ve Eserin Yazılış Süreci

Kâşgarlı Mahmud (tam adı ile Mahmûd bin Hüseyîn bin Muhammed el-Kâşgarî) 1008 yılında Kâşgar'da doğmuştur. Soylu bir aileden gelen Kâşgarlı Mahmud iyi bir eğitim almıştır.

Karahanlı Devleti'nde 1057 yılında yaşanan baskın sonucu Kâşgarlı Mahmud bu topraklardan ayrılmak durumunda kalmıştır. Ülkesinin sınırları dışına çıktıktan sonra Türkistan bölgesini adım adım

dolaşarak Türk toplulukları arasında yaşamaya başlamıştır. Duyduğu sözcükleri, sözlü edebiyat ürünlerini derleyen Kâşgarlı Mahmud yaklaşık yirmi yıllık bu yolculuktan sonra 1072'de Bağdat'a gelmiş ve Dîvânu Lugâti't-Türk'ü burada tamamlamıştır. 1077 yılında eseri Halife Muktedî-Biemrillâh'a sunuşunu ise bu sözlerle anlatır:

"Bana sonsuz bir ün, bitmez tükenmez bir kaynak sağlaması dileğiyle bu kitabı yazdım ve Tanrı'ya sığınarak adını Dîvânu Lugâti't-Türk koydum. Kutsal Peygamber'in postunda oturan, Haşimî soyundan ve Abbasoğullarından gelen, Tanrı'nın halifesi Ebü'l-Kasım Abdullah ibn Muhammed'ü'l-Muktedî Biemrillah katına armağan ettim."

Dîvânu Lugâti't-Türk'te adı geçmesine rağmen henüz bulunamayan Kitâbü Cevâhiri'n- Nahv fî Lugâti't-Türk (Türk Dillerinde Gramer Mücevherleri Kitabı) kitabında da Türk dili gramerini ele alan Kâşgarlı Mahmud Kâşgar'a geri döndükten sonra bazı rivayetlere göre 1105 bazı rivayetlere göre ise 1126 yılında ölmüştür.

Eserin Yapısı ve İçeriği

Eser, orijinalinde olmasa da elimizdeki tek nüshasında bulunan bir ön söz ile başlar. Buradan sonra ise asıl eser Allah'a ve Hz. Muhammed'e övgü cümleleri ile başlar. Bundan sonra ise Kâşgarlı Mahmud Hz. Muhammed'in *"Türk dilini öğreniniz çünkü onların çok uzun sürecek saltanatları vardır."* hadis rivayetini baz alarak Türkleri, Türklüğü ve Türkçe öğrenmenin öneminden bahseder. Eser henüz ilk sayfalarında, elimize geçen ve bir Türk tarafından çizilen ilk haritayı barındırır.

Merkeze Türk boylarını alan bu haritada Türk boyları dışında birçok bölge de yer alır. 8000'den fazla sözcük bulunan sözlük bölümü sekiz kitaptan, her kitap ise isim ve fiil olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Sözlük bugünkü sözlüklerin aksine alfabetik sıralama yerine harflerin sayısı ve niteliğine göre sıralanmıştır. Sözcükler Türkçe, açıklamalar ise Arapçadır. Aynı şekilde örnek cümleler Türkçe iken açıklamaları Arapçadır. Yine günümüz sözlüklerinden farklı olarak her bir kelime madde olacak şekilde alt alta yazılmamıştır. Onun yerine kelimeler ve açıklamaları düz yazı gibi yazılıp kelimelerin kolay ayırt edilebilmesi amacıyla altı kırmızı mürekkep ile çizilmiştir.

Dîvânu Lugâti't-Türk'ün Önemi ve Etkisi

Dîvânu Lugâti't-Türk, yazının başında da belirttiğimiz gibi bilinen en eski Türkçe sözlüktür bundan dolayı da Türkologların araştırma sırasında başvurduğu ilk kaynak da denilebilir. Eser aynı zamanda bugün bilinen boyları, damgalarını ve yaşadıkları bölgelerin neredeyse hepsini aşağıdaki alıntıda olduğu gibi sıralamıştır:

"Rum ülkesine en yakın olandan başlayarak hem gayrimüslimleri hem de Müslümanları belirli bir düzen içerisinde doğruya doğru sıraladım. Rum ülkesine en yakın boy Beçenek 'Peçenek'tir. Sonra Kıpçak 'Kıpçak', Oğuz, Yemek, Başgirt, Basmil, Kay, Yabagu, Tatar, Kırgız gelir. Kırgızlar Çin ülkesine yakındırlar. Daha sonra Çigil, Tohsi, Yagma, Ograk, Çaruk, Çomul, Uygur, Tangut ve Çin'de olan Hitay gelir. Bundan sonra Tavgaç gelir, bunların ülkesi de Maçin'dir."

Dîvânu Lugâti't-Türk'te 700'ü aşkın şiir mısrası bulunur, "Alp Er Tunga öldi mü" dizesi ile başlayan Alp Er Tunga sagusu da bunlardan biridir ve yazılı olarak kayda geçtiği tek kaynak da yine Dîvânu Lugâti't-Türk'tür. Eser ayrıca Oğuz ve Uygur destanları adına da büyük bir bilgi kaynağıdır ve Şu destanı hakkında bilinen ilk yazılı metindir. Eser, "Tāg tāgka kavuşmas, kişi kişiye kavuşur (Dağ dağa kavuşmaz, kişi kişiye kavuşur)" gibi 250'yi aşkın atasözü içerir. Kâşgarlı Mahmud birçok bölgede gezdiği ve bulunduğu için o kültürere ait gelenek, âdet, giyim, kuşam, tarım, hayvancılık, tıp vb. alanda birçok terim ve kavrama da Dîvânu Lugâti't-Türk'te yer vermiştir. Eserin ilk sayfalarındaki

Dünya haritasında Doğu'da Cabarka isminde bir ada ülkesi vardır ve bu ülke Japonya'dır, aynı şekilde Çin Seddi de bu haritada yer almaktadır. Kâşgarlı Mahmud, Dîvânu Lugâti't-Türk'te Türklerin takvimi olan On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nden de bahseder. Kâşgarlı Mahmud'un dolaştığı farklı bölgelerin neticesi olarak, Dîvânu Lugâti't-Türk sadece tek bir dil ve lehçeden değil başta Hakaniye lehçesi olmak üzere birçok farklı lehçeden izler taşımaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Gördüğümüz üzere Dîvânu Lugâti't-Türk dediğimizde her ne kadar aklımızda ilk sözlük olarak cansansa da bir ansiklopedi denilmemesi için hiçbir sebep taşımamaktadır. Dîvânu Lugâti't-Türk gerek tarihî bilgiler, gerek mitolojik bilgiler, coğrafi bilgiler, dönemin yaşam biçimi, sosyal hayat, ünvanlar gibi çeşitli alanlarda kullanılan çeşitli kavramlar ile derinlemesine bilgi barındıran, geçmişe adeta ışık tutan bir ansiklopedidir. Bahsettiğimiz Alp Er Tunga sagusu gibi birçok sözlü edebiyat ürününün günümüze gelmesinde de yine bu eserin katkısı çok büyüktür. Dil ve kültür arasındaki ilişkiyi de gözler önüne seren eser, özellikle kimliğimizi anlamak adına da önemli bir kaynaktır. Yazılışının üstünden neredeyse 1000 yıl geçmesine rağmen Türkologların hâlâ istifade ettiği bir eser olan Dîvânu Lugâti't-Türk, bahsettiğimiz birçok özelliğiyle yıllar boyunca Türk yazı tarihinin en büyük eserlerinden biri olarak anılmaya devam edecektir.

Ali Kuşçu

dönüm

Yiğit Turan

Hayatı

Ali Kuşçu, Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli bilim insanlarından biri olarak tarihe geçmiştir. 15. yüzyılın başlarında yaşamış olan Kuşçu; matematik, astronomi, felsefe ve tıp alanlarına olağanüstü katkılarda bulunmuştur. Onun hayatı, sadece bilimsel başarılarıyla değil, aynı zamanda örnek kişiliğiyle de övgüye değerdir.

Kuşçu, genç yaşta eğitim hayatına başlamış ve eşsiz bir zekâ ve öğrenme tutkusuyla bilim dünyasında çığır açmıştır. Samimi, özverili ve titiz çalışmasıyla tanınan Kuşçu, öğrencilere ve meslektaşlarına her zaman yardım etmiş ve bilgisini paylaşmaktan çekinmemiştir. Onun alçak gönüllüğü ve mütevazı kişiliği, bilimsel başarılarının yanı sıra insanlar üzerinde de derin bir etki bırakmıştır.

Matematik ve astronomi alanındaki öncü çalışmaları, Kuşçu'yu çağının en önde gelen bilim insanlarından biri hâline getirmiştir. Kendi döneminde büyük bir hayran kitlesi olan Kuşçu, bugün de bilim dünyasının en saygın isimleri arasında yer almaktadır. Onun bilimsel mirası, sadece Osmanlı İmparatorluğu'na değil, tüm dünyaya ilham vermektedir.

Ali Kuşçu'nun yaşamı sadece bilimsel başarılarıyla değil, aynı zamanda insanlık için yapmış olduğu katkılarla da daima hatırlanacak ve övgüyü hak edecektir. Onun örnek kişiliği ve yüce idealleri, gelecek nesillere ilham vermeye devam edecek ve bilim dünyasında bir ışık olmaya devam edecektir.

Eserleri ve Çalışmaları

Ali Kuşçu, Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir bilim insanı olarak matematik, astronomi ve felsefe alanlarında çok sayıda eser üretmiş ve önemli çalışmalara imza atmıştır. Kuşçu'nun yazdığı kitaplar ve yaptığı çalışmalar hem döneminde hem de sonraki yıllarda büyük ilgi görmüş ve etkisi uzun süre devam etmiştir.

Matematik alanında Kuşçu'nun en bilinen eserleri arasında, "Miftah al-Hisab" (Hesap Açısından Anahtar) adlı eseri bulunmaktadır. Bu kitap trigonometri, cebir ve geometri konularında kapsamlı bir inceleme sunarak dönemde matematik alanında önemli bir kaynak hâline gelmiştir. Astronomi alanında da Kuşçu'nun önemli eserleri mevcuttur. "Zîc-i Sultanî" adlı eseri, gök cisimlerinin hareketlerini inceleyen ve astronomik hesaplamaları içeren bir kitaptır. Ayrıca, yıldızların hareketleri üzerine yaptığı gözlemleri de içeren "Risale fi'l-Hay'a" adlı eseri de astronomi alanında önemli bir referans kaynağıdır. Felsefe alanında da Kuşçu'nun etkili eserleri bulunmaktadır. Özellikle Aristoteles'in eserlerini Arapçaya çevirerek ve yorumlayarak felsefe alanına önemli katkılarda bulunmuştur. "Tahfid al-Mantık" (Mantık İncelemesi) adlı eseri, mantık konusunda derinlemesine bir çalışma sunar.

Ali Kuşçu'nun yazdığı kitaplar ve yaptığı çalışmalar, sadece kendi döneminde değil, sonraki yıllarda da bilim dünyasında önemli bir etki bırakmış ve onun bilimsel mirası, günümüzde bile hâlâ değerini korumaktadır.

Batı'dan ve Doğu'dan Bilim İnsanlarıyla Karşılaştırılması

Ali Kuşçu, döneminde İslam dünyasının en önemli matematikçi ve astronomlarından biriydi. Onun matematik alanındaki çalışmaları, özellikle trigonometri ve cebir konularında, diğer çağdaşlarıyla kıyaslandığında oldukça öncü ve derinlikliydi. Örneğin, Batı dünyasından öne çıkan matematikçilerden olan Nicolaus Copernicus ile kıyaslandığında, Kuşçu'nun eserlerinin daha geniş kapsamlı ve uygulamalı olduğu görülebilir.

Astronomi alanında, Kuşçu'nun gözlemleri ve

astronomik hesaplamaları, dönemindeki diğer önemli astronomlarla da karşılaştırılabilir. Özellikle, İranlı astronom Nasirüddin Tusi ile benzerlikler gösteren çalışmalarıyla Kuşçu'nun gök cisimlerinin hareketleri üzerine yaptığı derinlemesine incelemeler ön plana çıkar.

Felsefe alanında, Kuşçu'nun Aristoteles'in eserlerini çevirip yorumlaması, dönemindeki diğer filozoflarla karşılaştırıldığında önemli bir etki yaratmıştır. Örneğin, İbn Sina gibi diğer İslam felsefecileriyle kıyaslandığında, Kuşçu'nun Aristoteles üzerine yaptığı yorumların özgünlüğü ve derinliği belirginleşir.

Bu karşılaştırmalar, Ali Kuşçu'nun dönemindeki diğer önemli bilim insanlarıyla olan etkileşimini ve katkılarını daha açık bir şekilde anlamamıza yardımcı olabilir.

Kapanış

Ali Kuşçu'nun yaşamı ve çalışmaları, bilim dünyasında kalıcı bir iz bırakmış ve onun adı, tarihin önemli bilim insanları arasında yerini almıştır. Yazdığı kitaplar ve yaptığı çalışmalar, sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun değil, dünya bilim tarihinde de önemli bir yere sahiptir. Kuşçu'nun matematik, astronomi ve felsefe alanlarındaki eserleri, hem çağdaşlarına ilham kaynağı olmuş hem de sonraki nesillere bilgi ve fikir birikimini aktarmıştır.

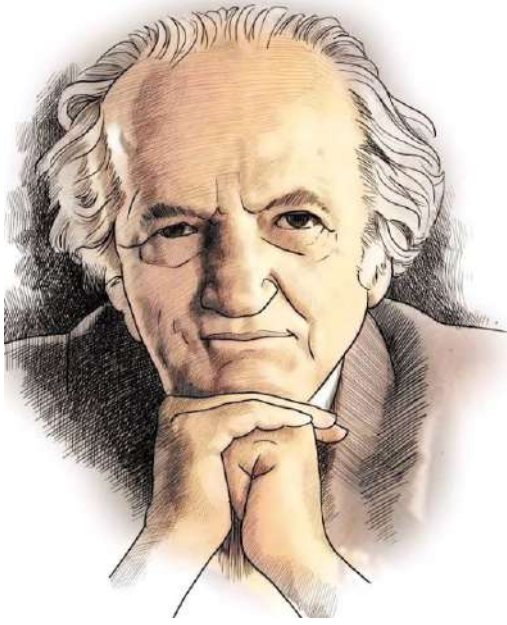
Onun alçak gönüllü kişiliği, öğrenme tutkusu ve insanlık için yaptığı katkılar, sadece bilim dünyasında değil, toplumda da derin izler bırakmıştır. Bugün bile, Kuşçu'nun eserleri birçok araştırmacı ve öğrenci için önemli bir kaynak ve ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

Ali Kuşçu'nun mirası, sadece bilimsel çalışmalarıyla sınırlı değildir; aynı zamanda onun örnek kişiliği ve insana olan saygısı da gelecek nesillere ilham verecek niteliktedir. Kuşçu'nun adı, bilim ve ilim yolunda özveriyle çalışan herkes için bir rehber ve bir ışık olmaya devam edecektir. Onun ruhu, bilim ve bilgiye olan sonsuz tutkusunu taşıyan her kalpte daima yaşayacaktır.

Fuat Sezgin

dönüm

Ömer Eren Yılmaz

Prof. Dr. Fuat Sezgin, Türk bilim dünyasının en ileri gelen bilim insanlarından ve bilim tarihçilerinden biridir, bilim tarihine katkıları vasıtasıyla da bu konumu uluslararası bilim camiasında da tasdik edilmiştir. Kendisi, günümüzde üzerinde olması gereken kadar çalışma olmayan ve Batı'nın "Karanlık Çağ" olarak tanımladığı fakat İslam dünyasının "Altın Çağ"ına denk gelen dönemi, titiz çalışmalarıyla aydınlatmış, İslam bilim tarihini yeniden gün yüzüne çıkarmıştır. Günümüzdeki pek çok mekanik prensibin ve matematiksel teoremlerin temelini bu dönemde atıldığı, buna rağmen bu gerçeğin yeterince irdelenmediği mesajını topluma aşılamayı başarmıştır.

24 Ekim 1924 tarihinde, Bitlis, Kızıl Mescit'te dünyaya gelmiştir Fuat Sezgin. Soyu Osmanlı hizmetinde olan Şirvan Beyleri'ne dayanan Fuat Sezgin, ilköğrenimini Doğubeyazıt ardından Siirt'te; ortaöğrenimini ise Erzurum Lisesi fen bölümünde yatılı olarak bitirmiştir.

Mezuniyetinin ardından mühendis olma niyetiyle İstanbul'a gelen Fuat Sezgin'in hayatı, bir karşılaşma ve alınan bir karar sonrası, bambaşka bir çizgiye girmiştir. Bir yakını, kendisine dünyaca tanınmış ve İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsünde görev alan Alman Şarkiyatçı Helmut Ritter tarafından düzenlenen bir semine-re katılmasını tavsiye etmiş ve kendisi de bu tavsiyeye uyup semine-re katılmıştır. Seminer öyle etkileyici olsa gerektir ki Fuat Sezgin bu seminerden sonra mühendis olma hayallerini kenara koyarak Helmut Ritter'in öğrencisi olmaya karar vermiştir. İş etiği ve sarsılmaz disipliniyle tanınan Helmut Ritter'in bu özellikleri hiçbir şekilde bu yola kendini adanmış Fuat Sezgin'i vazgeçirememiştir. Nitekim vaktiyle Helmut Ritter'in seminerlerinden birine 3 dakika geç kalan Fuat Sezgin'e Ritter bunun bir daha katıyen tekrarlanmaması gerektiğini sertçe belirtmiş ve Sezgin bu andan sonra ömrünün kalanında dakik olmayı kendine prensip edinmiştir. Sonuç olarak Ritter'in disiplini Fuat Sezgin'i yıldırmanın, bir bilim tarihçisi olarak prensiplerini ve kişiliğini şekillendirmiştir. İslam âlimlerinin üstün niteliklerini tanıyan Ritter, bu konuda Fuat Sezgin'e ışık tutmuş ve özellikle matematiği iyi öğrenmesini şu cümleyle tembihlemiştir: "*Matematiği bırakma.*"

Matematik bölümüne git, ders al, matematiği iyi öğren. Müslümanlardan da büyük matematikçileri yetiştirmiştir.”

1943 sonrasında II. Dünya Savaşı sebebiyle üniversite eğitiminin durdurulması, Fuat Sezgin’i Arapça öğrenmeye ve bu alanda zorlu çalışmalara başlamaya itmiştir. 6 ay içinde Kur’an-ı Kerim’in zor bir dille yazılan tefsirlerini rahatlıkla okuma yetisi kazanan Sezgin, dil öğrenme konusundaki bu becerisini ömrünün sonuna değin sürdürmüştür. Bu noktadan sonra, Fuat Sezgin, Ritter’ın yönlendirmesiyle çeşitli İslam bilim tarihi eserlerini incelemiş ve bu eserlerdeki eksiklikleri fark etmiştir. Bu durum, kendisini bu eksiklikleri kapatmaya adanmasına yol açmıştır. Fuat Sezgin, Bedî’ İlminin Tekâmülü ve İstanbul’da Bulunan Bedîyyat Yazmalar Kataloğu başlıklı lisans bitirme tezini tamamlayarak 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap ve Fars Filolojisinden lisans öğrenimini de tamamlayıp mezun olmuştur. Bunun ardından Kur’an-ı Kerim’de geçen gerçek anlamı dışında kullanılan mecazi ifadeler üzerine hazırladığı doktora tezini tamamlamıştır. 1954 yılında yayımladığı Buhârî’nin Kaynakları Hakkında Araştırmalar başlıklı doçentlik tezi ise en ünlü çalışmalarından biridir. Doktora tezini hazırlarken Buhârî’nin hadis kitabından bazı yerlerin Mecâz’ul-Kur’ân’dan alındığını fark eden Fuat Sezgin, o zamana dek hadis kitaplarının sözlü kaynaklara dayandığı tezlerinin yanlış olduğunu bu çalışmasını tamamlayarak göstermiştir. 1960 sonrasında da ülke içindeki siyasi karışıklıklar sebebiyle çalışmalarını yurt dışında sürdürmek zorunda kalmıştır, vatanından ayrılmanın kendisine getirdiği derin hüznü ve karanlık bilinmezliği de *“Meçhul bir dünyaya, hayata gidiyordum. Nasıl olacaktı, bilmiyordum.”* cümlesini kurduğu anlatılarında detaylıca ve içten bir dille betimlemiştir.

Eşi Dr. Ursula Hanım ile 1966 yılında evlenen Dr. Fuat Sezgin’in 1970 yılında bir kız çocuğu olmuştur. Eşinin kendi çalışmalarına olan katkılarından övgüyle bahseden Sezgin, *“O olmasaydı işim çok zor olurdu. Benim imanım vardı.*

Allah’a karşı mutlak inancım vardı. Bir de eşimin çok yüksek insani vasıfları ve benim hedefime ulaşmamdaki bana olan inancı ve beni desteklemesi.” diyerek bu düşüncesini özetlemiştir. Öğrencilik yıllarından beri Carl Brockelmann’ın eseri *“Geschichte der Arabischen Literatur”*u (Arap Edebiyatı Tarihi) geliştirme niyetiyle kaynak toplamaya başlayan Sezgin, yaptığı araştırmalar sonucu bilimin başlangıcından bugüne kadar sahasında yazılan en kapsamlı eser olan *Arap-İslam Bilimleri Tarihi*’nin (Geschichte des Arabischen Schrifttums) ilk cildini 1967 yılında yayımlamıştır. 17 ciltten oluşan bu eser, o dönemde Arap-İslam alimlerinin bilimin her alanında çalışmalar yürüttüklerini vurgulaması açısından paha biçilmezdir ki bundan sonra, 1978 yılında Kral Faysal İslamî İlimler Ödülü’ne lâyık görülen Fuat Sezgin, bu ödül kendisine takdim edildiğinde, verilen bu desteği değerlendirerek 1982 yılında Johann Wolfgang Goethe Üniversitesine bağlı olan Institut für Geschichte der Arabisch Islamischen Wissenschaften’ı (Arap-İslam Bilimler Tarihi Enstitüsü) kurmuştur.

Bütün bunların yanında, Fuat Sezgin’in bilim tarihine en büyük katkılarından biri de Almanya’da kurduğu İslam Bilim Tarihi Müzesi’dir. Bu dönemden kalma 700’den fazla alet modeli barındıran ve aynı binada 45.000 cildi toplayan Bilimler Tarihi Kütüphanesini içeren bu müzenin bir benzeri de yine kendisi öncülüğünde İstanbul’da Gülhane Parkı içinde 25 Mayıs 2008’de açılmıştır. Bu müzelerdeki aletleri tanıtıcı vasfı bulunan beş ciltlik bir katalog da yine kendisi tarafından kaleme alınıp Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca olarak yayımlanmıştır. Ömrünü zamanının acımasız akışı karşısında unutulmaya yüz tutmuş İslam’ın Altın Çağı’na ait eserleri gün yüzüne çıkarıp uluslararası bilim camiasına İslam medeniyetinin bilime olan katkılarını göstermeye adanmış olan Prof. Dr. Fuat Sezgin, 30 Haziran 2018 tarihinde vefat etmiştir. Çalışmaları ve hayat hikâyesi, Türk milletinin evlatları arasından yetişen sayısız bilim insanı ve mühendisler hâlen yol göstermektedir ve Türk ulusu yaşamaya devam ettikçe de gösterecektir.

Truvalılar Türk Müdür?

dönüm

Berrak Derin Tüzün

Truvalıların kökeni her zaman bir merak konusu olmuştur. Yapılan bazı çalışmalar ise Truva kentinde yaşayan ırklardan birisinin Türkler olduğu yönündedir ve bu iddialar kimi arkeolog ve tarihçiler tarafından desteklenmektedir. Yapılan arkeolojik çalışmalar Truva kentinin yaklaşık 6 veya 8 arası üst üste antik kentten oluştuğu ve bu kent milletlerinin en az iki tanesinin Türk milleti olduğu yönündedir.

Truvalı Türkler düşüncesinin baş kaynağı olan ve 7.yüzyılda yazılmış olan "Fredegar Kroniği" ve 12.yüzyılda da yazılmış olan "Gesta Francorum" adlı eserlerde Truva'nın istilasından sonra Türklerin bu bölgeden kaçıp İskit bölgesine yerleştikleri yazmaktadır. Truvalıların Türk soyundan oldukları konusunda Fatih Sultan Mehmet'in de birçok söylemi bulunduğu iddiaları mevcuttur. Fatih'in Yunan mitolojisine ve Truva savaşına ilgisi olduğu, bu konularda bolca araştırma yaptığı ve pek çok bilgi sahibi olduğu bilinmektedir.

Fatih'in Midilli Seferi'nde Truva efsanesindeki yarı fani Aşil'in mezarını arattığı Fatih'in o zamanki vakanüvisi tarafından kaydedilmiştir.

Fatih ile ilgili bir diğer durum ise Montaigne'nin bir yazısında Fatih'in papaya yazdığı bir mektupta "İtalyanlar ile aynı soydunuz. Hektor'un (Truva prensi) öcünü almak hakkımız. İtalyanlar düşman olmamalı ve Rumları korumamalı." yazdığından bahsetmiştir. Aynı zamanda Fatih'in İstanbul'un fethinden sonra "Allah beni bu şehrin ve halkının dostu olarak bugüne sakladı, biz bu şehrin düşmanlarını yendik ve onların vatanlarını çaldık. Burayı Yunanlılar, Makedonyalılar, Teselyalılar ve Moralılar ele geçirmişlerdi. Bunların biz Asyalılara karşı kötülüklerini aradan birçok devir ve yıl geçmesine rağmen onların torunlarından aldık." sözlerini sarf ettiği id-

diası bulunmaktadır. Aynı zamanda bu dönemde Bizans Kralı'na yazılan birçok mektupta Fatih'ten "Truvalıların Prensi" şeklinde bahsedildiği görülmektedir.

Sabahattin Eyüboğlu'nun "Mavi ve Kara" adlı eserinde ise Atatürk'ün Dumlupınar'da "Truvalıların öcünü aldık." ve "Hektor'un öcünü aldım." cümlelerini kurduğu iddia edilmektedir.

İspanyol seyyah Pero Tafur ise 1437'de İstanbul'da halk arasında "Türkler Truvalıların intikamını alacaklar." sözünün dolaştığını yazmıştır. Bu iddiaların dışında Truvalıların Türk oldukları iddiasını güçlendiren başka durumlar da bulunmaktadır. Bu iddialardan biri de Truva hakkında görülen atın evcilleştirilmesi ve kısarak sütünden yapılan kırmızı içkisini tüketmeleridir. Bu özellikler Türk milletlerine özgü özellikler olmakla birlikte tarih boyunca Türklerden başka kırmızı içkisi tüketen bir millet bulunmamaktadır. Truvalıların bu özellikleri onların Türk soyundan olma iddialarını güçlendirmiştir. Tarih boyunca da bu duruma bazı atıflarda bulunulmuştur. Bu atıflardan biri de Çanakkale Savaşı'nda İtilaf Devletleri'nin ilk mermiyi attıkları geminin adının Truvalıların kralı Agamemnon'un adını taşımasıdır. Aynı zamanda ateşkes anlaşmasının da bu gemide imzalanması Truvalıların Türklüğüne yapılan bir atıftır. Tüm bu iddiaların yanı sıra bu iddiaları tamamen yalanlayanlar da bulunmaktadır. Kimileri bu durumun tamamen bir yalandan ibaret olduğu ve Türklerin kendilerini güçlü hissetmek için inanıp tunduğu bir yalan olduğunu savunmaktadır.

Kısaca bu konuda birçok iddia bulunduğunu ve bu durumun hâlâ net bir biçimde kanıtlanmadığını söylemekle birlikte Truva halkının Türk olduklarına ait iddiaların da kesin olmamakla birlikte çok güçlü olduklarını söyleyebiliriz.

İçimizden Biri

Havanın güzel oluşunun önemi yok, etrafındaki insanlar neşeliymiş, deniz güzelmiş, bahar gelmiş... Sen kendinle doluyken bunları göremezsin. Yalnız başına yaşarken bunları düşünemezsin, yalnızlık başkadır, işte seninle ilgilenenler çıktı. Bu samimiyetin yapma olduğunu farzediyorsun seni yoklamağa geldikleri vakit neden sıkılıyorlar ? Neden ikide bir saatte bakıyorlar. Keşke onları tanımasaydın, ne oldu sanki? Sende değişen birşey yok; «bunlar da öyleymiş», ne yapalım, hayat bu. Değiştiremezsin ki.

Biraz sonra narkozu burnuna dayadıkları zaman herşey bitecek, böğründeki acıyı duymaz olacaksın, sesler uzaklaşacak, her şey sislere bürünecek. Sislenmiş eşya, buğulu üzüm-leri çok severdin değil mi? 1, 2, 3... diye sayacaksın, doktor nabzını tutacak, sen de içinde çarpanı duyacaksın, onun çalışmasını hatırlatacak, geçen haftaki piyeste öyle birşey vardı. Gülümseyeceksin, doktor şaşırarak, asistana dönerek «daha çabuk» diyecek. Sonra herşey bitecek, gözlerin yalnız yukarıdaki büyük camı görecek, onu niye koymuşlar ? Doktora bunu sormak lüzum iyi olunca, unutmama. Her tarafını bembeyaz oluşu, narkozun kokusu mideni bulandıracak, kusmamalısın, ameliyat başlayamaz sonra. Hatırlar mısın ilk ameliyatını ? Sol elinin işaret parmağını şişe parçası ile kesmiştin, kemik görünmüştü, bir an kan gelmemişti, işte o anda sinirleri görmüştün kıpır kıpır oynuyorlardı. İçin ürpermişti. Kardeşin nasıl da haykırıyordu, sonra annene koştun, kadıncağız bembeyaz kesilmişti, hemen babana telefon etti. Biraz sonra büyük hastanenin eter kokulu koridorlarını babanla beraber geçiyordun. İlk defa o gün hastaneye girmiştin. Salonların, koridorların temizliği hoşuna gitmişti. Merdivendeki bol tüylü halıda yürümek, sonra bembeyaz hemşireleri görmek seni şaşırtmıştı. Hepsi nasıl da seninle ilgileniyordu. Kimi anneni, kimi kardeşini, kimi de adını, yaşını soruyordu. Utanmış, kıpkırmızı olmuşsun, içinden babana kızıyordun, neden sanki buraya getirmişti? Ya bu ablalar ne istiyordu? Biraz sonra doktor geldi, herhalde babanla önceden tanışıyorlardı, fısıfısı konuşuyorlardı. Doktor «sen üzülme» demişti babana. Annenin alelacele sardığı sargıyı açarlarken için bayılıyordu. Ama baban «ağlama oğlum» demişti, ağlamadın, sonra sana doktor: «afetim delikanlı» dedi, baban sana nasıl bakıyordu «benim aslan oğlum; hiç ağlarmı amcası !» Gel sen onu bana sor, ağlar mı ağlamaz mı ? Son pamuk çıkarılırken artık dayanamadın, baban bile yaraya bakamıyordu, yalnız buz gibi bir terle ıslanmış olan alnında onun sıcak, şefkatli elinin dolastığını hissediyordun. Herşey olup bittikten sonra ayıldığın zaman ilk gözüne çarpan babanın endişeli, hafif sararmış yüzü oldu. Sonra doktorun hissiz, soğuk gözlerini gördün, «kasap gibi». Parmağın sarılmıştı, hergün pansumana gelmen lüzumdu. O mavi gözlü hemşire seni kapıya kadar götürdü, yürürken kendini bulutlar arasında hissediyordun, toprakla ilgin kesilmiş, hafif bir uğultudan başka birşey bulunmayan bir dünyadaydın sanki. Önünde yürüyen babanı bile göremiyordun, gözlerinin önünde pırlı pırlı birşeyler uçuşuyordu. Sonraları bunun çok kan kaybetmekten ileri geldiğini öğrendin.

İşte şimdi de hastanedesin, fakat yalnız olarak. Herşey değişmiş, başkalaşmış; uzaklarda tek başınasın. Bu hastalık olmasa her zamanki gibi yaşayıp gidecektin ama olmadı, herşey bitmiş ki seni buraya yolladılar. İşte doktorlar geliyorlar, sanki dünyayı kurtaracaklar ;o sarışın cerrah eldivenlerini giyerken herhalde seni düşünmüyor. Arkasında duran o yaşlı profesörlere ne demeli, mübarek birç partisine oturacakmış gibi soğukkanlı, sana bakmıyor bile. Demin «daha çabuk» diyen doktor narkozu açtı. Artık bitti. 1, 2, 3,...

*Emret Sultanım,
Emret de divan toplansın.
Yedi ceddin gönlündeki
Bizans alınsın.*

*Vur davula yeniçerim
Vur da toprak ateşlensin
Kalkan parıltısı, kılıç şıktısı
Havalara işlensin.*

*Çek sancağını Ulubatlım
Çek de surlar yeşillensin
Açılan gedikler ağzında
Görünen, Sultanım, sensin.*

Celâl ÇETİN

SABAHLARDAN AF DİLERİM

**Odama akşamlar dolalı
Avareliğim tarifsiz
Gecelerde kalırsak
Unutulmak nasibimiz.**

**Taşımam bundan böyle
Gecelerden çaldığımı
Anladım neden sonra
Hiç inandığımı.**

**Gönlüm dünyalara açık
Dosta, düşmana haber
Karanlıklar yok artık
İçimi sardı sabahlar.**

Nasuh DENİZ

- Basınç normal.
- Kalp 98,98; 96,96; 90,88,86; 84,82.
- Durdurun.
- Cardiazol
- Devam.

Herşey iyi gidiyor, şimdi bembeyaz bir âlemde olmalısın, belki orada geçmiş günlerin içine döndün. Hayattan bunalmış insanın sığınağı olan geçmiş günler, onlar da olmasa. Sevdiklerinden uzakta olan insanlar geçmiş günlerin hasretini daha çok duyarlar, herkes duyar, fakat onlarınki daha başkadır. İki de bir gözleri dalıp giden kimseler biliniz ki yalnız olan insanlardır. Kalabalık içinde yalnız olmak, sınırlarının gerildiğini, kopacak gibi olduğunu hissetmek acı birşey. İnsanları rahatlandıran, içindeki yalnızlığı gideren ; geçmiş günlere dönüştür. Sık sık bu ihtiyacı hisseden insanlar içimizde o kadar çok ki. İşte onlardan biri de burada ,biraz sonra kendine gelecek. O zaman hayatta olduğuna memnun olacak, yalnızmış, olsun, yaşamak o kadar tatlı ki.

Seyfi ÖZGEN

Dönüm

D Ö N Ü M
Kabatış Lisesi öğrencileri tarafından çıkarılır.
ONBEŞ GÜNLÜK FIKIR ve SANAT DERGİSİ
Sahibi ve yazışları Müdürü:
Orhan UNAL
Teknik Sekreter: Hasan N. Pulur
İdare yeri: Kabatış Erkek Lisesi
Ortaköy - İstanbul
Basıldığı yer: SANAT BASIMEVİ

Sayı : 12

15 Mayıs 1953

15 Kuruş

SAMİH KUMAN (1896 - 1953)

Hamdi Saverin acısı devam ederken edebiyat öğretmenlerimizden Samih Kuman'ın ölümlüyle kaderin yenibir darbesine daha uğramış bulunuyoruz. Samih Kuman, arkasında temiz, iftihar edilecek bir meslek hayatı bıraktıktan; faziletleri, şefkat ve sükunu ile dürüst ve mütevazı bir hayata bizzat örnek olduktan sonra 12 mayıs 953 salı sabahı saat 4 de dünyamızdan ayrıldı.

1896 da Krafova da doğmuş, Üsküp Sultanisini bitirmiş, yüksek tahsilini Yüksek Muallim Mektebi talebesi olarak Edebiyat Fakültesi Feilose bölümünde tamamlamıştı. Manisa sultanisinde, Ortaköy ve Balmumcu darüleytamlarında hocalık etti. Edirne, Balıkesir öğretmen okulları ile Eskişehir İisesi müdürlüklerinde bulundu. Eskişehirden İstanbula nakledilmiş, Vefa lisesindeki hocalığından bu ders yılı başında İsemize gelmişti.

Şimdi ise meslek arkadaşlarının, yetiştirdiği binlerce talebesinin kalbinde aziz, kırık, mahzun bir hatıradır.

DÖNÜM

TOPLUM - SANAT

«San'at san'at için», «san'at toplum için»... Bu iki anlayış yıllardır çatagelmış. Tekrar or taya alacak değilim. Bir başka yazımda daha işaret etmiştim; günün san'atçısı ne san'atın, ne de toplumun esiridir. San'at ve toplum, biri başlangıç iken öteki son olan iki uç. Çağdaş san'atçı, eserini kendisi için veriyor görünmesine rağmen bütün bir toplumu tesiri altında tutuyor. Resmî kendisi için yapıyor, senfoniyi kendisi için yaratıyor, fakat gene de çevresine kabul ettiriyor. Kısacası yirminci asrın san'atçısı, sınırsız imkânlar, kısıntısız serbestlikler içinde... Aramak istediğim bu işte. Bu kabul ettirişin sırrı nerede? San'atçıyı topluma hâkim kılan, toplum karşısında emin, metin kılan ne?

San'atçı ne derece yalnız olursa olsun, ne derece içine dönük bulunursa bulunsun toplumun kolektif tasarımları ile yüklü bir kişiyi nihayet... Öte yandan; san'at ta tabii in-

sandan değil sosyal insandan doğmadır. Bütün sosyal kurumlar gibi san'atın da kaynağı toplumdur. Bir toplumsal kurum olarak san'at zorlayıcı karakterler taşır. Hattâ sadece zorlayıcı değil kendine göre karşı koyucudur da. Bu karşı koyuculuk, rağbetsizlik şeklinde belirir. İşte bütün bunlardan sonra yeni san'atçının toplumu kendisine bağlayabilmesinde sır ortaya çıkmış olur. San'atçının işlediği, toplumun san'at ve güzel anlayışlarıdır. San'atçının yaratıcılığı buradadır. Var olanlar içinden bir yaratmak; bu yeni-yi yadırgatmamak. Günün san'atçısı, eserleriyle toplumu tesirinde tutabiliyorsa bunun sırrını toplumu iyi tanınmasında, değerlerden yenilikler çıkarabilmesinde aramalıdır.

San'at kurallarını, istediği -miz zaman, istediğimiz gibi değiştirmek elimizde değildir. Yeni bir san'at anlayışının doğması, dış zorlayışlarla ol-

RESİMLER

*Nerden çıktınız nerden
Duvaadaki resimler
Gençliğim, geçmiş de karşına
Halime güler*

*Ben de böyle bakardım
Aynalara bir zamanlar
Derdine sevincime ortak
Aynalar halden anlar*

*Hâtıralar duman duman
Yanyana sırtısrta, yerinde nezeniz
Unutulan dostluklardan
Resimler habersiz.*

*O düğün gecesinden bir resim
Duvara takılı
Sor, anlatabilirse
Aramızdaki aşk*

*Dönmez olası dünya
Nerde geçen günler
Resimler geçmiş de karşına
Halime güler*

Teoman EVREN

GECELERDE YAŞAMAK

*Pencereden seyredirim sizleri
Kiminiz kısa, kiminiz uzun.
Kiminiz sevinç içindedir,
Kiminiz mahzun.*

*Sabahları bir konuşma, bir telâş,
Dünyaları kapacakstınız sanki...
Asıllar da gidenler var işine,
Benim gibi.*

*Günboya didinip dururuz.
Kiminizin geçim derdi, kimimizin
aşk
Gündüzlerden hayır gelmez öldü
artık,
Gecelerde yaşasak.*

Mecit HINCAL

maz. San'atta da bir gereklilik birbirlerine bağlı olarak belirirler. Bugün milletlerarası bir değere sahiptir diyebileğimiz son yılların Türk şiiri, kişiler veya kişiler çokluğu tarafından hazırlanmış değildir. Onun temellerini Avrupa kozmopolitliğinin ifadesi diyebileceğimiz — Edebiyatı cedide de aramak lâzım. Daha eskilere gidersek Acem - Arap tersirleri altında Türk san'atının gerçek benliğini yitirdiğini, kendisini ancak milliyet cereyanları ile tekrar bulmağa başladığını görürüz... Evrim sonu İmparatorluk bünyesinin yıkımı tabii olarak topluma yeni bir değerler tablosu getirmiştir. Bu yeni tablonun her elemanı millet bünyesine hastır. Şimdi bir yeni san'at ile karşı karşıya isek bunu bu değişim hazırlamıştır. Bu gerçek

önünde hâlâ aruz deyip aruz yaşayanların nasıl olup ta «fes» «ferace» aramadıklarına şaşıyorum. Aruz anılması yer yer tatlı bir hâtıra oldu artık. Yeni san'atımız bütün değerler gibi milli oluşan milletlerarası oluşa gidiyor.

San'at - Toplum bağıntısı burada. San'atçı ister faydacı olsun, güdümlü yazsın, isterse yalnız bir iç itişisi vermeğe çalışsın, değişen bir şey yoktur.. San'at, evrimini toplumla birlikte yapar. Yaşayan san'at, toplumun aradığı, toplumun olan san'attır. Ortadan kalkan veya kalkmağa başlayan, ömrünü tamamlamış olandır.

Ünsal SOYGÜR